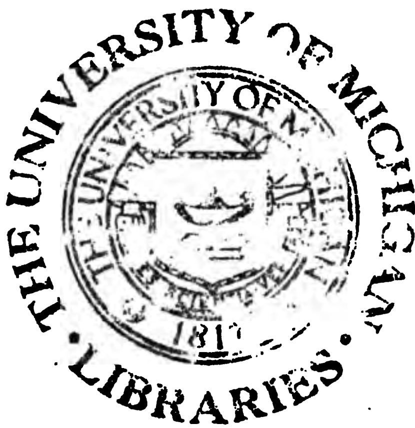

CHOIX

DE

FABLES DE VARTAN

EN ARMÉNIEN ET EN FRANÇAIS.

ՀԱՏԸՆՏԻՐ
ԱՌԱԿՔ
ՎԱՐԴԱՆԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ։

CHOIX
DE
FABLES DE VARTAN
EN ARMÉNIEN ET EN FRANÇAIS.

Ouvrage publié par la Société Asiatique de Paris.

PARIS,
LIBRAIRIE ORIENTALE DE DONDEY-DUPRÉ PÈRE ET FILS,
Imp.-Lib. de la Société Asiatique, Édit.-Prop. du Journal Asiatique,
Rue St.-Louis, N° 46, au Marais,
ET RUE RICHELIEU, N° 67, VIS-A-VIS LA BIBLIOTHÈQUE DU ROI.

1825.

IMPRIMERIE DE BONDEY DUPRÉ

PRÉFACE.

Il a suffi souvent de manifester le désir de fournir de nouveaux moyens de familiariser les étudians avec les difficultés que présentent les langues de l'Asie, pour faire recevoir avec indulgence des livres orientaux d'ailleurs assez peu recommandables par eux-mêmes. On espère qu'avec leur secours, on pourra parvenir un jour à comprendre facilement beaucoup d'autres livres, plus dignes de notre attention. Cette raison, qui n'est peut-être plus également bonne pour tous les idiomes de l'Asie, n'a rien perdu de sa valeur en ce qui concerne la langue arménienne. Il existe peu de ressources pour l'étude de cette langue, qui a plus besoin qu'aucune autre de livres élémentaires bien faits, et de textes originaux d'une interprétation assez facile pour que les

commençans puissent s'accoutumer sans trop de peine aux difficultés qu'elle présente. Les variétés et les délicatesses de sa phraséologie, établissent une telle différence entre les auteurs qui ont écrit aux divers âges de la littérature arménienne, et en divers genres, qu'ils sont peut-être, entre tous les écrivains orientaux, ceux dont la parfaite intelligence et l'exacte interprétation offrent les plus grands obstacles. On sent bien que je n'entends pas parler ici de ces compositions arabes et persanes, où la nullité du fonds n'est compensée que par la recherche, l'obscurité, la bizarrerie et l'absurdité des pensées.

Les personnes qui désirent se livrer à l'étude de la langue arménienne, ont besoin d'ouvrages et de textes originaux, qui puissent les initier au mécanisme grammatical de cet idiome, sans que le style propre à l'auteur vienne augmenter le travail. C'est à ce titre seul, que les Fables qui portent le nom du docteur Vartan, nous ont paru mériter la

préférence, non pas comme un modèle à imiter, mais uniquement comme un moyen d'étude. Le style en est simple, clair, assez facile; sans noblesse et sans élévation, il dégénère même quelquefois dans une trivialité qui le rapproche du langage vulgaire; seulement sa grammaire et sa syntaxe sont toujours conformes à l'idiome littéral. On y remarque quelques expressions qu'on ne trouve pas dans les dictionnaires, et qui appartiennent sans doute au canton où vivait l'auteur. La traduction qui accompagne ces fables empêchera qu'on ne soit embarrassé pour leur interprétation. On s'apercevra sans peine que nous nous sommes attachés à rendre cette version aussi exacte et aussi littérale que peut le permettre la différence des langues. Il aurait été facile de traduire ces Fables d'une manière plus élégante; mais alors cette traduction n'aurait pas été une image aussi fidèle du texte original, et elle aurait pu induire en erreur les personnes qui voudront s'en servir.

Nous pensons qu'elle pourra être utile aux Arméniens qui, pour des raisons de commerce ou pour d'autres motifs, se livrent à l'étude de la langue française. Le texte arménien a été revu avec soin par M. le docteur Zohrab, membre de la Société Asiatique.

Ces Fables ne valent ni plus ni moins que celles qui sont attribuées à Ésope et à Lokman. Assez bonnes pour le but qu'on se propose, elles ne sont pas plus recommandables sous le rapport de la rédaction. Les idées n'en sont pas toujours bien liées, ni présentées avec toute la clarté désirable, et quelquefois on ne retrouve pas un rapport bien exact ou bien sensible, entre le corps de la fable et le petit épilogue qui le suit ordinairement.

Les Fables de Vartan pourront servir à mettre les étudians plus en état de s'exercer sur un autre recueil du même genre, mais plus difficile à comprendre, composé au commencement du onzième siècle, par le docteur Mikhithar, surnommé Kosch. Cet ouvrage

est placé par les Arméniens au nombre de leurs livres classiques; et il en existe une fort bonne édition, donnée à Venise en 1790, par le docteur Zohrab, en un volume in-12.

Le docteur ou Vartabied Vartan, qu'on regarde comme l'auteur des Fables dont il s'agit, était né à Pardserpert, ville de la Petite-Arménie, située au milieu des montagnes qui séparent la Cilicie de la Syrie. C'est pour cela qu'on l'appelle ordinairement Vartan Pardserpertsi. Il vivait au treizième siècle, et mourut en l'an 1271. Ses ouvrages théologiques, ses Commentaires sur divers livres de l'Écriture, ses Homélies, son Histoire d'Arménie et ses autres productions littéraires, lui ont mérité, de la part des Arméniens de son siècle, une estime qui s'est exprimée en termes qu'on trouvera un peu exagérés, si on compare cet auteur avec les écrivains classiques des beaux siècles de la littérature arménienne. Les Fables que nous avons extraites du recueil

qui porte son nom, ne sont guères propres à ajouter à sa réputation comme écrivain, et c'est peut-être là ce qui a fait douter qu'il en fut réellement l'auteur. Il serait possible cependant, si tant est qu'elles lui appartiennent toutes, que l'auteur ait voulu se mettre à la portée d'une autre classe de lecteurs. Il se sera départi alors de sa manière ordinaire, pour être plus facilement compris des gens simples et ignorans pour lesquels il écrivait. Quoi qu'il en soit, le copiste qui a transcrit l'unique manuscrit dont nous nous sommes servis pour cette édition, ne doutait pas que ces Fables n'appartinssent au célèbre docteur Vartan, et il a consigné son opinion en termes très-magnifiques, dans la note qu'il a placée à la fin de sa copie.

Ce manuscrit, qui appartient à la Bibliothèque du Roi, porte le N° 135 des manuscrits de l'ancien fonds; il contient en tout cent soixante-huit fables ou historiettes, parmi lesquelles il en est quelques-unes fort

longues, et ce sont celles qui terminent le recueil. Nous en avons choisi quarante-cinq; qui nous ont paru mieux faites que les autres et moins indignes de la réputation de leur auteur. Le copiste de ce manuscrit était un prêtre, nommé Pierre, né à Խուռնաւէլ (Khourhnavel), endroit qui paraît être dans la Cilicie; il acheva son travail le jeudi 6 août (style grégorien) de l'an 1064 de l'ère arménienne, qui correspond à l'an 1615 de notre ère. Cette copie fut faite pour un archevêque nommé Sérapion, qui nous est tout-à-fait inconnu d'ailleurs. Il existait vers cette époque deux personnages de ce nom: l'un, patriarche de la Grande-Arménie, après avoir été évêque d'Amid, mourut à Constantinople l'an 1606; pour l'autre, qui ne porte d'autre titre que celui de Vartabied, il était né à Papert, ou Baïbourt, ville de l'Arménie septentrionale; il n'est guères probable qu'il soit le même que celui dont il s'agit ici. On voit par la même note que ce Sérapion avait été

sacré archevêque en l'an 1615, et qu'il était suffragant de Jean IV, qui fut patriarche de Sis, dans la Petite-Arménie pendant vingt-quatre ans, depuis l'an 1602 jusqu'en 1626. Jean IV était né à Antap, ou plutôt Aïntab, ville située à une petite distance au nord d'Halep. L'indication de ce patriarche, la date de la transcription du manuscrit, qui est conçu selon le style grégorien, adopté seulement par les Arméniens qui sont unis de communion avec l'Église romaine, suffisent pour faire croire que l'archevêque Sérapion et le copiste de notre manuscrit habitaient dans la Cilicie ou dans la Syrie septentrionale.

J. S.-M.

ՀԱՏԸՆՏԻՐ

ԱՌԱԿՔ

ՎԱՐԴԱՆԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ՀԱՏԸՆՏԻՐ
ԱՌԱԿՔ
ՎԱՐԴԱՆԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ։

Ա.

ԱՌԻՒԾՆ ԾԵՐԱՑԵԱԼ։

ԱՌԻՒԾՆ *ծերացաւ՝ և ոչ կարէր որսալ կերակուր. և եղև սուտ հիւանդ, և եմուտ 'ի յայր մի, և կացոյց զուծն* (1) *դռնապան։ Եւ առաքեաց ուծն պատգամս՝ թէ հիւանդացաւ թագաւորն, եկա՛յք ամենայն երէքդ 'ի տես. և սկսան 'ի գալ։ Եւ որ մտանէր՝ այլ ոչ ելանէր, զի կեր լինէր առիւծուն։ Եկն և խոզն 'ի տեսանել զառիւծն, և զի բնութեամբ խոզն 'ի վայր հայի. և ետես զհետսն, զի որ զինչ մտեալ էր՝ այլ չէր ելեալ։ Եւ ասէր ուծն՝ թէ մո՛ւտ։ Ասէ խոզն, աստ՝ մեռանիմ, ես ոչ մտանեմ, զի զինչ մտեալ է,*

(1) Le mot *ուծ* est inconnu. C'est peut-être une faute, à moins que ce ne soit une prononciation vulgaire du mot *այծ*, chèvre. La traduction a été faite en

CHOIX

DE

FABLES DE VARTAN.

I.

LE LION DEVENU VIEUX.

Le Lion étant devenu vieux et ne pouvant poursuivre sa proie, il feignit d'être malade, se retira dans une caverne, et y plaça la Chèvre (1) pour portier. La Chèvre envoya alors un message pour faire savoir que le roi était malade, et pour inviter tous les animaux à venir le voir. Ils commencèrent à venir ; celui qui entrait ne sortait pas, parce qu'il devenait la pâture du Lion. Le Cochon vint aussi voir le Lion ; mais comme, selon son naturel, cet animal regardait en bas, il vit que les marques étaient toutes pour entrer, mais non pour sortir. La Chèvre disait : Entre donc? Je mourrais ici, répondit le Cochon ; je

conséquence. On pourrait encore supposer qu'il faudrait lire *ինձ* ou *ընձ*, qui sign[illegible] *léopard*.

այլ չէ ելեալ ։ Եւ բարկացաւ դռնապանն և եհար զնա ։ և խոզն բարձրացոյց զքաշն՝ և եհար ժանեօքն , և յերկուս կտրեաց զնա․ և այնպէս յանդիմանեաց զստութիւն նորա ։

Ցուցանէ առակս՝ թէ առիւծն մահն է, և քարայրն՝ գերեզմանն է․ և մեք անմիտք, որ քան զխոզն չեղաք որ ածեմք զմտաւ՝ թէ որք մեռան՝ այլ ո՛չ կենդանացան․ և հանապազ ագահիմք ։

Բ․

ԺՈՂՈՎՔ ԹՌՉՆՈՑ ։

Ժողովեցան թռչունքն և ասացին, թէ որո՞յ ձայնն զօրաւոր է՝ զայն դիցուք մեզ թագաւոր․ որ կոչէ զմեզ ՚ի ժամ պատերազմին ։ Եւ բարձրացաւ կռունկն յերկինս՝ և գոչեաց, և հաճեցան՝ և օծին թագաւոր ։ Գայ էշն և ասէ․ ո՛յ թէ՝ զիս նորա տեղին հանէք, և ոտիցս տեղ չլինէք որ վերանամ․ դուք լսէք թէ ո՞ւմ ձայնն է զօրաւոր ։

Ցուցանէ առակս, թէ որչափ տկար լինի մարդն և աղքատ, և ժողովուրդքն և զօրքն

n'entrerai pas, car on y est entré et on n'en est pas sorti. Le portier se fâche alors et le bat; le Cochon hérisse son poil, le frappe avec ses défenses, le déchire en deux, et le châtie ainsi de sa fourberie.

On voit par cet apologue que le Lion est la mort, la caverne est le tombeau, et nous insensés qui ne sommes pas plus que le Cochon, nous savons que ceux qui meurent ne ressuscitent pas, et nous amassons continuellement.

II.

L'ASSEMBLÉE DES OISEAUX.

Les Oiseaux s'assemblèrent et dirent : Quel est celui dont la voix est forte? Nous le ferons notre roi pour qu'il nous appelle au moment du combat. La Grue s'éleva dans les cieux, se mit à crier; ils furent charmés et la sacrèrent roi. L'Ane vint alors : Oh! dit-il, élevez-moi à sa place, et donnez-moi un lieu où je puisse me dresser sur mes pieds, et vous entendrez qui a une voix forte.

Cette fable montre que pourvu qu'un homme soit faible et pauvre, il plaît toujours aux peu-

հաւանին , և զնեն թագաւոր կամ առաջնորդ. նա կարէ՞ վարել զիշխանութիւնն զինչ 'ի վերայ գայ :

Գ.

ԱՂՔԱՏՆ ԵՒ ԱՐԾԻՒՆ :

Այր մի աղքատ խորովէր սակաւ մի միս յանապատի ուրեմն . և ահա արծիւն յանկարծակի եկն 'ի վերուստ, և էառ զմիսն և վերացաւ : Իսկ աղքատն խեռաբարոյ էր, անկաւ 'ի վերայ մորենոյն և ձայնեաց ասելով . թէ այր ես , և ունիս կարողութիւն՝ դու ընթացի՛ր ուր ես եմ . զնոյն բանս և այժմ ասեն մարդիք 'ի կռիւս իւրեանց : Տարաւ արծիւն զմիսն՝ և եդ 'ի բոյն իւր առաջի ձագուց իւրոց, և ինքն գնաց : Եւ կայծ մի փակեալ կայր 'ի միսն , այրեաց զբոյնն և զձագսն արծուին :

Ցուցանէ առակս՝ թէ որ զրկէ զմարդն յանմեղուց՝ զմեղքն 'ի հետ զրկանացն յինքն առնու :

ples et aux soldats qui le nomment roi ou chef, mais peut-il gouverner son royaume s'il arrive quelque chose?

III.

LE PAUVRE ET L'AIGLE.

Un Pauvre Homme faisait rôtir un peu de viande dans un désert; mais voilà que l'Aigle fond inopinément sur lui, prend la viande et s'en va. Le Pauvre était méchant; il se jette dans un buisson en lui disant: Si tu es brave, si tu as de la force, viens où je suis. Les hommes tiennent à présent de pareils discours dans leurs démêlés. L'Aigle emporta la viande et la posa dans son nid devant ses petits et s'en alla. Une étincelle était cachée dans la viande; elle brûla le nid et les petits de l'Aigle.

Cette fable montre que l'homme qui est injuste envers des innocens, attire sur lui-même un pareil malheur.

Դ.

ԳԱՌՆ ԵՒ ԳԱՅԼՆ։

Գառն մի ցանկալէ կայր 'ի փարախ մի. և ահա եմուտ գայլն՝ առ գնա զի կերիցէ. և նա անկաւ յոտս նորա՝ ասէ լալով. ա̃ծ ետ զիս 'ի հրամանս քո, ապա ողորմեաց ինձ և հա՛ր զփողս քո՝ և լսեմ, զի լցցի ցանկութիւնս իմ. քանզի լուայ 'ի հարց իմոց թէ սաստիկ փողահարք են ազգք գայլոց: Եւ նա հաւատաց անդէպ բանին, և կնկզեցաւ, և մի բերան գոչեաց. և ահա զարթեալ շունքն՝ և խածատեցին: Եւ փախեալ և ելեալ նրստաւ նա 'ի բլուր մի, լալով կոծէր զանձն իւր և ասէր. Թէ արժան եմ ես այս վշտացս, և արդ՝ ո՞վ արար զիս փողահա՛ր, զի ես հանապազ մսագործ էի:

Ցուցանէ առակս՝ թէ շատ իմաստուն մարդիկ խաբին, և լսեն անդէպ բանից, և յետոյ ապաշաւեն որպէս գայլն. և շատ ձեռնարկեն

IV.

L'AGNEAU ET LE LOUP.

Un tendre Agneau était dans la bergerie; voilà que le Loup entre et le prend pour le manger. Renversé sous les pieds du Loup, il disait en pleurant : Dieu me met à votre disposition, ayez pitié de moi; ainsi faites retentir votre cor, pour que je m'amuse; mes vœux seront satisfaits, parce que j'ai toujours entendu dire à mes pères que la race des Loups fournit de forts donneurs de cor. Le Loup écoute ce sot propos, il s'accroupit et se met à crier de toute sa force; mais voilà que les Chiens s'éveillent et le mordent. Il s'enfuit et s'arrêta sur une colline qu'il atteignit, et il y disait en se lamentant : Je suis vraiment digne de ce malheur, car qui m'a fait musicien, puisque j'ai toujours été boucher?

Cette fable montre que beaucoup de gens sages sont trompés et écoutent de sots propos, et se repentent ensuite comme le Loup; et que

'ի գործ և 'ի բան՝ որ չէ՛ իւրեանց նման պատշաճ, և անկանին 'ի նեղութիւն :

Ի.

ԺԻԺԻՔՆ ՄԵՂՈՒՔՆ ԵՒ ՄՐՋԻՄՆ:

Ժիժիքն զամն առ մեղուքն և առ մրջիմն 'ի ժամանակս ձմերան՝ և ասեն . տո՛ւք մեզ կերակուր զի մեռանիմք 'ի սովոյ : Եւ նոքա ասեն . զո՞ւք զի՞նչ գործէիք յամառան : և նոքա ասեն՝ թէ 'ի փարթամաւոր ծառս հանգչէաք , և անուշ երգով զճանապարհորդս ուղարկէաք : Եւ նոքա ասեն . ապա յիրաւի սատակիք 'ի սովոյ . և չէ՛ պարտ առնել ձեզ ողորմութիւն :

Ցուցանէ առակս՝ թէ յիմար կուսանքն (1) խնդրեն, և իմաստունքն ո՛չ տան . զի ժամա-

(1) Ceci fait allusion à la parabole rapportée au commencement du 25ᵉ chapitre de saint Mathieu, où il est question de dix vierges, dont cinq étaient folles

beaucoup entreprennent, soit en action, soit en parole, ce qui ne leur convient pas, et qu'ils tombent dans le malheur.

V.

LES INSECTES, L'ABEILLE ET LA FOURMI.

LES Insectes se rendirent, par un tems d'hiver, auprès des Abeilles et de la Fourmi. Donnez-nous de la nourriture, leur dirent-ils, car nous mourons de faim. Celles-ci leur répondirent: Eh! que faites-vous donc l'été? Nous nous reposons sous des arbres touffus, répliquèrent-ils, et nous accompagnons le voyageur avec de douces chansons. En ce cas-là, dirent-elles, il n'est pas étonnant que vous mouriez de faim; il ne faut pas vous faire la charité.

Cette fable montre que les vierges folles (1) demandent, et que celles qui sont sages ne

et cinq sages. Հինգն 'ի նոցանէ յիմարք էին՝ և հինգն իմաստունք: *Quinque autem ex eis erant fatuæ, et quinque prudentes.* Matt. xxv, 2.

նակն ո՛չ է ողորմելոյ, այլ խրաւունք առնելոյ: Ապա պարտ է յայս կեանքն ժողովել, որ է ամառն, իմաստութեամբ և աշխատութեամբ՝ զհոգևոր կերակուր, զի մի՛ դատաստանին օրն սովամահ 'ի դժոխս արկանեն զմեզ:

.Օ.

ԵՐԿՈՒ ԱՔԼՈՐՔ :

Երկու աքլորք կռւէին 'ի մէջ փողոցին. և մին յաղթեաց ընկերին՝ և ընկէց զնա, և հպարտացեալ թռեաւ, և ելեալ 'ի բարձրագոյն տեղիս, և սկսաւ ճեմել և գագացել. և բարձրվզել վասն յաղթութեան նորա, 'ի պարծանս անձին համարեալ իւրն. եւ ահա արծիւ մի 'ի վերուստ յանկարծակի եկն, և առեալ՝ վերացաւ զնա 'ի յօդն:

Ցուցանէ առակս, թէ որ խնդայ 'ի կորուստ թշնամւոյն՝ կամ ուրախանայ հպարտութեամբ թէ յաղթեցի թշնամւոյն, դայ 'ի վերայ նորա յանկարծակի նեղութիւն և չարչարանք. որ վայ տայ անձին իւրոյ:

donnent pas, parce que ce n'est pas le tems de faire la charité, mais de rendre justice. Il faut recueillir, dans cette vie qui est l'été, par la sagesse et le travail, la nourriture spirituelle, pour qu'au jour du jugement on ne nous fasse pas mourir de faim en enfer.

VI.

LES DEUX COQS.

Deux Coqs se battaient au milieu d'une rue; celui qui triompha de son camarade et le jeta à terre, en fut tout enflé d'orgueil; il s'envole, et monte sur un lieu élevé, où il commence à se promener, à chanter et à s'enorgueillir de sa victoire, montrant toute sa vanité; mais voilà qu'un Aigle fond inopinément sur lui, le prend et l'enlève dans les airs.

Cette fable montre que celui qui se réjouit de la perte de son adversaire, ou se félicite avec orgueil de ce qu'il a vaincu l'ennemi, attire sur lui, sans qu'il s'y attende, des peines et des tourmens qui le forcent à déplorer son sort.

Է.

ԺՈՂՈՎՔ ԹՌՉՆՈՑ։

Ժողովեցան թռչունքն և ընտրեցին զսիրամարգն վասն գեղեցկութեանն իւրոյ՝ օծին զնա թագաւոր։ Գայ առ նա աղաւնին և ասէ, ով բարի թագաւոր, եթէ նեղեն զմեզ արծիւքն՝ դու զինչ օգնութիւն կարես առնել մեզ։

Ցուցանէ առակս, թէ թագաւորին ոչ միայն գեղեցկութիւն՝ այլ և քաջութիւն և պատերազմական զօրութիւն և բազմահնար իմաստութիւն՝ յամենայն կողմանց պիտոյ է։

Ը.

ԱՂՈՒԷՍՆ ԵՒ ԽԵՑԳԵՏԻՆՆ։

Աղուէսն և խեցգետինն եղբարք եղեն, ցանեցին և քաղեցին արտս. և կալսեցին և շեղջեցին։ Եւ ասէ աղուէսն, ելցուք ՚ի

VII.

L'ASSEMBLÉE DES OISEAUX.

Les Oiseaux s'étant réunis, ils élurent le Paon, à cause de sa beauté, et le sacrèrent roi. La Colombe vint alors vers lui, et lui dit : O excellent roi, si les Aigles nous tourmentent, comment pourras-tu nous secourir?

Cette fable montre que ce n'est pas assez de la beauté pour un roi, mais qu'il lui faut encore, pour toutes les occasions, le courage, la valeur militaire et une sagesse éprouvée.

VIII.

LE RENARD ET L'ÉCREVISSE.

Le Renard et l'Écrevisse vivaient en frères; ils ensemencèrent leur terre, firent la récolte, écrasèrent leur grain, et le mirent en tas. Le Renard,

բլուրն, և որ շուտ գայ 'ի կալն՝ առցէ զպտո-րեանն : Եւ իբրև ելին 'ի բլուրն՝ ասէ խեցգետինն · արա ինձ սէր, և յորժամ կամիս վազել՝ դու զարկ զագիդ քո 'ի վերայ իմ, որ իմանամ և գամ զհետ քո : և եբաց խեցգետինն զմկրատն իւր · և իբր եզարկ աղուէսն զագին, և վազեաց խեցգետինն փակեալ յագին աղուեսուն : Եւ իբրև եհաս աղուէսն 'ի շեղջն, և դարձաւ յետս տեսանել թէ ուր իցէ խեցգետինն . և խեցգետինն անկաւ 'ի վերայ շեղջին, և ասէ՝ յանուն ա՜յ ա՛յս ինձ երեք մոթ և կէս : Զարմացաւ աղուէսն և ասէ · ո՞վ դու չար՝ ե՞րբ եկիր աստ :

Ուսուցանէ առակս թէ շատ բան և գործ առնեն նենգաւոր մարդիք՝ որ 'ի կորուստ լինի անձանց նոցա . և տկարքն յաղթեն նոցա :

Թ.

ԱՅԾՔՆ ԵՒ ԳԱՅԼՔ:

Ժողովեցան այծքն ամենայն, և առաքեցին պատգամս առ ազգն գայլոց, և ասացին

dit alors : Allons sur la colline, et celui qui arrivera le plus vîte dans l'aire emportera le grain. Pendant qu'ils montaient sur la colline, l'Écrevisse lui dit : Fais-moi un plaisir; quand tu voudras courir, tu me toucheras de ta queue, pour que je la sente et que je te suive. L'Écrevisse ouvrit alors ses pinces, et quand le Renard la toucha de sa queue, elle sauta dessus et la saisit, de sorte que quand le Renard fut arrivé au but, et qu'il se retourna pour voir où était l'Écrevisse, celle-ci tomba sur le tas, et dit : Au nom de Dieu, il y a là trois boisseaux et demi, qui sont à moi. Le Renard étonné, lui dit alors : Comment, méchante, es-tu venue là ?

Cette fable fait voir que les hommes trompeurs emploient beaucoup de paroles et d'actions pour se porter préjudice à eux-mêmes, et que les faibles en triomphent.

IX.

LES CHÈVRES ET LES LOUPS.

TOUTES les Chèvres se réunirent et envoyèrent un message à la nation des Loups : Pour-

Թէ ընդէր ունիք ընդ մեզ անհաշտ խռովութիւն. և աղաչեմք զձեզ որ առնէք խաղաղութիւն ընդ մեզ, որպէս և առնեն թագաւորք ազգաց: Եւ գայլքն ժողովեցան և ուրախացան ուրախութիւն մեծ. և առաքեցին պատգամս մեծ նամակաւ և բազում ընծայիւք առ ազգս այծեաց՝ և ասեն. լուաք զբարի խորհուրդս ձեր և գոհացաք զայդ՝ զի մեծ խնդութիւն է և խաղաղութիւն: Եւ գիտացնեմք ձեր իմաստութեանդ. զի պատճառն և սկիզբն խռովութեան և կռուոյ մերոյ՝ հովիւն է և շունն, և թէ զնոսա բառնայք 'ի միջոյ՝ (1) միութով լինի հաշտութիւնն: Եւ զայս լուան այծքն, և 'ի բաց վարեցին զհովիւքն և զշունս. և արարին թուղթ երդման, և հաստատութեան: Եւ եղեալ այծքն տարածեցան անհոգք 'ի լերինս և 'ի խորաձորս, և սկսան արածել՝ և գոհանալ զայդ: Եւ համբերեցին գայլքն զաւուրս տասն. և ժողովեցան 'ի վերայ նոցա, և հեղձուցին զայծսն զամենայն:

Ցուցանէ առակս՝ թէ բնութեամբ ամբացեալ է սիրտ մարդոյն 'ի թշնամութիւն և

(1) **Littéralement**, *si vous les ôtez du milieu.* **En arménien**, *բառնալ 'ի միջոյ*, comme از میان

quoi, leur disaient-elles, nous faites-vous une guerre sans relâche? Nous vous prions de faire la paix avec nous, comme font les rois des nations. Les Loups se réunirent, pleins de joie, et ils expédièrent une grande lettre avec beaucoup de présens pour la nation des Chèvres, et ils leur dirent: Nous avons appris votre excellente résolution, et nous en avons rendu grâces à Dieu; certainement la paix sera le sujet d'une grande joie. Nous ferons connaître à votre sagesse, que le Berger et le Chien sont la cause et l'origine de nos démêlés et de nos querelles; si vous les tuez(1), la tranquillité sera bientôt rétablie. En apprenant cela, les Chèvres chassèrent les Bergers et les Chiens, et elles firent un traité de paix et d'amitié. Les Chèvres sortirent pour se répandre sans crainte dans les montagnes et les vallées, et elles commencèrent à y paître et à rendre grâces à Dieu. Les Loups patientèrent pendant dix jours, puis ils se réunirent contre les Chèvres et les étranglèrent toutes.

Cette fable montre que la haine et l'aversion, de nation contre nation, de famille contre fa-

(1) برداشتن en persan, et en latin *è medio tollere*, signifient métaphoriquement, *tuer*.

յատկութիւն՝ ազգի առ ազգ, և տոհմի առ տոհմ, և մարդոյ առ մարդ. Նա դժուարաւ կարէ հաստատել սէր և խաղաղութիւն 'ի մէջ նոցա:

Ժ.

ԱՌԻՒԾՆ, ԳԱՅԼՆ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍՆ:

Առիւծն և գայլն և աղուէսն եղեն եղբարք. և ելեալ յորս՝ և գտին խոյ մի, և ոչխար մի՝ որ է մաքի, և գառն մի: Եւ 'ի ժամ ճաշոյն ասէ առիւծն ընդ գայլն՝ թէ բաժանէ՛ զոչխարսդ (1) 'ի վերայ մեր, փորձելով զնա: Եւ գայլն ասէ, ո՛վ թագաւոր՝ զ[illegible]ած է բաժաներ. խոյըդ՝ քեզ, և մաքիդ՝ ինձ, և գառն՝ աղուեսուն: Եւ առիւծն բարկացեալ և եհար ապտակ 'ի ծնօտս գայլոյն. և կրկովեցան աչք նորա. և նա նստեալ լայր դառնապէս: Եւ դարձեալ ասէ առիւծն ընդ աղուէսն՝ թէ բաժանէ՛ զոչխարսդ 'ի վերայ մեր: Եւ ասէ ա-

(1) Le mot ոչխար, *brebis*, employé ici au plu-

mille, d'individu contre individu, est fortement enraciné par la nature dans le cœur des hommes, et que ce n'est qu'avec beaucoup de difficulté qu'on peut établir la paix et l'amitié entre eux.

X.

LE LION, LE LOUP ET LE RENARD.

Le Lion, le Loup et le Renard ayant fait société, ils sortirent pour la chasse, et trouvèrent un Bélier, une Brebis et un Agneau. Au moment du repas, le Lion dit au Loup, pour l'éprouver: Partage entre nous les bêtes (1). Le Loup lui répondit : O Roi, Dieu fait le partage ainsi : le Bélier est pour toi, la Brebis pour moi, et l'Agneau pour le Renard. Le Lion se met alors en colère, donne un soufflet sur les joues du Loup et lui fait sauter les yeux. Celui-ci se retire en pleurant amèrement. Le Lion s'adresse ensuite au Renard en lui disant de partager les bêtes. O Roi,

riel, est pris pour *les bêtes*, dans un sens indéfini.

ղուէսն . ո՛վ Թագաւոր՝ զայդ ած է բաժանիր . խոյըդ՝ քեզ ճաշու , մաքիդ հրամենք , և ղառըդ ընթրեաս : Եւ ասէ առիւծն . ո՛վ գերի աղուեսուկ՝ ո՛ ուսոյց քեզ զայդ արդար բաժանելդ : Եւ ասէ աղուէսն՝ Թէ աչք գայլոյն ուսոյց զիս՝ որ արտաքս կրկովեցան :

Ցուցանէ առակս՝ Թէ բազում չարագործք խրատին և Թողուն զչարիս , յորժամ Թագաւորք և իշխանք կախեն զգողս և զանիրաւս :

ԺԱ .

ԳԱՅԼՆ ԵՒ ԷՇՆ :

Գայլն եգիտ էշ մի գէր՝ և կ[illegible]ու ուտել զնա : Եւ ասէ էշն . աղաչեմ զքեզ ո՛վ գայլ , հա՛ն զայս խոցս յոտից իմոց , և ապա ուտես զիս՝ զի   ետ զիս 'ի ձեռս քո կերակուր . քանզի բեւեռ չար հասաւ յոտս իմ՝ և տանջէ զիս : Եւ անցեալ գայլն յետոյ կողմանէ զի հանցէ զբեւեռն , և էշն ամենայն զօրութեամբն իւրով կիցս եհան՝ և եհար զքե-

répondit-il, Dieu a déjà fait le partage : le Bélier est pour ton dîner, nous mangerons ensemble la Brebis si tu l'ordonnes, et tu souperas avec l'Agneau. O petit Renard flatteur, dit le Lion, qui est-ce qui t'a enseigné ce partage équitable ? Les yeux crevés du Loup me l'ont appris, repartit le Renard.

Cette fable montre que beaucoup de méchans sont corrigés et qu'ils cessent de faire le mal, quand les rois et les princes font pendre les voleurs et les malfaiteurs.

XI.

LE LOUP ET L'ANE.

Le Loup ayant trouvé un Ane qui était gras, voulut le manger. L'Ane lui dit alors : O Loup, je t'en prie, guéris-moi d'une blessure que j'ai au pied ; un méchant clou y est entré et me fait souffrir, et tu me mangeras ensuite, car Dieu m'a destiné à te servir de nourriture. Le Loup passa aussitôt par derrière l'Ane, pour extraire le clou, et l'Ane, à l'instant, lance de toute sa

րան գայլայն, և չախչախեցան խամծերք (1) նորա : Եւ գայլն լայր զանձնապէս և ասէր · յիրաւի՛ կրեցի զայս ամենայն վիշտս, զի ես ի սկզբանէ մսագործ էի, և արդ ո՞ արդեօք զիս պայթար :

Ցուցանէ առակս, թէ շատք կան և ապաշաւեն՝ որ ձեռնամուխ լինին 'ի գործ և յարուեստ ինչ՝ զոր չեն ուսեալ, և չէ 'ի դէպ ժամուն իւրեանց օգտակար :

ԺԲ ·

ԱՂՈՒԷՍՆ ԵՒ ԿԱՔԱՒ :

Աղուէսն ետես կաքաւ մի 'ի բերանն՝ և կամէր ուտել զնա . և ասէ կաքաւն օրհնեալ է ա՛ծ որ կոչեաց զիս յիւր արքայութիւնն · զի զերծանիմ 'ի յայս [illegible]ասյս : Եւ ապա դու ա՛ղուէս՝ գոհացիր զա՛յ, և ապա ուտես զիս, քեզ մեծ վարձք է : Եւ աղուէսն կրկզեցաւ, և հայեցեալ յերկինս՝ և բացեալ զբերանն ասէ, գոհանամ զքէն ա՛ծ բարի՝ որ

(1) Խամծերք, est, à ce qu'il me semble, un mot vulgaire de l'Arménie orientale, qui paraît désigner

force une ruade qui frappe la gueule du Loup (1) et lui brise les dents. Le Loup dit alors en pleurant amèrement : Il est juste que je souffre cette disgrâce, car étant naturellement boucher, personne ne m'a fait maréchal.

Cette fable montre que beaucoup de gens pleurent et se repentent d'avoir pratiqué des ouvrages ou des arts qu'ils n'ont pas appris, et qui leur sont inutiles dans l'occasion.

XII.

LE RENARD ET LA PERDRIX.

Le Renard ayant pris une Perdrix, se préparait à la manger. Celle-ci lui dit : Béni soit Dieu, qui m'appelle dans son royaume, et me délivre des maux de ce monde; mais toi, Renard, rends grâces à Dieu et puis tu me mangeras, ce sera une grande récompense pour toi. Le Renard s'assied, regarde le ciel, et ouvrant la gueule, dit : Je te remercie, Dieu bon, du repas excellent que tu m'as pré-

la totalité des dents, le ratelier, la mâchoire tout entière.

պատրաստեցեր ինձ սեղան բարութեան : Եւ կաքաւն զերծաւ 'ի բերանոյն՝ և թռեաւ : Եւ ասէ աղուէսն, ո՜վ անմիտս և յիմարս, յառաջն պարտ էր ինձ ուտել. և ապա գոհանալ զա՜յ :

Ցուցանէ առակս, թէ զխոստացեալ իրսն մի՛ համարիր քեզ, և մի՛ շնորհակալ մարդոյ լինիր մինչև առնուս . և թէ ջուր տան քեզ՝ 'ի նոյն ժամն 'ի գոգդ ա՛ռ . զի շատք ասեն, և ոչ տան զասացեալսն իւրեանց՝ և սուտ լինին :

ԺԴ .

ԱՂՈՒԷՍՆ ԵՒ ՋԻՏՆ :

Աղուէսն առեալ ջիտ մի 'ի բերանն՝ և կամէր ուտել զնա, և ասէ ջիտն՝ թէ շատ աղօթէ՝ և ապա ուտես զիս, զի ժամ է ինձ ածել ձու քան զջալամու, հաւկիթ մի է՝ որ լինի անգին, արդ թո՛ղ որ ածեմ քեզ, և ապա կե՛ր զիս . և երդնում որ գամ 'ի կամս քո : Իբրև եթող զնա աղուէսն՝ նա թռեաւ և նստաւ 'ի ճիւղ մի ծառոյ բարձրագոյն : Եւ

paré ! La Perdrix s'échappe de sa gueule, et s'envole. Le Renard dit alors : Imbécille, insensé que je suis, il fallait la manger d'abord et bénir Dieu après.

Cette fable te montre qu'il ne faut pas compter sur les choses promises, ni en remercier personne jusqu'à ce que tu les aies reçues, et que si on te donne de l'eau, il faut aussitôt tendre le pan de ton habit, car beaucoup de gens disent, ne donnent pas ce qu'ils promettent, et vous trompent.

XIII.

LE RENARD ET LE MOINEAU.

Le Renard tenait un Moineau dans sa gueule et voulait le manger, quand celui-ci lui dit : Il faut que d'abord tu rendes grâces à Dieu, et puis tu me mangeras, car c'est le moment où je vais pondre un œuf semblable à celui d'une Autruche. C'est un œuf impayable, mais laisse-moi, pour que je te le ponde, et après mange-moi : je te jure que je viendrai à ta volonté. Comme le

ասէ աղուէսն . ուրմ՛ զոր հրամայեցեր, և՛ եկ ’ի կամս իմ : Եւ ասէ ջիտն . ապա քո նման անմիտ եմ ես՝ թէ այլ գամ ’ի կամս քո . և դու ընդէ՞ր հաւատացեր ինձ, թէ կարի սակաւ մի մարմնով այնպիսի մարգարիտ ածել քեզ՝ որ ամմէն մարմնովս չեմ իբրև զնա : Ապա լսէ որ տամ քեզ խրատ . անդէպ բանից մի՛ հաւատար , և ընդ խախուտ որմով մի՛ ննջեր: Եւ ասէ աղուէսն , թէ դատելոց է զքեզ ա̃ծ՝ զի ստեցեր ինձ : Ասէ ջիտն . կայ սուտ՝ որ վարձք է . զի սուտ ասելն՝ որով ’ի մահուանէ և յորոգայթէ ապրիլ՝ և կամ զայլ մարդ փրկել, շատ վարձք տայ նմա ա̃ծ : Եւ ա-ղուէսն գաղտ ’ի մօտն գայր , և ’ի վէր վա-զեաց զի աւցէ զջիտն . և ջիտն ծրտեաց ’ի յաչքն աղուեսուն , և ասէ . ո՛վ անմիտ՝ լսէ՛ որ այլ խրատ տամ քեզ . ուր ո՛չ հասանես՝ մի՛ ձկտիր, և ’ի մէջ աւն և կնոջ , և ’ի մէջ եղբարց ահուկ (1) մի՛ խօսիր՝ որ չամաչ[illegible]

(1) Le mot ահուկ ne se trouve pas dans le Dictionnaire Arménien-Français de Venise : il appartient cependant bien à la langue arménienne; il est usité dans le littéral et le vulgaire, avec le sens de *ruine, destruction*, *préjudice;* il est dérivé de ահեակ ou ահեկ, *gauche*. Employé comme ici, avec le verbe խօսիլ, il signifie *dire des paroles qui causent du préjudice*.

Renard le laissa, il s'envola et se plaça sur une branche d'arbre très-élevée. Le Renard lui dit alors: Eh bien! fais à présent ce que tu as décidé, et viens comme je le désire. Crois-tu que je sois un insensé comme toi, lui dit alors le Moineau, pour que je revienne quand tu le désires. Pourquoi m'as-tu pu croire, et t'imaginer qu'un aussi petit corps pût pondre une telle perle, quand avec tout mon corps je ne puis l'égaler? Écoute donc le conseil que je te donne: n'ajoute plus foi à des paroles extravagantes, et ne dors pas auprès d'une muraille chancelante. Le Renard lui répondit: Dieu te jugera puisque tu m'as trompé. Il est des mensonges qui sont louables, répliqua le Moineau; Dieu donne de grandes récompenses pour le mensonge qui préserve de la mort ou du danger, ou qui sauve les autres hommes. Le Renard se cacha alors tout auprès et se mit à grimper pour saisir le Moineau; mais celui-ci lui lança de sa fiente aux yeux, en lui disant: O insensé! écoute cet autre conseil que je te donne: ne tente pas d'arriver où tu ne peux pas parvenir, et dans les démêlés entre mari et femme, ou entre les frères, ne dis aucune parole indiscrète (1), pour ne pas en rougir ensuite.

ԺԴ·

ԵՐԷՑՆ ԱՍՈՐԻ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆ։

Երէց մի ասորի բարի և իմաստուն՝ և այր մի հայ՝ կռուեցան վասն իրաց ինչ . և ասէր երիտասարդն ընդ երէցն, թէ քարոզս տամ 'ի բերանդ, որ եռսուն ու երկու ատամունքդ 'ի բերանդ լցվին : Եւ երէցն զարմացաւ, և գնաց փութով 'ի տուն իւր . և ասէ 'ի կինն իւր՝ ա՛ւլաւխ՝ վասն ա՜յ վառեմ մոմ . և եկ տես զատամունս իմ թէ ո՛րչափ է . և նա թուեաց՝ և ասէ . եռսուն ո՛ւ երկու են ստուգապէս : Եւ նա գայ փութապէս առ երիտասարդն և ասէ . ուստի՞ գիտացեր զթիւ ատամանց իմոց, և կամ ո՞վ ասաց քեզ : Եւ նա ասաց, տէ՛ր՝ յիմ ատամանցն զքոյդ գիտացի :

Ցուցանէ առակս, թէ յիմ ցաւուն՝ զձեր ցաւն գիտեմ . զի հասարակաց է մեղքն :

XIV.

LE PRÊTRE SYRIEN ET LE JEUNE HOMME.

Un Prêtre syrien, bon et sage, et un Arménien, se disputaient sur quelque chose. Le Jeune Homme dit alors au Prêtre: Je vous donnerai de cette pierre dans la bouche, de façon que vos trente-deux dents la rempliront. Le Prêtre étonné retourna bien vîte à sa maison, et il dit à sa femme : Au nom de Dieu, ma bonne amie, allume la chandelle et viens voir combien j'ai de dents. Elle compta, puis elle dit : Elles sont vraiment au nombre de trente-deux. Le Prêtre retourna promptement vers le Jeune Homme, en lui disant : Comment as-tu appris le nombre de mes dents, et qui te l'a dit ? Seigneur, répliqua celui-ci, c'est par mes dents que j'ai connu les vôtres.

Cette fable montre que par mes maux je puis connaître les vôtres, parce que tous les défauts sont communs.

ԺԵ.

ԿԱՏՈՒՆ ԿԱՐԴԱՒՈՐ ։

Կատուն փիլոն էած 'ի վերայն՝ և եղև կարդաւոր. և պատուիրեաց մկանցն՝ և ասէ, թէ պիղծ է արիւնահեղն (1), և ես այլ՝ արիւն ոչ հեղում, զի կարգ առի ։ Եւ ասեն մկունքն, թէ զբոլոր կարգն անտանի տեսանեմք 'ի վերայ քո՝ և զաբբայ մարկոսի, նա մեք քեզ ոչ հաւատամք՝ և կեղծաւոր բարուց քոց ։ Եւ կատուն յետ այնորիկ եղև գերբն (2) և անկաւ 'ի յալուր տուն. գան մկունքն և ասեն. ո՞վ դու ճար քո հաւսատովդ, դու գերբն ես ։ Եւ յետ այսորիկ եղև մեռեալ՝ յանցս մկանցն. գան մկունքն և ասեն. ո՜ նենգաւոր՝ թէ պարկ լինի մորթ քո՝ ոչ հաւատամք քեզ՝ թէ թողուս դու զսովորական չարութիւնդ քո ։

(1) L'auteur fait ici allusion à ce passage du Psaume V, v. 7. Զայր արիւնահեղ և նենգաւոր պղծառնես դու տէր ։ *Virum sanguinum et dolosum alominabitur Dominus.*

XV.

LE CHAT DEVENU RELIGIEUX.

Le Chat ayant pris le froc et s'étant fait Religieux, il envoya un message aux Souris, et leur dit : Il est abominable de répandre du sang (1); pour moi je n'en verserai plus, parce que je suis Religieux. Les Souris dirent alors : Quand même nous verrions sur toi tout l'ordre de saint Antoine et du saint père Marc, nous n'aurions pas de confiance en ton caractère hypocrite. Le Chat se couvrit ensuite d'un torchon (2), et se blottit dans un magasin de farine; les Souris vinrent et dirent : O méchant, avec ta foi te voilà torchon! Il feignit ensuite d'être mort, et se plaça sur le passage des Souris, qui vinrent et dirent : O trompeur, quand même ta peau serait déjà un sac, nous ne croirions pas que tu as abandonné ta méchanceté ordinaire.

(2) Գերբն. Ce mot n'est pas dans les dictionnaires; il désigne *le torchon qui sert à essuyer le lieu où l'on dépose de la farine.*

Ցուցանէ առակս, թէ զոր փորձեալ ես՝ որ չէ՛ բարեքն անարատ, այլ նենգաւոր և չար է. թէպէտ և կեղծաւորի բարի գործել, բայց դու մի՛ հաւատար նմա. զի ոչ կարէ թողուլ զսովորական բարս:

Ժ.Օ.

ԱՂՈՒԷՍՆ ԵՒ ԳԱՅԼՆ:

Աղուէսն խաբեաց զգայլն, և ետ նմա թուղթ տանել 'ի գեղջն տանուտէրքն, և բերել կերակուր: Եւ երբև գնաց գայլն 'ի գիւղն՝ թափեցան 'ի վերայ նորա շունքն, և խածատեալ վիրաւորեցին զնա: Եւ երբև եկն ողորմելի կենօք, ասէ աղուէսն. ընդէ՞ր ոչ ցուցեր զթուղթն: ասէ, այո՛ ցուցի՝ բայց հազար շուն կայր որ ոչ գիտէր զգիրն:

Ցուցանէ առակս, թէ մի՛ վիճէր, և մի՛ անկանիր 'ի մէջ վիճողաց՝ և բազում տգիտաց և աներկեղաց. այլ իմաստութեամբ փախի՛ր 'ի նոցանէ:

Cette fable montre que si vous avez éprouvé quelqu'un dont le caractère n'est pas honnête, mais perfide et méchant, quoiqu'il s'étudie à faire bien, il ne faut pas le croire, car il ne peut changer son caractère habituel.

XVI.

LE RENARD ET LE LOUP.

Le Renard trompa le Loup et lui remit une lettre pour la donner aux chefs du village et rapporter de la nourriture. Quand le Loup arriva au village, les Chiens se jetèrent sur lui, le mordirent et le blessèrent. Comme il revint dans un état pitoyable, le Renard lui dit : Pourquoi ne montrais-tu pas la lettre ?— Je l'ai montrée; mais il y avait là mille chiens, qui ne connaissaient pas l'écriture.

Cette fable montre à beaucoup de gens ignorans, mais hardis, qu'il ne faut pas se disputer, ou se jeter au milieu de ceux qui se disputent, mais s'en éloigner au contraire avec prudence.

ԺԷ.

ԱՂՈՒԷՍՆ ԵՒ ԳԱՅԼՆ ։

Աղուէսն եւտես զպանիրն յորոգայթն, երթայ առ գայլն և ասէ. ո՜վ եղբայր, ե՛կ առ զպանիրն և կե՛ր. զի ուրբաթ է, և ես 'ի պաք եմ: Եւ եկն գայլն, և ջանայր առնուլ զպանիրն. և անկաւ յորոգայթն, և թռեաւ պանիրն. և էառ աղուէսն և սկսաւ ուտել : Ասէ գայլն. վա՜յ եղբայր՝ մի՛ ուտեր. ուրբաթ է օրս՝ որ չէ բարկանայ քեզ ա՟ծ : Եւ ասէ աղուէսն ցգայլն, թէ ուրբաթն այդ է՝ որ 'ի սպարանոցդ անկաւ. և այդ է բարկութիւնն ա՟յ : Եւ սկսաւ գայլն ցանձել յայս կոյս և յայն կոյս : Եւ աղուէսն ասէ. ընդ նոյնդ և ես ցանձեցի երբեմն՝ և ո՛չ զերծայ : Եւ ասէ գայլն. վա՜յ է ինձ՝ զի նեղեմ չարաչար : Եւ ասէ աղուէսն. ո՜վ եղբայր, դու չես վայ՝ մինչև գայ տէր որոգայթիդ :

XVII.

LE RENARD ET LE LOUP.

Le Renard ayant vu un fromage dans un piége, alla vers le Loup et lui dit : Mon frère, va prendre ce fromage et mange-le; c'est aujourd'hui vendredi et je jeûne. Le Loup s'y rendit; en s'efforçant de prendre le fromage, il tombe dans le piége et le fromage s'échappe. Le Renard le prit et se mit à le manger. Le Loup lui dit alors : O mon frère, ne le mange pas; c'est vendredi, et c'est un jour dans lequel il ne faut pas irriter Dieu contre toi. Oh! lui répliqua le Renard, le vendredi, c'est ce qui est tombé sur ton cou; c'est là la colère de Dieu. Le Loup se mit alors à s'agiter de côté et d'autre, et le Renard lui dit : Je me suis déjà agité comme toi et je ne me suis pas sauvé. Malheur à moi, disait le Loup, car je souffre cruellement! Il ne t'arrivera pas de mal, ô mon frère, répondit le Renard, jusqu'à ce que celui qui a dressé le piége soit arrivé.

Ցուցանէ առակս, թէ զգաստ լեր որ չէ խա-
բիս 'ի նենգաւոր մարդկանէ, և յայնժամ
վայ տաս անձին քո :

ԺԲ.

ԱՂՈՒԵՍՆ ԳԵՏԱՏԱՐ :

Աղուէսն 'ի գետն անկաւ, և եղև գետատար և խոստացաւ ա̃յ մարազպան (1) մի խունկ՝ զի ելանէ 'ի գետոյն. և զերծաւ և ել 'ի գետոյն, և սկսաւ ճեմել. և մոռացաւ զմարազպան խունկն զոր խոստացաւ ա̃յ. խայտայր 'ի յեզր գետոյն, և ասէր. թէ ա̃ծ ի՞նչ կարիք ունի զծուխս խնկին՝ որ յօդս ցնդի : Եւ ահա շար-ժեցաւ զարափն գետոյն, և սկսաւ աղուէսն

(1) Le mot *մարազպան*, qui est dans le texte, ne se trouve dans aucun lexique arménien, soit du langage littéral, soit de l'idiome vulgaire. On ne le trouve pas non plus dans le persan. Il doit désigner un vase destiné à contenir de l'encens, ou bien plutôt une certaine quantité de ce parfum. C'est à cette dernière supposition que je m'arrête ; en effet, on trouve

Cette fable montre qu'il faut que tu sois bien avisé, pour que tu ne sois pas trompé par un homme perfide, et que tu n'ayes pas à te repentir.

XVIII.

LE RENARD TOMBÉ DANS L'EAU.

Un Renard tomba dans une rivière et fut emporté par le courant; il promit alors à Dieu un vase d'encens (1) s'il en échappait; il parvint à se sauver et à sortir de l'eau; il se mit à se promener, oubliant le vase d'encens qu'il avait promis à Dieu; il sautait de joie sur le bord de la rivière. Quel besoin, disait-il, Dieu a-t-il de la fumée de l'encens qui s'exhale dans les airs; mais voilà

dans le Dictionnaire Heptaglotte de Castel, le mot مرزبان employé avec ce sens, *mensuræ genus*, dans la version arabe du Pentateuque. Il s'agit dans cet endroit de la mesure appelée *gomor* dans la Vulgate, exod. xvi, 16 et 32. Ce nom est rendu dans la version arménienne par չափ, qui signifie *mesure* d'une manière indéterminée.

զաւ ՚ի ղարափն ՚ի վայր ՚ի գետն : Եւ նա լալով գոչեաց և ասէ . ո՜վ ես ՚ի խնդիր ելի մարգագպան խնկին որ բերեմ . զոր ուխտեցի քեզ :

Ցուցանէ առակս, թէ ոչ է պարտ մոռա_նալ զուխտն այ, զոր ՚ի նեղութեան քո ուխ_տես . այլ հատո և կատարեա . և յիշեա ըզ-նեղութիւն քո :

Ժ Թ .

ԱՂՈՒԵՍՆ ՔԱՂՑԵԱԼ :

Աղուէս մի քաղցեալ՝ ետես սառն և պաղ ցանկալի ՚ի ձմեռնային աւուրքն, և սկսաւ ուտել : Եւ ասէ . վա՜յ ինձ զի աճագին է ա_ղաղակս ՚ի գլուխս և յատամունս իմ, և ՚ի փոր իմ ընաւ ինչ մի ո՜չ իջանէ :

Ցուցանէ առակս, թէ փառք և մեծութիւն աշխարհիս՝ միայն ղաղաղակն ունի և զբա_ղումն . և յետոյ ոչ երևի ուրեք, զի սուտ է՝ և անցաւոր և խաբող, և չէ՛ յօգուտ :

que le bord escarpé du fleuve s'ébranle et que le Renard tombe du bord dans la rivière; il dit alors en se lamentant: O mon Dieu, j'allais chercher, pour te l'apporter, le vase d'encens que je t'ai voué.

Cette fable montre que tu ne dois pas oublier les promesses faites à Dieu dans ton infortune, mais que tu dois les exécuter et les accomplir, et te rappeler de ton infortune.

XIX.

LE RENARD AFFAMÉ.

Un Renard, qui avait faim, vit durant l'hiver un beau morceau de glace et il se mit à le manger. Malheur à moi, dit-il, le bruit est grand dans ma tête et sous mes dents, mais rien ne descend dans mon ventre.

Cette fable fait voir que la gloire et la grandeur de ce monde, n'est qu'un vain bruit et une illusion; il n'en reste plus rien ensuite, parce qu'elles sont fausses, passagères, trompeuses et sans aucune utilité.

Ի.

ԿԻՆՆ ՀՊԱՐՏ :

Կին մի մեծահասակ և սաստիկ գերմակ և գէր՝ մերկացաւ 'ի տուն իւր . և սկսաւ ծունր դնել և աղօթել մեծաւ հառաչանօք և լալով : Եկեալ որդի նորա, տեսեալ զնա մերկ՝ հիացաւ և ասէ . ո՜վ մայր իմ յիմարեցա՞ր, խելա՞թափեցա՞ր . զի՞նչ է այդ խայտառակութիւնդ քո ամօթալի : Եւ նա ասէ . ո՜վ որդեակ, բնաւ մի՛ խօսիր ընդ իս . զի յայտնեցին ինձ՝ որ սերոբէքն և քերոբէքն մերկ աղօթէին առաջի ա͠ծութեանն . և ես ընդ նոսա նախանձեցայ՝ և աղօթեմ առ տ͠ր ա͠ծ : Եւ ասէ որդին, այո՛ մայր իմ . նմանեաց զաւակ քո 'ի սերոբէից կամ քերոբէից :

Այսէ զաւակս՝ յորժամ ոք հպարտանայ և կամ պարծենայ, կամ ձգտի 'ի վեր քան զկարողութիւն իւր :

XX.

LA FEMME ORGUEILLEUSE.

UNE femme de grande taille, bien blanche et bien grasse, s'étant déshabillée dans sa maison, elle se mit à genoux pour prier avec de grandes lamentations et en pleurant; son fils vint, et la voyant nue, il en fut étonné et lui dit : O ma mère, êtes-vous insensée, êtes-vous devenue folle? pourquoi faites-vous une action aussi honteuse pour vous? O mon cher enfant, lui répondit-elle, ne te fâche pas contre moi; on m'a appris que les Séraphins et les Chérubins prient nus devant la Divinité: je veux les imiter et j'adresse ma prière au Seigneur. O ma mère, répliqua le jeune homme, votre croupe ressemble-t-elle à celle des Séraphins ou des Chérubins?

Cette fable nous apprend que lorsque quelqu'un s'enfle d'orgueil, il se vante et veut s'élever au-dessus de sa portée.

ԻԱ.

ԷՇՆ ՀԱՐՍՆԵՒՈՐ :

Էշն մեծարեցին և կոչեցին 'ի հարսանիս որդւոյ Թագաւորին : Եւ ասէ էշն, ես ո՛չ փողահար եմ, և ո՛չ խաղացող . ապա վա՛յ ինձ . գիտեմ որ ծանր բեռն կայ ինձ պահած, և կամ ջուր կրելոյ 'ի հարսանիսն :

Այսմ զառակս՝ յորժամ կոչեն զքեզ 'ի բան կամ 'ի գործ անդէպ և աննման՝ որ 'ի վե՛ր է քան զկարողութիւն քո :

ԻԲ.

ԱՐԾԻՒՆ, ԿԱՔԱՒՆ ԵՒ ԲԶԷԶՆ :

Արծիւն հալածէր զկաքաւն, և նա 'ի բզէզն ապաւինեցաւ, և բերէր բարեխօս . և արծիւն ո՛չ լուաւ աղաչանաց բզէզին : Եւ բզէզն ոխացաւ և խպնեցաւ . և գնաց ել 'ի

XXI.

L'ANE A LA NOCE.

Un Ane fut traité avec honneur et appelé aux noces du fils du roi. Que je suis malheureux, dit-il alors, je ne suis ni musicien ni danseur, mais je sais qu'un lourd fardeau m'est réservé ou que je porterai de l'eau pour la noce.

Cette fable dit que quand on vous appelle pour une chose, ou bien pour une affaire inconvenante ou extraordinaire, c'est toujours pour une chose au-dessus de votre portée.

XXII.

L'AIGLE, LA PERDRIX ET LE SCARABÉE.

Un Aigle poursuivait une Perdrix qui se réfugia chez le Scarabée, qui se porta pour médiateur: l'Aigle ne voulut pas écouter les prières du Scarabée; celui-ci en conçut du ressentiment et résolut

բոյն արծուէն . և զձուս նորա գլորէր և կոտորէր . և բազում ժամանակս անորդիս առնէր զարծիւն :

Ցուցանէ առակս . ընաւ ամենևին մի՛ առնել զոք թշնամի 'ի մարդկանէ, թէպէտ և կարի աղքատ և տկար լինի :

ԻԳ.

ՄՐՋԻՄՆ ԵՒ ԱՂԱՒՆԻ:

Մրջիւն անկեալ 'ի ջուրն՝ և հեղձէր, գայ աղաւնին և ձգէ ոստ մի 'ի ջուրն . և ելեալ մրջիւն 'ի յոստն՝ և կենդանացաւ : Եւ ահա 'ի նոյն ժամ հաւորսքն կանգնեաց զվարմ . և կամէր ըմբռնել զաղաւնին . գայ մտանէ մրջիւն յերանքն նորա, և խածէ 'ի ծայր նորա . և նա 'ի կսկծոյն յանկարծակի 'ի վեր թռեաւ և մորմոքեցաւ . և շարժեցաւ եղէգն և վարմն, և աղաւնին թռեաւ և ազատեցաւ :

Ցուցանէ առակս՝ թէ մահուչափ ճգնեա դմա, որ յառաջն քեզ բարի արար :

d'en tirer vengeance; il alla donc dans le nid de l'Aigle, fit tomber et cassa ses œufs, de sorte que pendant long-tems l'Aigle fut sans enfans.

Cette fable montre qu'il ne faut jamais se faire un ennemi, d'un homme, quoiqu'il soit très-pauvre et sans puissance.

XXIII.

LA FOURMI ET LA COLOMBE.

UNE Fourmi étant tombée dans l'eau, elle se noyait, lorsqu'une Colombe la voit et jette une petite branche dans l'eau; la Fourmi l'atteignit et fut sauvée; mais voilà que dans le même moment un oiseleur tendait son filet pour prendre la Colombe: la Fourmi se glisse dans ses cuisses, et le pique; celui-ci tressaille et s'irrite de ce mal inopiné; il fait remuer son roseau et son filet, alors la Colombe s'envole et se sauve.

Cette fable montre qu'il faut faire l'impossible pour celui qui vous a fait du bien.

ԻԴ·

ԱՌԻՒԾՆ ԵՒ ՄԱՐԴՆ։

Առիւծն ետես զի առ նա փախստականք գային ամենայն կենդանիք ահիւ մեծաւ. և ասէ, թէ յումմէ՞ գայք փախստականք։ Եւ նոքա ասեն թէ 'ի մարդոյն՝ զի հալածեն զմեզ։ Եւ նա ասէ՝ թէ զի՞նչ է մարդն. կացէ՛ք աստ մինչև եկեսցէ մարդն։ Եւ ահա եկն եհաս մարդն. և ասէ առիւծն սպառնալեօք. թէ դո՞ւ ես մարդն որ նեղես զամենայն կենդանիս։ Եւ նա ասէ. այո՛։ Ասէ առիւծն, ապա թէ մարդն դու ես՝ արի՛ եկ որ կռուիմք, ես քեզ սպասեալ մնայի։ Ասէ մարդն, չունիմ ես աստ նշան (1) կռուոյն. ապա թէ գաս որ կապեմ զքեզ՝ որ ոչ փախչիս. և ես գնամ առնում զնշան կռուոյն, և գամ առ քեզ։ Եւ հաւանեցաւ առիւծն՝ և կապեաց զնա մարդն. և սկսաւ կաղնի մահակաւ հարկանել զնա։ Եւ առիւծն ասէ. թէ մարդ ես՝ նա սերտ և անխնայ զա՛րկ դու, և հա՛ր զթի-

(1) Littéralement : *la marque de guerre*. Le mot նշան, qui est dans le texte, signifie proprement *dra-*

XXIV.

LE LION ET L'HOMME.

Le Lion voyant tous les animaux qui fuyaient vers lui avec une grande frayeur, il leur dit : A cause de quoi fuyez-vous ainsi ? A cause de l'Homme qui nous poursuit, répondirent-ils. Qu'est-ce que l'Homme ? leur dit-il ; restez là jusqu'à ce que l'homme vienne. Mais voilà que l'Homme arrive ; le Lion lui dit alors d'un ton menaçant : Tu es cet Homme qui tourmente tous les animaux. Oui, répliqua-t-il. Eh bien, puisque tu es l'Homme, viens, approche, que nous combattions, je t'attendais. L'Homme lui répondit : Je n'ai pas là des armes (1) pour le combat ; ainsi viens que je t'attache pour que tu ne t'enfuies pas ; je vais aller prendre mes armes, et je reviendrai aussitôt vers toi. Le Lion y consentit ; l'Homme l'attache et il commence à le frapper avec un gros bâton de coudrier. Le Lion lui dit alors : Tu es

peau, *signe*, *marque*; mais ici on doit l'entendre d'un instrument, d'une arme quelconque.

կունս իմ . զի այս խեղացս՝ այսպէս վայել է ինձ :

Ցուցանէ առակս, թէ շատ զօրաւոր մարդիկ խաբին 'ի տկարաց, և տանջին . և ինքեանք նախատեն զանձինս իւրեանց, որպէս առիւծն եղև :

ԻԵ.

ԱՌԻՒԾՆ ՀԻՒԱՆԴԱՑԵԱԼ :

Առիւծն հիւանդացաւ, և էրէքն ամենայն գային 'ի տես . և աղուէսն յամեաց, և արջն չարախօսեաց զնա : Եւ յորժամ եկն աղուէսն՝ բարեկամք նորա ասացին զչարախօսութիւն արջոյն, և գնաց աղուէսն առ առիւծն . ասէ առիւծն ընդ աղուէսն, ոչ բարի գաս զարշելը . ասա ինձ ընդէր յամեցար : Եւ նա ասէ, մի՛ բարկանար ինձ ո՜վ բարի թագաւոր . զի ահա երդնում 'ի գլուխ քո՝ որ աշխատութեամբ շրջեցայ ես յամենայն բժշկապետս, վասն քո, և դեղ ուսայ հիւանդութեան քո : Եւ ասէ առիւծն . բարի՛ եկեր՝ ի-

Homme, ainsi frappe fort et sans pitié; déchire mon dos, car avec un tel jugement, c'est ce qui me convient.

Cette fable montre que beaucoup d'hommes forts sont trompés par les faibles; ils souffrent et se disent eux-mêmes des injures comme le Lion.

XXV.

LE LION MALADE.

Le Lion étant tombé malade, les animaux vinrent tous pour le voir. Le Renard tarda; l'Ours alors dit du mal de lui. Quand le Renard vint, ses amis lui rapportèrent les calomnies de l'Ours, et le Renard s'approcha du Lion; celui-ci lui adresse la parole, en lui disant: Tu n'es pas le bienvenu, méchant. Dis-moi pourquoi tu as tant tardé. Le Renard lui répondit: Ne vous irritez pas contre moi, excellent roi; je jure par votre tête que je cherchais avec soin partout des médecins pour vous, et j'ai appris à connaître un remède pour votre maladie. Le Lion lui dit: Viens

մաստուն կենդանի . և զի՞նչ է դեղն : Եւ նա ասէ . խիստ պիտանի է՝ և դիւրին . ասացին բժշկապետքն , թէ հանէք զմորթ արջոյն , և տաք տաք արկէք 'ի վերայ առիւծուն , և նա փութով քարշէ զցաւն 'ի նմանէ : Եւ հրամայեաց առիւծն՝ և կալան զարջն , և սկսան քարշել զմորթն . և նա վայէր և մեծամեծ գոյժս արձակէր : Եւ ասէ աղուէսն . այդ 'ի քո երեսդ և 'ի մորուսդ , և 'ի նորայն , որ յերբ 'ի յարքունիս մտանէ՝ նա զայլ ոք չարախօսէ :

Ցուցանէ առակս , թէ բնաւ ո՛չ է պարտ չարախօսել զոք , և ո՛չ բամբասել :

Ի.Օ.

ԱՌԻՒԾՆ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍՆ։

Առիւծ մի կորիւն ծնաւ , և ժողովեցան կենդանիքն 'ի տես և յուրախութիւն : Գայ աղուէսն 'ի մէջ բազմամբոխին , և մեծահանդիսիւ նախատեաց զառիւծն յատեանն բարձր ձայնիւ և անարգեաց՝ թէ ա՞յդ է քո կարողութիւնդ , զի մի կորիւն ծնանիս՝ և ո՛չ

donc, sage animal, et quel est ce remède? Il est très-profitable et facile, répliqua le Renard; les médecins disent qu'il faut ôter la peau de l'Ours et la mettre toute chaude sur le Lion, et qu'alors la maladie s'en ira promptement. Le Lion ordonna qu'on prît l'Ours. On commença à l'écorcher, et comme il déplorait son malheur et qu'il jettait beaucoup d'ordures, le Renard lui dit: Ceci est pour ta face et pour ta barbe, ainsi que pour celui qui, quand il entre dans le palais des rois, s'occupe à y médire des autres.

Cette fable montre qu'il n'est jamais utile de calomnier personne ou de médire.

XXVI.

LA LIONNE ET LE RENARD.

Une Lionne ayant mis bas un lionceau, les animaux se réunirent pour la voir et lui présenter leurs félicitations. Le Renard vint dans la foule, et, au milieu de l'assemblée, il injuria la Lionne, avec affectation et à haute voix, en lui disant avec mépris: Voilà donc toute ta puis-

բազում: Պատասխանի ետ առիւծն հանդարտաբար՝ և ասէ. այո՛ մի կորիւն ծնանիմ, բայց առիւծ ծնանիմ, և ոչ աղուէս քան զքեզ:

Յուցանէ առակս՝ թէ լաւ է մի որդի բարի, քան հարիւր որդի անօրէն և չար:

ԻԷ.

ԱՂՔԱՏՆ ԵՒ ՀԱՒ ՀՆԴԻ ;

Այր մի աղքատ ունէր բազում որդիս. և պատրաստեաց նմա մեծ հաւ մի հնդի, որ յամմէն օր ածէր նմա, ձու մի ոսկի. որ աւուրն բաւական լինէր նոցա յամենայն պէտս: Եւ նա ագահացաւ և ասէ, զենեցից զհաւն, և առից զոսկին որ 'ի շտեմարանս նորա՝ և փարթամացայց: Իբրև եզեն զհաւն՝ գտաւ 'ի փորն նորա իբրև զայլ հաւու. և զրկեցաւ 'ի փոքր շահէն:

Յուցանէ առակս, թէ որ ցանկայ անդէպ մեծութեան՝ և աննման, և ագահութեան

sance ; tu n'enfantes qu'un Lionceau et pas davantage. La Lionne lui répondit tranquillement : Oui, je n'ai donné le jour qu'à un petit, mais j'ai enfanté un Lion et non un Renard comme toi.

Cette fable montre qu'il vaut mieux n'avoir qu'un fils vertueux, qu'une centaine d'enfans méchans et sans foi.

XXVII.

LE PAUVRE HOMME ET LE DINDON.

UN Pauvre Homme avait beaucoup d'enfans ; Dieu le gratifia d'un oiseau de l'Inde, qui tous les jours pondait un œuf d'or, qui suffisait à tous leurs besoins du jour. Cet homme devint avare, et dit : Je tuerai cet oiseau : je prendrai l'or qu'il a dans son magasin, et je deviendrai riche. Quand il eut tué l'Oiseau, il trouva son ventre comme celui des autres oiseaux, et il fut privé ainsi du petit avantage qu'il avait.

Cette fable montre que celui qui est toujours tourmenté par l'avidité et par un honteux désir

ձեռն արկանէ, նա և զոր ունի՝ զայն ևս կո_
րուսանէ :

ԻԸ.

ՈՐՍՈՐԴՆ ԵՒ ԿԱՔԱՒՆ:

Որսորդ մի էառ զկաքաւ մի՝ և կամէր զենուլ զնա. և ասէր կաքաւն լալով, մի՛ զենուր զիս. և ես բախեցից քեզ բազում կաքաւս՝ և ածից 'ի կամս քո : Եւ ասէ որսորդն. այժմ մեռցիս 'ի ձեռաց իմոց, զի զսիրելիս և զազգս մատնես :

Ցուցանէ առակս, թէ կազմես որոգայթ ազ_ գի քո և սիրելւոյ, ո՛չ հաճի ա̃ծ 'ի գործս քո. և քեզ պատրաստէ զնոյն :

ԻԹ.

ԷՇՆ ԵՒ ՅԱՒԱՆԱԿՆ:

Էշ մի էառ զյաւանակն իւր, և գնաց արա_ ծէր 'ի մարգ մի ցանկալի յանմարգաբնակ

d'acquérir, perd même ce qui lui appartient légitimement.

XXVIII.

LE CHASSEUR ET LA PERDRIX.

Un Chasseur prit une Perdrix et voulut la tuer, mais celle-ci lui dit en pleurant : Ne me tue pas ; j'attaquerai pour toi beaucoup de Perdrix et je te les amènerai. Le Chasseur lui répondit alors : Tu mourras aujourd'hui de ma main, puisque tu trahis tes parens et tes amis.

Cette fable montre que si tu tends des piéges à ton parent ou à ton ami, Dieu désapprouve tes actions et te prépare la pareille.

XXIX.

L'ANESSE ET SON ANON.

Une Anesse prit son Anon et le mena paître en une belle prairie, dans un lieu sans habitations.

տեղի : Եւ ահա գայ էշ մի որձ՝ և հոտոտեաց 'ի յետոյս նորա : Եւ նա կիցս էհան զօրութեամբ և եհար զնա 'ի խամծերքն՝ և ջախջախեաց : և նա փախեաւ և գնաց անտի : Եւ ասէ յաւանակն լալով . վա՛յ մայր իմ . զի տառապիմք աստ միայն , զի բազում ա՛հ կայ 'ի գազանաց . ասա՛ ինձ՝ ընդէ՞ր հարեր և վիրաւորեցեր զէշն որ եկն առ մեզ : Եւ ասէ մայրն . ո՞վ որդեա՛կ իմ , մի՛ երկնչիր՝ զի նա չէ յամելոց . քանզի յայն տեղն որ հոտոտաց՝ որ թէ մինչև 'ի ներքին հնդիկս երթայ և կամ 'ի խորասան , նա փութով դառնայ առ մեզ :

Ցուցանէ առակս , թէ մարդ՝ որ շնայ , կամ զրկէ՛ կամ գողանայ , և կամ զայլ մեղս որ գործէ , ո՛չ կարէ դիւրաւ զերծանիլ 'ի մեղացն . զի ցանկութիւնն և հոտ մեղացն կապէ զնա և քարշէ որպէս տոռամբ :

Mais voilà qu'un âne arrive et la flaire; mais elle lui lâche une ruade avec force, lui frappe la mâchoire et la brise. Celui-ci prit alors la fuite et s'en alla de ce lieu. L'Anon dit en pleurant: O ma mère, puisque nous sommes seuls ici et en peine, parce qu'il y a beaucoup à craindre des bêtes féroces, dis-moi pourquoi tu as frappé et blessé l'Ane qui est venu vers nous. La mère lui dit: O mon fils, n'ayez pas de peur, il ne tardera pas à revenir; comme il m'a flairé en ce lieu, il reviendra promptement vers nous, quand même il serait allé dans l'Inde intérieure ou dans le Khorasan.

Cette fable montre que l'homme vicieux, ou accoutumé à faire le mal, ou à dérober, ou à commettre d'autres péchés, ne peut pas facilement s'éloigner du péché, parce que la concupiscence et l'odeur du péché le lient et l'attirent comme avec une corde.

Լ.

ԱՅՐ ԹԱԳԱՒՈՐԱԶՆ ԵՒ ԼՈՒՆ:

Այր մի թագաւորազն սաստիկ նեղեցաւ 'ի լուէ, և արուեստիւ կալաւ զնա: Եւ լուն ասէ, աղաչեմ զքեզ մի՛ սպանաներ զիս, զի փոքր է վնաս զոր արարի քեզ: Եւ նա ասէ. զոր կարացեր՝ արարեր:

Ցուցանէ առակս, թէ պարտ է իշխանաց և թագաւորաց և դատաւորաց՝ զփոքր չարագործն հոգալ՝ և տանջել. որ երկիցեն մեծամեծ չարագործքն:

ԼԱ.

ԿԱՊԻԿՆ ԵՒ ԶԿՆՈՐՍ:

Կապիկն որ է ապուզնայն սովորութիւն ունի, որ զինչ և տեսցէ 'ի մարդն զոր առնէ զնոյն և ինքն առնէ: Եւ ետես զձկնորսն ձգել

XXX.

LE PRINCE ET LA PUCE.

Un Homme du sang royal fut cruellement tourmenté par une puce ; il la prit par ruse. Elle lui dit alors : Je vous en prie, ne me tuez pas, parce que le mal que je vous ai fait est peu de chose. Oui, répondit le Prince, tu as fait ce que tu as pu.

Cette fable montre que le prince, le roi et les juges, doivent avoir soin de punir les petits malfaiteurs, pour que les grands criminels aient peur.

XXXI.

LE SINGE ET LE PÊCHEUR.

Les Guenons ou les Singes ont l'habitude de faire tout ce qu'ils voient faire à l'homme. Une Guenon vit un Pêcheur tendre ses filets contre

զուռկանսն 'ի վերայ ձկանցն . և գնաց 'ի հաց : Եւ իջեալ 'ի ծառէն կապիկն և էառ զուռկանսն, և նման ձկնորսին՝ ձգել 'ի վերայ ձկանցն կամեցաւ, և ինքն ըմբռնեցաւ 'ի նմա : և ասէ, յիրաւի՛ ըմբռնեցայ, զի յայն ձեռն արկի՝ որում չէի հմուտ :

Ցուցանէ առակս, թէ մի՛ ձեռն արկաներ և մի՛ ցանկար գործոյ՝ որում չես հմուտ՝ և չէ՛ քեզ 'ի դէպ, զի կորուստ լիցի՝ և ոչ շահ քեզ հասանէ :

ԼԲ.

ԱԳՌԱՒՆ ԵՒ ՁԱԳՔ ԻՒՐ :

Ագռաւն ժողովեաց զձագս իւր, և խրատեաց զնոսա՝ ասելով . որդեակք իմ մի՛ լքիք . պատրաստք եղերուք 'ի մարդկանէ, ևս առաւել 'ի յայն ժամ՝ որ խոնարհին 'ի քար առնելն : Եւ ասեն ձագքն նորա . ո՛վ մայր մեր՝ զի՞նչ արասցուք՝ թէ յառաջագոյն մարդն առեալ լինի զքարն 'ի ձեռն իւր : Ասէ մայրն . այժմ գիտացի որ ապրելոց էք դուք :

les poissons, puis il s'en alla dîner. La Guenon descendit de son arbre, prit le filet, et, comme le Pêcheur, elle voulut le tendre contre les poissons, mais elle y fut prise. Il est juste, dit-elle alors, que je sois prise, puisque j'ai fait un métier dont je ne suis pas instruite.

Cette fable montre que vous ne devez pas entreprendre ou désirer de faire des travaux que vous ne connaissez pas : cela n'est pas à propos ; ils causent votre perte, sans vous procurer de profit.

XXXII.

LE CORBEAU ET SES PETITS.

LE Corbeau rassembla ses petits et leur donna ses conseils en ces termes : O mes chers enfans, ne soyez pas timides, soyez en garde contre l'homme, surtout quand il se penche vers la terre pour prendre une pierre. O notre mère, dirent alors les petits, que ferons-nous avant que l'homme ait pris la pierre dans la main ? La mère leur répondit : Je reconnais maintenant que vous êtes en état de vous sauver.

Ցուցանէ առակս, թէ պարտ է անդադար պատրաստ լինել յորոգայթից՝ և 'ի պատրանաց հակառակորդէն :

ԼԳ.

ԾԱՌՔ ՄԵԾԱՄԵԾՔ ԵՒ ԵՂԵԳՆ։

Թագաւորն հնդկաց ել 'ի զբօսանս շրջել 'ի լերինս և 'ի հովիտս . և ահա ծառք մեծամեծք բեկեալ և մանրեալ էին . և ահա եղեգն մի կայր 'ի կանգուն՝ անարատ : և ասէ թագաւորն . ո՛վ եղեգն՝ ասա՛ ինձ . զի զարմանամ թէ ո՛րպէս կաս հաստատուն . և մեծամեծ ծառքն մանրեալ են : Եւ նա ասէ . ո՛վ բարի թագաւոր, 'ի գալ սաստիկ հողմոց, ծառքն հպարտութեամբ հակառակին ընդդէմ նոցա, նա բեկէ և ձգէ զնոսա . իսկ ես խոնարհիմ 'ի կամս հողմոցն, նա ոչ բեկանէ զիս :

Ցուցանէ առակս, թէ պարտ է սիրել զխոնարհութիւն և զհեզութիւն և զհամբերութիւն, և հաւանել . և շատք սատակեցան հպարտութեամբ :

Cette fable montre qu'il faut être continuellement en garde contre les piéges et les trahisons de l'ennemi.

XXXIII.

LES GRANDS ARBRES ET LE ROSEAU.

Le Roi des Indes était allé, pour se divertir, courir les montagnes et les vallées. Tous les grands arbres étaient abattus et brisés, tandis qu'un Roseau était resté de toute sa hauteur. Le Roi lui dit : O Roseau, informe-moi de ce qui est ici le sujet de mon étonnement : comment se fait-il que tu es resté inébranlable, tandis que ces grands arbres sont brisés ? O excellent roi, lui dit-il, quand les grands vents sont venus, les arbres ont résisté avec orgueil ; ceux-ci les ont brisés et renversés ; pour moi je me suis abaissé selon leur volonté, et ils ne m'ont pas brisé.

Cette fable montre qu'il faut aimer l'humilité, la douceur, la patience et la soumission, parce que beaucoup périssent à cause de leur orgueil.

ԼԴ.

ՓԱՅՏԱՀԱՐՔՆ ԵՒ ԾԱՌՔ։

Փայտահարքն առին զփայտահատքն՝ որ է կացինն, և գնացին՝ մտին ՚ի մայրին և սկսան կոտորել զծառսն. և ծառքն ասեն. զի՞նչ է այս զոր գործեն։ Եւ նոճին ասէ. վա՜յ մեզ եղբարք. զի կոթքն ՚ի մեզանէ է՝ որ կոտորեն զմեզ։

Ցուցանէ առակս, թէ մարդ՝ մի՛ տար դու ՚ի քէն զէն հակառակորդին, որ գայ և նովաւ սպանցէ զքեզ։

ԼԵ.

ԵԶՆ ԵՒ ՁԻՆ։

Եզն և ձին խօսեցան ընդ միմեանս. ասաց ձին ընդ եզն՝ թէ դու ո՞վ ես, կամ յի՞նչ պէտս ես։ Ասէ, ես ձի՛ եմ՝ որ թագաւորք և

XXXIV.

LES BUCHERONS ET LES ARBRES.

DES Bûcherons prirent leurs cognées, s'en allèrent et entrèrent dans la forêt, où ils commencèrent à abattre des arbres. Ceux-ci se mirent à dire : Qu'est-ce qu'ils font ? Malheur à nous, mes frères, répondit le Cyprès, parce que les manches de ces cognées qui nous détruisent, viennent de nous !

Cette fable te montre, ô Homme, qu'il ne faut pas donner des armes à ton ennemi, parce qu'il s'en servira pour te tuer.

XXXV.

LE BOEUF ET LE CHEVAL.

LE Bœuf et le Cheval causaient ensemble ; le Cheval dit au Bœuf : Qui es-tu ? à quoi es-tu utile ? Moi Cheval, poursuivit-il, les rois, les princes et

իշխանք և պարոնայք կազմեն զէս ոսկւով և արծաթով՝ և բազմին 'ի վերայ իմ: Ասէ եզն. ամեն աշխարհիս շէ՞ն եմ ես՝ որ վաստակեմ և չարչարիմ և խոնջիմ, և ապա դու և քո թագաւորն ուտէք, և ամենայն մարդիկ զվաստակս իմ ուտեն, և թէ ոչ վաստակեմ՝ դու և քո թագաւորն մէկ հետ մեռանիք. և դու երախտամոռաց մի՛ լինիր:

Լ.Օ։

ԱՌԻՒԾՆ, ԱՂՈՒԷՍՆ ԵՒ ԷՇՆ։

Առիւծն հիւանդացաւ, և եկեալ բժշկացն՝ և ասեն. այս ցաւոյս դեղն այն է, որ եփեն զսիրտ և զականջ իշոյն, և զջուրն տան՝ որ խմէ առիւծն՝ և ողջանայ կոչեցին զաղուէսն և ասեն. արա՛ հնար՝ և բեր էշ մի: Ասէ. այո՛ իմ եղբարք, էշ մի կայ յայս անուն հովիտ, սաստիկ գէր: Գնայ աղուէսն՝ և ասէ ցէշն. ո՛վ բարի եղբայր՝ երանի՜ է քեզ, զի գտի զքո աւագ եղբայրն, և ցանկայ տեսանել զքեզ, և է նա թագաւոր, և դու ընդ նմա թագաւորես: Նա հաւատաց էշն, և եկն 'ի համբու_

les seigneurs m'ornent d'or et d'argent et se placent sur moi. Je suis, lui repartit le Bœuf, celui dont les peines et les travaux portent l'abondance dans tout le monde; toi et ton roi vous mangez, et tous les hommes mangent le fruit de mes travaux. Si je ne travaillais pas, toi et ton roi, il vous faudrait mourir: ainsi donc ne sois pas ingrat.

XXXVI.

LE LION, LE RENARD ET L'ANE.

Le Lion devint malade; les médecins vinrent alors et dirent : Le remède de cette maladie est de faire cuire le cœur et les oreilles de l'Ane, pour qu'on en donne le bouillon au Lion qui le boira et sera guéri. On appela le Renard et on lui dit : Allons, amène un Ane. O mes frères, répondit-il, il y a dans cette vallée un Ane très-gras. Le Renard alla vers lui, et lui dit : O mon cher frère, que tu es heureux! J'ai rencontré ton frère aîné qui désire te voir; il est roi et tu régneras avec lui. L'Ane le crut, il vint donc pour embrasser le Lion; comme celui-ci voulait l'étran-

րել զառիւծն . և կամէր առիւծն խեղդել զէշն , և էշն փախեաւ : Եւ հասեալ նմա աղուէսն՝ և ասէ , ընդէ՞ր փախչիս . և ասէ էշն , ցաւեցոյց 'ի համբուրելն զվիզս իմ . և ասէ աղուէսն , այն 'ի սաստիկ սիրոյն է . ապա թէ դու զնա համբուրես՝ ուրախ լինիս : Եւ դարձաւ էշն 'ի համբուրել զառիւծն, և կալեալ զվիզս նորա՝ մեռոյց զէշն, և գնաց 'ի հանգչել : Եւ աղուէսն հանեալ զսիրտն և զականջսն՝ և կերաւ . և ասէր թէ դե՛ղ է նա՝ լաւ ինձ քան առիւծուն : Եւ գնաց առ բժիշկն և առիւծն , և ասէ թէ՝ մեծ զարմանք է , զի էշն այն ո՛չ սիրտ ունի և ո՛չ ականջ : Իբրև եկին՝ տեսին զի ո՛չ ունէր , զարմացան : Եւ ասէ աղուէսն . մի՛ զարմանայք . զի եթէ դա սիրտ ունէր կամ ականջ , յերբ լուաւ զքո գոռալն և զերծաւ 'ի ձեռաց քոց՝ նա չէր կրկին յետս դարձեալ , և անկանել 'ի ձեռս քո և մեռանել . և իրաւացոյց զքանն :

Ցուցանէ առակս , թէ այսպէս անմիտ և յիմար եղաք ամենեքեան , և կամաւ մատնեցաք զմեզ սատանայի՝ որ սպանանէ զհոգիս մեր . և զերծանիմք խոստովանութեամբ , և դարձեալ մեղանչեմք , և ահա ո՛չ սիրտ ու_

gler, l'Ane prit la fuite. Le Renard arrive à lui et lui dit : Pourquoi t'enfuis-tu ainsi ? Il m'a fait mal au cou en m'embrassant, répondit l'Ane. C'est la violence de son amitié, repartit le Renard ; mais si tu l'embrasses, tu seras bien content. L'Ane retourna donc pour embrasser le Lion ; celui-ci le saisit alors par la gorge, et le tua ; puis il s'en alla reposer. Le Renard tira ensuite le cœur et les oreilles de l'Ane, et les mangea en disant : Le remède sera meilleur pour moi que pour le Lion. Il alla après vers le médecin et le Lion, et il leur dit : C'est vraiment une grande merveille, cet Ane n'a ni cœur ni oreilles. Ceux-ci vinrent et ils trouvèrent effectivement qu'il n'en avait pas ; ils en furent très-étonnés. Ne soyez plus surpris, dit alors le Renard ; s'il avait eu un cœur et des oreilles, quand il a entendu votre rugissement et qu'il s'est sauvé de vos bras, il ne serait pas revenu une seconde fois pour tomber sous votre griffe et mourir. Ce discours le justifia.

Cette fable montre que, de même, nous sommes tous sans jugement et insensés, quand nous nous livrons volontairement à Satan, qui nous fait périr. Nous nous sauvons par la confession, et de nouveau nous péchons ; alors nous n'avons plus

նիմք և ո՛չ ականջ, և ո՛չ լսեմք զբան զրոյց, և զսպառնալիս դժոխոց :

ԼԷ.

ԱՅՐԻ ԿԻՆՆ ԵՒ ՈՐԴԻՆ:

Այրի կին մի ունէր զտղայ մի, և սկսաւ գո-ղանալ միրգ և բանջար . և մայր նորա ուրախութեամբ ճաշակէր զայն, և ոչ խրա-տէր զնա 'ի կամս այ . և սովորեցաւ տղայն, և փոքր փոքր աճեցաւ 'ի գողութիւն, և բե-րէր անասունս և այլ անօթս . և աճեալ եղև աւազակ 'ի լերինս, և բազում չարիս առնէր . և կալեալ տարան 'ի կախել : Եւ նա ասէ . թէ բերէք զմայր իմ՝ զի համբու-րեցից զնա : Եւ իբրև բերին, և նա խա-ծեալ եհատ զքիթ մօրն : Եւ զայն իմացաւ թագաւորն, և ասէ . ո՛վ դու՝ զի՞նչ արարեր : Եւ նա ասէ, յիրաւի արարի, զի ո՛չ խրա-տեաց զիս 'ի տղայութենէս 'ի կամս այ . որ չէի յայս վիշտս անկեալ : Եւ թագաւորն

ni cœur ni oreilles ; nous n'entendons plus la parole de l'Écriture, ni les menaces de l'enfer.

XXXVII.

LA VEUVE ET SON FILS.

Une femme veuve avait un petit enfant; il commença par voler des fruits et des herbes ; sa mère les mangeait avec joie, et ne donnait à son fils aucun conseil conforme aux commandemens de Dieu. Le petit enfant s'accoutuma à cette manière de vivre, et peu à peu il grandit dans le vol ; il apportait des animaux et ensuite des meubles. Enfin, étant plus avancé en âge, il devint brigand dans les montagnes et il fit beaucoup de mal; il fut pris, et on le conduisit pour le pendre. Alors il dit : Amenez-moi ma mère que je l'embrasse. Quand on l'eut fait venir, il la mordit et lui coupa le nez. Le Roi le sut et il lui dit : Pourquoi as-tu fait cette action ? Ce que j'ai fait est juste, répliqua-t-il, parce qu'elle ne m'a

հրամայեաց արձակել զնա. և կախեաց զմայր նորա, զի ոչ էր խրատեալ զնա :

Ցուցանէ առակս, թէ ամենայն ծնող որ ոչ խրատէ զորդին իւր մնալ ’ի կամս այ, զայ մեղք որդւոցն ’ի գլուխս ծնողացն յաւուր դատաստանի :

ԼԲ·

ԳԱՅԼԱԳՌԱՒՆ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ։

Գայլագռաւն քաղցեալ մերձ ’ի մահ, և գը- նաց գողացաւ սակաւ մի պանիր ’ի հողա_ գործէ միոյ. և առեալ զայ նստի ’ի վերայ բարձրագոյն վիմի միոյ, զի կերիցէ զնա : Նա ահա կայր յոտս վիմին աղուէս մի, և ետես զագռաւն և զպանիրն ’ի բերան նորա. ըս_ կըսաւ գովել զագռաւն՝ և ասել. թէ փառք այ կենդանւոյ՝ ուստի զայ պայծառ արեգակս այս՝ որ գեղեցիկ է. և է նման լուսնոյ՝ անձն սորա, և փետուրք զորա փայլեն որպէս զաս_

pas conseillé dans mon enfance selon la volonté de Dieu; et je ne serais pas dans la peine où je suis tombé. Le Roi ordonna de lui donner la liberté et de pendre la mère, parce qu'elle ne lui avait pas donné de bons conseils.

Cette fable montre que tout père qui reste sans instruire ses enfans, comme Dieu le lui ordonne, les péchés de ses enfans retomberont sur sa tête au jour du jugement.

XXXVIII.

LA CORNEILLE ET LE RENARD.

UNE Corneille qui se mourait de faim, s'en alla voler un peu de fromage chez un laboureur; quand elle l'eut pris, elle alla se placer sur un rocher très-élevé pour le manger. Un Renard se trouvait au pied de ce rocher; il vit la Corneille et le fromage dans son bec; il commença alors à louer la Corneille en disant : Gloire au Dieu vivant, d'où vient l'éclat de ce soleil? Qu'il est beau! sa personne est pure, et semblable à la lune; ses plumes brillent comme des astres. Si

տեղս, և թէ գիտէի զձայն սորա որ զօրաւոր էր, ես թագաւոր օծէի զդա տիեզերաց: Եւ ագռաւն խելօքն գնաց, և հպարտացաւ 'ի սուտ գովութիւնն, մոռացաւ զպանիրն, և ասէ ընդ միտս իւր. թէ այսպէս գեղեցիկ եմ ես, և ձայնս իմ զօրաւոր. և տարածեալ զթևս իւր, և բարձր մի ձայնեաց. և զերծաւ պանիրն 'ի բերանոյն, և անկաւ առաջի աղուէսուն: Ասէ աղուէսն ընդ ագռաւն, թէ ձայնդ աղէկ է այն, զամենայն տեղէք յաւել ունիս թագաւորութեան, ապա խելք ընաւ ոչ ունիս դու. որ մի չերտ պանիր ոչ կարացեր պահել, դու զիարդ կարես պահել զթագաւորութիւն:

Ցուցանէ առակս՝ թէ զամենայն կերպ թագաւորութեան ետ մեզ ա̃ծ. և հաւանեալ սուտ և խաբող բանիցն սատանայի՝ հպարտանամք, և անկանիմք 'ի սուրբ մեծութենէն:

---

je savais quelle est la force de sa voix, je le sacrerais roi de l'univers. La Corneille perdit alors la tête, elle s'enfla d'orgueil à cause de ces fausses louanges, elle oublia le fromage, se disant en elle-même : Je suis belle et ma voix est forte. Elle se mit à étendre ses ailes et à élever la voix, laissant échapper de son bec le fromage qui tomba devant le Renard. Quelle belle voix ! lui dit le Renard ; vous avez toutes les qualités requises pour la royauté ; mais vous n'avez pas de jugement, et si vous n'avez pu garder un morceau de fromage, comment pourrez-vous conserver un royaume?

Cette fable montre que c'est Dieu qui donne tout ce qui est nécessaire pour la royauté, et en écoutant les discours faux et trompeurs de Satan, nous nous enflons d'orgueil et nous nous éloignons de sa sainte majesté.

ԼԹ.

ԱՂՎՈՒԷՍՆ ԵՒ ՈՒՂՏՆ։

Աղուէսն եգիտ զուղտ մի մերձ 'ի մահ, և նստաւ առ նմա : և ասէ ուղտն 'ի յաղուէսն, թէ յինչ պէտս եկիր աստ · և ասէ աղուէսն, թէ մեռանիս՝ որ ես ուտեմ զմիս քո : Եւ ասէ ուղտն · ա՜յ գերի աղուէս, ո՞չ կարես համբերել, զի պարանոցս իմ յերկայն է, և հոգիս իմ յուշ ելանէ : Եւ ասէ աղուէսն · բայց ես կարի համբերող եմ ազգաւ, թէ և 'ի քառասուն աւուր ևս յուշանաս 'ի մեռանելդ :

Ցուցանէ առակս՝ թէ պարտ է համբերել վարդապետին, և հեզութեամբ օգտեցուցանել ժողովրդեան · և քաղցրութեամբ կոչել զմեղաւորսն յապաշխարութիւն · քանզի այլ ո՛չ կայ մեծ բարութիւն քան զհամբերութիւնն, զի առաքեալքն և մարգարէք և հայրապետք համբերութեամբ լուսաւորեցին զաշխարհս :

XXXIX.

LE RENARD ET LE CHAMEAU.

Le Renard trouva un Chameau près de mourir; il se plaça auprès de lui, et le Chameau lui dit : Pourquoi es-tu ici? Le Renard répondit: Tu vas mourir et je mangerai ta chair. O Renard, vil esclave de Dieu, répondit le Chameau, ne peux-tu pas patienter? Mon cou est long, et il faudra bien du tems à mon ame pour sortir. Je suis d'une race patiente, dit le Renard, et je puis encore attendre ta mort pendant quarante jours.

Cette fable montre qu'il n'y a que la patience et la douceur du docteur qui puissent intéresser le peuple; que c'est par la douceur qu'on peut appeler les pécheurs à la pénitence, parce qu'il n'existe pas de plus grand bien que la patience, et que c'est avec elle que les apôtres, les prophètes et les pontifes ont éclairé le monde.

Խ.

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՆ։

Այր մի մարդասպան փախեաւ, և գնաց անցանել ընդ գետն որ կոչի Նեղոս. և տեսեալ յեզր գետոյն առիւծ մի, և փախեաւ՝ ել 'ի ծառ մեծ, և կայր անդ բունեալ ահագին վիշապ մի. և նա յահէն՝ 'ի ծառոյն 'ի վայր անկաւ. և ահա ել 'ի գետոյն կոկորդիլոսն, և եկուլ զնա։

Ցուցանէ առակս. թէ ո՛չ կայ հնար՝ որ կարէ փախչել մեղաւորն 'ի ձեռաց Տ՟յ. որպէս ասէ յոբ (1), թէ որ չարն է՝ մի՛ յուսասցի անպարտ լինել. և առաւել մարդասպանքն և զրկողք։

(1) Allusion à ce qui est dit au chapitre IV de Job.

XL.

L'HOMICIDE.

Un Homicide prit la fuite et parvint auprès d'un fleuve qu'on appelle le Nil et qu'il voulut passer; voyant un Lion sur le rivage, il se sauva et monta sur un grand arbre; un énorme Serpent y avait placé son nid. Frappé de terreur, il tombe en bas de l'arbre, mais voilà qu'il vient du fleuve un Crocodile, qui le dévore.

Cette fable montre qu'il n'est aucun moyen de sauver le pécheur des mains de Dieu, comme dit Job; qui est méchant ne doit pas espérer de se trouver innocent, et particulièrement les homicides et les adultères.

ԽԱ.

ԱՅՐ ԱՆՄԻՏ:

Այր մի անմիտ և յիմար՝ ունէր դահեկան մի. և առեալ զայն գնաց 'ի քաղաքն գնել էշ մի: Շրջեցաւ 'ի քաղաքն և 'ի շուկայն, և ո՛չ եգիտ միոյ դահեկանի էշ. և եկն կրկին 'ի շուկայն՝ ետես մեծ ձմերուկ մի, և ասէ հիացմամբ, զի՞նչ է այս: Եւ իմացան վաճառականքն թէ յիմար է նա. և ասեն՝ թէ հընդի իշոյ ձու է, և հանէ հնդացի էշ՝ մեծագոյն: Եւ նա խնդալով ետ զդահեկանն, և էառ զնա: Եւ պնդեցին զնա՝ թէ պատրաստ տար զձուս որ չբեկի՝ և էշն ելեալ փախիցէ: Եւ առեալ զձմերուկն սկսաւ գնալ առ 'ի զառ 'ի վայր Ճանապարհ. և ոտն նորա գայթակղեցաւ՝ և զերծաւ 'ի նմանէ ձմերուկն, և գլեալ գնաց 'ի մէջ թփաւ անտառին, և նապաստակ մի վազեաց 'ի յանտառէն՝ և սկսաւ փախչել: Իսկ նա կարծեաց թէ բեկաւ ձուն՝ և էշն ելեալ փախչէր, և 'ի հետ մտեալ ձայնէր նապաստակին, ո՛յ էշ հնդացի՝ վա՛յ ինձ՝

XLI.

L'HOMME INSENSÉ.

Un homme insensé et stupide avait un écu; il le prit et s'en alla à la ville pour acheter un Ane. Il parcourut toute la ville et tout le marché, sans trouver un Ane pour un écu; il revint au marché, et il y vit une grosse pastèque. Il s'écria tout étonné: Qu'est-ce que c'est que ça? Les marchands s'aperçurent qu'il était insensé, ils lui dirent: C'est l'œuf d'un Ane de l'Inde; il en sortira un Ane indien très-grand. Tout joyeux il leur donna son écu et prit la pastèque. Ceux-ci l'attachèrent et lui dirent: Prends garde de ne pas casser cet œuf, parce que si l'Ane en sortait il s'enfuirait. Il emporta la pastèque et s'en alla par un chemin en pente; son pied glissa, la pastèque alors lui échappa et alla en roulant jusque dans le plus épais du bois; un lièvre qui courait dans ce bois, se mit à s'enfuir. Il crut que l'œuf s'était cassé, que l'Ane en était sorti et s'enfuyait; il courut après le Lièvre qu'il appelait :

մի՛ փախչիր . և ձայնէր՝ քուռ՛ քուռ՛ . ողորմեա՛ ինձ և դարձիր առ տէրս քո :

Ցուցանէ առակս՝ թէ այսպէս յիմարեցան թագաւորք և քահանայք և ժողովուրդք , և թափեցաք ամենեքեան 'ի խելաց և 'ի մտաց և զհետ մտաք զսուտ և խաբող կենաց աշխարհիս այսորիկ, որ նման շողմոյ փախչի 'ի մէնջ , և նման երազոց պակասէ, և ջանամք ըմբռնել զհեշտութիւն և զմեղս աշխարհիս , և զարշելի սիրով և ցանկութեամբ միաւորիմք 'ի նոսա , և լինիմք ողորմելիք հոգւով և մարմնով :

ԽԲ .

ԹԱԳԱՒՈՐ ԱՂՔԱՏԱՑԵԱԼ:

Թագաւոր մի եհաս 'ի վերջին աղքատութիւն , և յոլով ժամանակս ծառայեաց խնկօք և ճրագօք զկուռս հօր իւրոյ , և աղաչէր զնա՝ զի փարթամասցի . իսկ նա ևս քան զևս աղքատանայր : Եւ նա բարկացեալ յաւուր միում՝ եհար ուռամբ զգլուխ կռոցն , և

Malheur à moi ; ô Ane de l'Inde, ne te sauve pas. *Kouri*, *kouri*, lui criait-il, aies pitié de moi, reviens vers ton maître.

Cette fable montre que les rois, les pontifes et les peuples sont insensés et que nous sommes tous dépourvus de raison et d'esprit, en nous attachant à la vie trompeuse et mensongère de ce monde, qui est semblable à un vent violent qui s'éloigne de nous, qui ressemble à un songe qui disparaît. Nous nous efforçons de saisir la douceur et les péchés de ce monde, nous nous attachons à eux par une passion et un amour détestables. Notre corps et notre ame sont bien dignes de pitié.

XLII.

LE ROI DEVENU PAUVRE.

Un Roi tomba dans la dernière misère, et pendant long-temps il honora l'idole de son père, en lui offrant de l'encens et des cierges. Il le priait de l'enrichir, mais lui devenait de plus en plus pauvre ; enfin un jour il se mit en colère et frappa avec un marteau la tête de son idole. La

հերձաւ գլուխն, և բազում գանձս հեղաւ 'ի գլխոյ կռոցն՝ զոր հայրն նորա անդ պահեալ էր:

Ցուցանէ առակս յայտնապէս, թէ որքան ծառայես զմարմինդ քո հեշտութեամբ և մեղօք, դու ևս քան զևս աղքատանաս հոգւովդ և ողորմելի լինիս. ապա թէ տանջես զմարմինդ քո և չարչարես, և սպանցես ամենայն բարեգործութեամբ. ապա կարես փարթամանալ դու հոգւովդ առաքինութեամբք:

ԽԳ.

ԳԱԶԱՆՆ 'Ի ԾՈՎՈՒ:

Գազան մի կայ 'ի ծովս, որ յորժամ քաղցենայ՝ բանայ զբերանն՝ և հոտ անոյշ գայ 'ի բերանոյն. և զան ձկունքն և մտանեն 'ի բերան նորա. և նա փակէ զբերան իւր. և այն է կերակուր նորա:

Ցուցանէ առակս, թէ այսպէս բացեալ է սատանայ զբերան իւր որպէս զվիշապ, և հոտ մեղաց գայ 'ի բերանոյն, և քաղցրանայ 'ի քիմս մարդկան. և մեք կամաւ երթամք զհետ մեղացն, և ոչ ևս դառնամք 'ի չարէն:

tête de l'idole se fendit, et il en sortit beaucoup de trésors que son père y avait déposé.

Cette fable fait voir clairement que si vous rendez votre corps esclave de la mollesse et du péché, vous serez de plus en plus pauvre d'esprit, et vous deviendrez misérable; mais si vous affligez votre corps, si vous le tourmentez et le tuez par une grande quantité de bonnes actions, vous pourrez vous enrichir en vertus spirituelles.

XLIII.

L'ANIMAL DANS LA MER.

Il y avait dans la mer un Animal, qui ouvrait la gueule quand il avait faim; il sortait alors de sa gueule une odeur douce. Les poissons venaient et entraient dans sa gueule: il la fermait et c'était sa nourriture.

Cette fable montre que Satan ouvre ainsi sa gueule comme un serpent; l'odeur du péché est dans sa gueule, elle est agréable pour le nez de l'homme. Nous suivons volontairement le péché, et nous ne revenons pas du mal.

ԽԴ·

ԷՀՆ:

Իշուն ատեանս մատուցին՝ թէ ցնծա՛ և ուրա՛խ լեր, և տուր մեզ ոժիտս. զի թոռն ծնաւ քեզ: Եւ էշն ասէ. վա՛յ ինձ բարեկամք իմ, զի թէ հարիւր թոռն լինի յերանաց իմոց՝ զծանրութիւն բեռանցն ո՛չ թեթևացուցանեն ՚ի թիկանց իմոց:

Ցուցանէ առակս, թէ մի՛ վստահանար յորդիս քո, և մի՛ յորդիս որդւոց քոց, թէ նոքա քաւեն զմեղս քո. այլ դու ջանա՛ որքան կարես, ապաշխարութեամբ և արտասուօք:

XLIV.

L'ANE.

On était venu apporter une bonne nouvelle à l'Ane, en lui disant : Réjouis-toi, sois bien content et donne-nous un présent ; il t'est né un petit-fils. Malheur à moi, mes amis ! répondit-il ; car s'il sort cent petits-fils de mes reins, ils n'allégeront pas le lourd fardeau de mes épaules.

Cette fable montre que tu ne dois pas mettre ta confiance dans tes enfans, ni dans les enfans de tes enfans, pour expier tes péchés ; mais efforces-toi autant que tu le pourras d'en obtenir le pardon par ton repentir et par tes larmes.

ԽԵ.

ՎԱՐԱԶՆ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ։

Վարազն սրէր զատամունս իւր մեծաւ աշխատութեամբ և ջանիւ. և գայ աղուէսն և ասէ. ընդէ՞ր աշխատիս, զի այս ժամն ոչ կայ կասկած կռուոյ և պատերազմի։ Եւ ասէ վարազն ընդ աղուէսն, թէ լուեաց դու զարշելը աղուեսուկ, զի դու չես հմուտ պատերազմի. և արդ՝ ո՞ կարէ յայն ժամն պա՛րապել և զէն սրել, զի զզէն յայնժամ սրել պիտի՝ որ պարապ է։

Ցուցանէ առակս, թէ յայս կեանքս պարտ է ջանալ՝ և զղջանալ և ապաշխարել, զի յաւուր դատաստանին ոչ կայ հնար ներելոյ և ողորմելոյ։

ՎԵՐՋ։

XLV.

LE SANGLIER ET LE RENARD.

Le Sanglier aiguisait ses dents avec beaucoup de peine et de travail ; le Renard vint et lui dit : Pourquoi te fatigues-tu tant, puisqu'il n'y a pour le moment aucune crainte de guerre et de combat ? Le Sanglier lui répondit : Tais-toi, méprisable petit Renard, parce que tu n'es pas habile à la guerre ; car qui pourrait préparer et aiguiser ses armes en ce moment-là ? Il faut donc les aiguiser quand on a du loisir.

Cette fable montre que c'est dans cette vie qu'il faut travailler avec ardeur, se repentir et faire pénitence, pour n'avoir pas besoin de pardon et de miséricorde, au jour du jugement.

FIN.

ՑՈՒՑԱԿ ԱՌԱԿԱՑ:

TABLE DES FABLES.

Ա . I. Առիւծն ծերացեալ:
Le Lion devenu vieux. 3

Բ . II. Ժողովք թռչնոց:
L'Assemblée des Oiseaux. . . . 5

Գ . III. Աղքատն և արծիւն:
Le Pauvre et l'Aigle. 7

Դ . IV. Գառն և գայլն:
L'Agneau et le Loup. 9

Ե . V. Ժիժիքն, մեղուքն և մրջիւնն:
Les Insectes, l'Abeille et la Fourmi. 11

Զ . VI. Երկու աքլորք:
Les deux Coqs. 13

Է . VII. Ժողովք թռչնոց:
L'Assemblée des Oiseaux. . . . 15

Ը . VIII. Աղուէսն և խեցգետինն:
Le Renard et l'Écrevisse. . . . *Id.*

Թ . IX. Այծքն և գայլք:
Les Chèvres et les Loups. . . . 17

Ժ · X. Առիւծն, գայլն և աղուէսն :
Le Lion, le Loup et le Renard. 21

ԺԱ · XI. Գայլն և էշն :
Le Loup et L'Ane. 23

ԺԲ · XII. Աղուէսն և կաքաւ :
Le Renard et la Perdrix. . . 25

ԺԳ · XIII. Աղուէսն և ճիտն :
Le Renard et le Moineau. . . 27

ԺԴ · XIV. Երէցն ասորի և երիտասարդն :
Le Prêtre syrien et le Jeune Homme. 31

ԺԵ · XV. Կատուն կարգաւոր :
Le Chat devenu religieux. . . 33

ԺԶ · XVI. Աղուէսն և գայլն :
Le Renard et le Loup. 35

ԺԷ · XVII. Աղուէսն և գայլն :
Le Renard et le Loup. . . . 37

ԺԸ · XVIII. Աղուէսն գետատար :
Le Renard tombé dans l'eau. . 39

ԺԹ · XIX. Աղուէսն քաղցեալ :
Le Renard affamé. 41

Ի · XX. Կինն հպարտ :
La Femme orgueilleuse. . . . 43

ԻԱ. · XXI. Էշն հարսնեւոր :
L'Ane à la noce. 45
ԻԲ · XXII. Արծիւն, կաքաւն և բզէզն:
L'Aigle, la Perdrix et le Scarabée. . . . . *Id.*
ԻԳ · XXIII. Մրջիմն և աղաւնի :
La Fourmi et la Colombe. . 47
ԻԴ · XXIV. Առիւծն և մարդն :
Le Lion et l'Homme. 49
ԻԵ · XXV. Առիւծն հիւանդացեալ :
Le Lion malade. 51
ԻԶ · XXVI. Առիւծն և աղուէսն :
La Lionne et le Renard. . . 53
ԻԷ · XXVII. Աղքատ և հաւ հնդի :
Le Pauvre Homme et le Dindon. 55
ԻԸ · XXVIII. Որսորդն և կաքաւն :
Le Chasseur et la Perdrix. . 57
ԻԹ · XXIX. Էշն և յաւանակն :
L'Anesse et son Anon. . . . *Id.*
Լ · XXX. Այր թագաւորազն և լուն :
Le Prince et la Puce. . . . 61
ԼԱ · XXXI. Կապիկն և ձկնորս :
Le Singe et le Pêcheur. . . . *Id.*
ԼԲ · XXXII. Ագռաւն և ձագս իւր :
Le Corbeau et ses petits. . 63

ԼԳ. XXXIII. Ծառք մեծամեծք և եղեգն :
Les grands Arbres et le Roseau. 65
ԼԴ. XXXIV. Փայտահարքն և ծառք :
Les Bûcherons et les Arbres. 67
ԼԵ. XXXV. Եզն և ձին :
Le Bœuf et le Cheval. . . *Id.*
ԼԶ. XXXVI. Առիւծն, աղուէսն և էշն :
Le Lion, le Renard et l'Ane. 69
ԼԷ. XXXVII. Այրի կինն և որդին :
La Veuve et son Fils. . . . 73
ԼԸ. XXXVIII. Գայլագռաւն և աղուէս :
La Corneille et le Renard. 75
ԼԹ. XXXIX. Աղուէսն և ուղտն :
Le Renard et le Chameau. 79
Խ. XL. Մարդասպանն :
L'Homicide. 81
ԽԱ. XLI. Այր անմիտ :
L'Homme insensé. 83
ԽԲ. XLII. Թագաւոր աղքատացեալ :
Le Roi devenu pauvre. . . 85
ԽԳ. XLIII. Գազանն 'ի ծովու :
L'Animal dans la mer. . 87.

ԽԴ. XLIV. Էշն :
L'Ane. 89
ԽԵ. XLV. Վարազն և աղուէս :
Le Sanglier et le Renard. . . 91

FIN DE LA TABLE.

ՈՂԲ

Ե Ր Ե Մ Ե Ա Յ .

ÉLÉGIE

SUR

LA PRISE D'ÉDESS

PAR LES MUSULMANS,

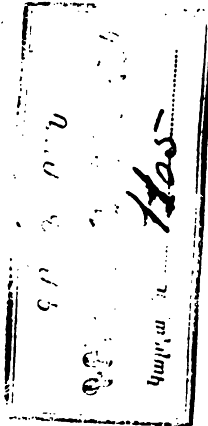
PAR NERSÈS KLAIETSI,

Patriarche d'Arménie ;

PUBLIÉE POUR LA PREMIÈRE FOIS, EN ARMÉNIEN

PAR LE Dr J. ZOHRAB,

De Constantinople.

Ouvrage publié par la Société Asiatique.

PARIS,

LIBRAIRIE ORIENTALE DE DONDEY-DUPRÉ PÈRE ET F

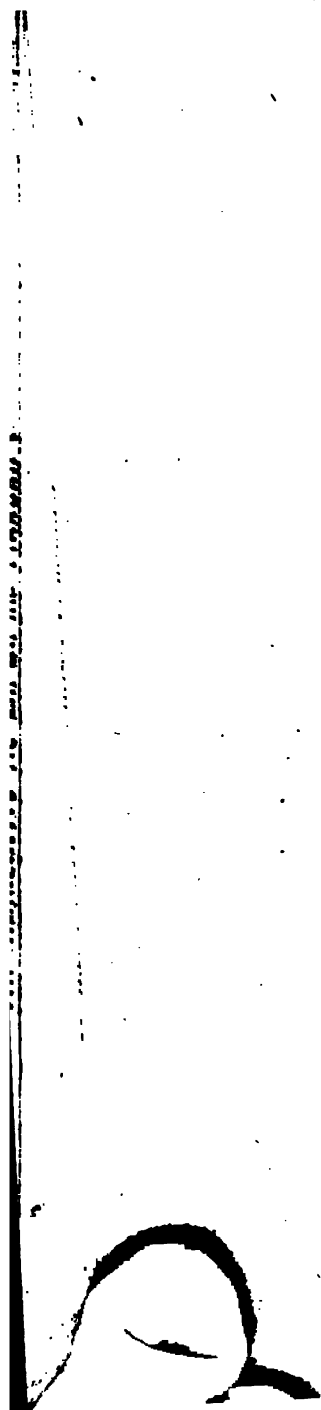
Imp.-Lib. et Memb. de la Société Asiatique de Paris,

Et Lib. de la Soc. Royale Asiat. de la Grande-Bretagne et d'Irlande, sur le Conti

RUE RICHELIEU, N° 47 *bis*, ET RUE SAINT-LOUIS, N° 46, AU MARAIS

M DCCC XXVIII.

1828

ՈՂԲ ԵԴԵՍԻԱՅ

ԱՍԱՑԵԱԼ ՍՐԲՈՅ ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԷՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼՒՈՅ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ։

Զառաջինն 'ի լոյս ընծայեալ գործակցութեամբ Տ՟ն Յովհաննու Վրդպտի Զօհրապեան՝ կոստանդնուպօլսեցւոյ:

Յասիական ընկերութենէն փարիզու:

1827. — ՌՄՀԷ.

'Ի ՓԱՐԻԶ.

'Ի Գործարանի Տօնտէի Տիւբրէ:

ՆԱԽԱԲԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ ։

Ողբերգական քերդողութիւնս առմանն Եդեսեայ քաղաքի՝ յոտանաւոր գրուածս սրբյ հայրապետին մերոյ Ներսէսի շնորհալւոյ՝ քա՛ջ ծանուցեալ կատարելագործն, (ուր և այսմ նոյնահանգ արուեստի հեղինակ 'ի հայկականս դպրութեան՝ զնա ինքն ունիմք ճանաչել անշուշտ.*) չէ՛ ինչ երկբայելի՝ եթէ 'ի սակս կասկածանաց վտանգի ըստ դրիցն բընակութեան մերազնեայց, մինչև ցարդ՝ տարաբախտութեամբ իմն ասեմ անհամարձակելի եղև՝ ընդ այլ և այլ քերդողական գրութիւնս նորին և զսա 'ի տպագրութիւն արձանացուցանել. խնամով իմն 'ի ձեռագիր օրինակաց յօրինակս և եթ յածեալ առ ուսում-

---

* Լամբր. 'ի ներբ. Շնորհ ։

Հոմերականն՝ տաղից չափող,
ոտանաւորն՝ տառից գըրող ։ . . .
Վասն ուռհայոյ՝ ողբս հաստատէր,
զաղէտն 'ի մի՛ գործ աւարտէր ։

ՈՒՑՈՒՄՆ ։

ոս առմամբն Ե-
սւոր գրուածս
սի շնորհալւոյ՝
ործն, (ուր և
ինակ 'ի հայ-
նիմք ճանա-
յելի՝ եթէ 'ի
դրեցն ըն-
դարդ՝ տա-
համարձա-
կան գրու-
ւն արձա-
ոգիր օրի-
. ուսում-

-եր,
-ր ։

նասէրս ։ Օր ապաքէն տեսանեմք մերումս ժամանակի և տեղւոյ պահեալ՝ ՚ի դէպ այնմ համարձակագոյնս ձեռնամուխ լինելոյ ՚ի բարեհամբոյր կենցաղօգուտն վարչութիւն բանասիրաց․ յաջողելով զառաջինն արդեամբք Ասիական ընկերութեան քաղաքիս փարիզու ՚ի լոյս ելանել ։ Ուր և բազմարդիւն յօրինիչ գործոյս առ նոյն նպատակ ասէ բերեալ ՚ի սոյն՝ ՚ի ժտելոյ ուրեմն իշխանազուն եղբօրորդւոյ իւրոյ Ապիրատի՝ անդստին ՚ի մանկական տիոցն ՚ի գինուորական մարզս հրահանգելոյ․ այն՝ որոյ ՚ի խնդրոյ իմանամք արարեալ և զերկրորդ մասն Յորդի գրոցն ։

Արդ ՚ի սմին յայսմ՝ բանաստեղծօրէն ՚ի ձև բարառնութեան յինքն յեղանակեալ ըդդէմս վշտակիր քաղաքին եղեսեայ՝ ՚ի նախերգանսն անդ յիւրն ողբակցութիւն հրաւիրէ զչորեքծագեան տիեզերս, և յանուանէ առ հընգեսին բազմահռչակ ՚ի նախնումն մայրաքաղաքսն ուղղէ զբանս, անդ՝ ուր ըստ եկեղեցականին հաստատեալ եղեն աթոռք քահանայապետութեանց ։ Եւ անտի առ հայաստանեայս շրջեալ զոճ բանիցն ՚ի Վաղարշապատն և յԱնի մայրաքաղաքս՝ ընդ մերս ար-

շաւկունեաց և բագրատունեաց թագաւորութեամբք․ յանգիման առնէ զնոցուն նախկի ծաղկաւէտ բարգաւաճութեանն բաստս, և զվերջինն իւրանման բաժակ դառնահամ 'ի նմին ձեռանէ արբեալ ։ Եւ այնուհետև ըսկիզբն առնէ 'ի համար ածել ցայն վայր զեւրն բարերջանիկ վիճակ յոր վայելեալն յօրանայր․ ըստ արտաքին դրից կայանաց՝ բազմեալ աստ 'ի մէջ երկուց մեծամեծ գետոցն տիգրիսի և եփրատայ, արքայարան հաստատեալ երբեմն՝ հայոց և ասորւոց թագաւորին Աբգարոսի․ և յեւթանասուն աւանից շուրջ պար առեալ զօրէն թիկնապահաց թագաւորութեան․ 'ի պարարտութեան երկրի յազգի ազգի արդիւնս բերմանց բուսոց զուարճացեալ։ Ուր և յիշէ զանուանին զայն վակնն ինքնաբուղխ կենդանի ջրոց ծովածաւալ՝ զուարճալի աւազան ձեւացեալ 'ի քաղաքամիջի անդ․ և պատրաստեալ 'ի մաքրութիւն հրապարակաց, և յանսպառ ոռոգումն բուրաստանաց․ հանդերձայլ և բարեշուք հանդամանօք վայելչութեանցն ըստ կարգի։

Այլ ընդ այսանակ շքեղազարդ յօրինուածս նորուն աստ՝ ընդաբոյս մախանօքն բե_

րեալ ամպակնաբար ոսոխին, և սպասեալ ժամուն թերութեան յիւրական ուժոյն կարողութենէ՝ յեղակարծումն պահու յարձակի 'ի վերայ նորա. և պատնէշ պաշարմամբ երբ ամսօրեայ ժամանակ 'ի նեղ արկանէ զքաջամարտիկ ընդդիմակայսն 'ի ներքուստ՝ անօգնականս յարտաքուստն ձեռն տալոյ. մինչև ուրուրեմն մուտ գործեալ 'ի միոյ կուսէ պարսպին յախուռն զօրօք 'ի ներքս յարձակի: Ուր 'ի նկարագրել զաղէտ անհնարին կոտորածի երկոցունց կողմանց՝ 'ի մէջ բերէ և զառաքինութիւն չորից քրիստոնէական դաւանութեանցն հօտապետից՝ հռոմայեցւոց և հայոց, յունաց և ասորւոց, որ և նոքին 'ի գլուխ իւրաքանչիւր հօտիցն ո՛չ զանգիտեցին ոխերիմ թշնամւոյն հաւատոյ ախոյեան ելանել: Այլ 'ի խուռն բազմութենէ բարբարոսին 'ի պարտութիւն մատնեալ քա̃ղաւան ազանցն, պատմէ այնուհետև մի ըստ միոջէ զգազանուտ եղեռնագործութիւնսն վայրենագունիցն այնոցիկ՝ զոր ըստ իւրեանց սովորականին 'ի վերայ ածէին, և սնապարծութեամբ զայն յաղթանակ՝ բուռն ուժոյ բազկին իւրեանց գրէին՝ 'ի ներգործութենէ չարագլուխ աղանդապետին

զօրացեալ: Զորս հեգնելով բանաստեղծն՝ 'ի նմանութիւն նկուն և զազէր կենդանեաց, խորհրդածէ սովորութիւն գոլ նախախնամողին ամենայնի զիւրն ընտիր արարածս այսպիսեաւքս փորձ կացուցանել. և հուսկ ուրեմն զանօթ պատուհասին չարաչար կատարածիւ 'ի կորուստ մատնել: Ուր և զվարկ աղէտիցն՝ նոցին 'ի վերայ հասանելոց՝ պէսպէս եղանակաւ այլաբանեալ, զելսն այնր արժանահաս դատաստանի՝ պուետական իմն առասութեամբ կանխաձայնէ հատուցանել 'ի ձեռն նորին իսկ փռանկ ազգի, այն որ այժմ անուանին Փռանցուզք. որ յառաջադէմն էին 'ի խաչակիր շահատակութեան անդ եւրոպեանցն միաբանելոց՝ 'ի վանումն չարադանդ բարբարոսական արշաւանաց բռնացելոց 'ի տնօրինական կողմանսն: Յորոց և 'ի Թագաւորեալ մայրաքաղաքիս՝ որպէս ասացաք, պատեհաբար իմն սկիզբն առնու հրատարակումն գուշակաւոր բանիցս: Նախաշաւիղ արդեւք յապագայն ամբոխ գործոյն վճարման: Եւ այնու օրինակաւ շրջեալ զողբերգականսն 'ի յուրախութեանցն նուագս, աւետիս մատուցանէ զանդրէն կրկնապատիկ բարօրութեանցն լիա-

պատար վիճակ՝ զհետ եկեալ որդւոց վշտացելոցն տեսանել:

Զգաղափար այսր ողբոց եդեսեայ՝ անդըստին 'ի համբակութեան տիոցս ընդօրինակեալ իմ 'ի գրչագրէ եղելոյ 'ի կիլիկիայ, և յետոյ ուրեմն յայլոց օրինակաց, և յընտրելագունէն գրելոյ յեզնկայ՝ զտարբերութիւնսն առնմին նշանակեալ. 'ի հասանելս 'ի փարիզ՝ դէպ եղև ինձ յարքունի մատենադարանին գտանել և զերրորդ օրինակ գործոյս. որ և սոյն այս թէպէտ և բազմօք վրիպագէր՝ յանհմուտ գրչէ գծագրեալ 'ի վերջին ժամանակս, սակայն և այնպէս ոչ սակաւ նպաստ եղև յառաւել ուղղաբանութիւն առաջիկայ տպագրելոյս: Իսկ զայլևս մնացեալ թերութիւնսն՝ թողումք յաջորդ տպագրողաց, սատարութեամբ և ևս հարազատագունիցն անկեղծ օրինակաց՝ վերածել 'ի կատարելագոյնս:

Յ. Վ. Զ.

NOTICE

SUR

NERSÈS-KLAÏETSI,

AUTEUR DU POÈME ÉLÉGIAQUE

SUR LA PRISE D'ÉDESSE.

NERSÈS KLAÏETSI, auteur de l'Élégie sur la prise d'Édesse, par les Musulmans, est le plus estimé des poètes arméniens. Il vivait au 12e siècle de notre ère, et il fut patriarche universel ou *catholicos* de l'église d'Arménie, le quatrième du nom de Nersès. Il descendait de la race royale des Arsacides par sa mère, fille du célèbre Grégoire Magistros. Son père Abirad, seigneur de la forteresse des lacs, habitait auprès de Kharpert dans la Mésopotamie septentrionale. Nersès fut envoyé dès sa tendre enfance auprès de son grand oncle le patriarche Grégoire Vgaïaser, qui mourut en 1105. C'est en 1166 que Nersès, déjà fort avancé en âge, devint le chef de l'église d'Arménie en succédant à son frère Grégoire III.

Ils habitèrent l'un et l'autre le fort châ-

ՈՂԲ ԵԴԵՍԻԱՅ

ԱՍԱՑԵԱԼ ՍՐԲՈՅ ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԷՍԻ ՇՆՈՐՀԱԼՒՈՅ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ։

Զառաջինն 'ի լոյս ընծայեալ գործա-
դրութեամբ Տ՟ն Յովհաննու Վ՟րդպտի
Զօհրապեան՝ կոստանդնուպօլսեցւոյ։

Յասիական ընկերութենէն փարիզու։

1827 — ՌՄՀԶ·

'Ի ՓԱՐԻԶ.

'Ի Գործարանի Տօնտէի Տիւբրէ։

Les ouvrages de Nersès Klaïetsi ont conservé jusqu'à nos jours une très-haute célébrité chez les Arméniens, qui en ont donné un grand nombre d'éditions. Le poème élégiaque sur la prise d'Édesse est le seul qui soit resté inédit. Ce n'est pas qu'il soit moins digne d'estime que les autres compositions de Nersès, il est peut-être au contraire plus estimé, plus recherché; il se distingue, sans aucun doute, par plus de verve et d'énergie. Il était bien difficile qu'un chrétien, chef spirituel d'une des nations de l'Orient le plus attachées à la religion chrétienne, déplorant les infortunes et les catastrophes d'une des plus puissantes villes chrétiennes de l'Asie, conquise de vive force par les infidèles, ne joignît pas à ses lamentations quelques invectives contre les Musulmans. On trouve dans ce poème plusieurs morceaux de ce genre. Les imprécations de Nersès contre Mahomet, contre sa loi et ses sectateurs, sont si véhémentes, si énergiques, que les Arméniens ont craint de s'exposer aux persécutions des Turks, en reproduisant ce poème par la voie de l'impression. Ce motif le fait d'autant plus rechercher; les copies en sont très-nombreuses, très-répandues, mais aussi très-fautives. M. le docteur Zohrab, premier éditeur de cet ouvrage, a conféré le texte qu'il livre aujourd'hui à l'impression sous les auspices de la Société Asia-

ՆԱԽԱԲԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ ։

Ողբերգական քերդողութիւնս առմանն Եդեսեայ քաղաքի՝ յօտանաւոր գրուածս մեծ հայրապետին մերոյ Ներսէսի շնորհալւոյ՝ քան ծանուցեալ կատարելագործն, (ուր և այսմ նոյնահանգ արուեստի հեղինակ 'ի հայկականս դպրութեան՝ զնա ինքն ունիմք ճանաչել անշուշտ.*) չէ ինչ երկբայելի՝ եթէ 'ի սակս կասկածանաց վտանգի ըստ դրից ընկալութեան մերազնեայց, մինչև ցարդ՝ տարաբախտութեամբ իմն ասեմ անհամարձակելի եղև՝ ընդ այլ և այլ քերդողական գրութիւնս նորին և զսա 'ի տպագրութիւն արձանացուցանել. խնամով իմն 'ի ձեռագիր օրինակաց յօրինակս և եթ յածեալ առ ուսում-

* Լամբր. 'ի ներբ. Շնորհ ։

Հոմերականն՝ տաղից չափող,
ոտանաւորն՝ տառից գրող ։ . . .
Վասն ուռհայոյ՝ ողբս հաստատէր,
զաղէտն 'ի մի՝ գործ աւարտէր ։

նասէրս ։ Օ՛ր ապաքէն տեսանեմք մերում ժամանակի և տեղւոյ պահեալ՝ ՚ի դէպ այնմ համարձակագոյնս ձեռնամուխ լինելոյ ՚ի բարեհամբոյր կենցաղօգուտն վարժութիւն բանասիրաց . յաջողելով զառաջինն արդեամբք Ասիական ընկերութեան քաղաքիս փարիզու ՚ի լոյս ելանել ։ Ուր և բազմարդիւն յօրինիչ գործոյս առ նոյն նպատակ ասէ բերեալ ՚ի սոյն՝ ՚ի ժտելոյ ուրեմն իշխանազուն եղբօրորդւոյ իւրոյ Ապիրատի՝ անդստին ՚ի մանկական տիոցն ՚ի զինուորական մարզս հրահանգելոյ. այն՝ որոյ ՚ի խնդրոյ իմանամք արարեալ և զերկրորդ մասն Յս̃որդի գրոցն ։

Արդ ՚ի սմին յայսմ՝ բանաստեղծօրէն ՚ի ձև բարառնութեան յինքն յեղանակեալ ըդդէմս վշտակիր քաղաքին եդեսիայ՝ ՚ի նախերգանսն անդ յիւրն ողբակցութիւն հրաւիրէ զչորեքծագեան տիեզերս, և յանուանէ առ հրնգեսին բազմահռչակ ՚ի նախնումն մայրաքաղաքսն ուղղէ զբանս, անդ՝ ուր ըստ եկեղեցականին հաստատեալ եղեն աթոռք քահանայապետութեանց ։ Եւ անտի առ հայաստանեայս շրջեալ զոճ բանիցն ՚ի Վաղարշապատն և յԱնի մայրաքաղաքս՝ ընդ մերս ար-

շակունեաց և բագրատունեաց թագաւորու_
թեամբք. յանդիման առնէ զնոցուն նախնի
ծաղկաւէտ բարգաւաճութեանն բաստս, և
զվերջինն իւրանման բաժակ դառնահամ ՚ի
նմին ձեռանէ արբեալ ։ Եւ այնուհետև ըս_
կիզբն առնէ ՚ի համար ածել ցայն վայր զէւրն
բարերջանիկ վիճակ յոր վայելեալն յօրանայր·
ըստ արտաքին դրիցն կայանաց՝ բազմեալ
ասէ ՚ի մէջ երկուց մեծամեծ գետոցն տիգրիսի
և եփրատայ, արքայարան հաստատեալ եր_
բեմն՝ հայոց և ասորւոց թագաւորին Աբգա_
րոսի · և յեւթանասուն աւանից շուրջ պար
առեալ զօրէն թիկնապահաց թագաւորու_
թեան. ՚ի պարարտութեան երկրի յազգի ազ_
գի արդիւնս բերմանց բուսոց զուարճացեալ ։
Ուր և յիշէ զանուանին զայն պակնն ինքնա_
բուղխ կենդանի ջրոց ծովածաւալ՝ զուար_
ճալի աւազան ձեւացեալ ՚ի քաղաքամիջի
անդ. և պատրաստեալ ՚ի մաքրութիւն հրա_
պարակաց, և յանսպառ ոռոգումն բուրաս_
տանաց · հանդերձայլ և բարեշուք հանդա_
մանօք վայելչութեանցն ըստ կարգի ։

Այլ ընդ այսանակ շքեղազարդ յօրի_
նուածս նորուն ասէ՝ ընդաբոյս մախանօքն բե_

րեալ անպականարար ոսոխին, և սպասեալ ժամուն Թերութեան յիւրական ուժոյն կարողութենէ՝ յեղակարծումն պահու յարձակի 'ի վերայ նորա. և պատնէշ պաշարմամբ իբր ամսօրեայ ժամանակ 'ի նեղ արկանէ զքաջամարտիկ ընդդիմակալսն 'ի ներքուստ՝ անօգնականս յարտաքուստն ձեռն տալոյ. մինչև ուրուրեմն մուտ գործեալ 'ի միոյ կուսէ պարսպին յախուռն զօրօք 'ի ներքս յարձակի: Ուր 'ի նկարագրել զաղէտ անհնարին կոտորածի երկոցունց կողմանց՝ 'ի մէջ բերէ և զառաքինութիւն չորից քրիստոնէական դաւանութեանցն հօտապետից՝ հռոմայեցւոց և հայոց, յունաց և ասորւոց, որ և նոքին 'ի գլուխ իւրաքանչիւր հօտիցն ոչ զանգիտեցին ոխերիմ թշնամւոյն հաւատոյ ախոյեան ելանել: Այլ 'ի խուռն բազմութենէ բարբարոսին 'ի պարտութիւն մատնեալ քա՟ղաւան աղանդյն, պատմէ այնուհետև մի ըստ միոջէ զգազանաւա եղեռնագործութիւնսն վայրենազունիցն այնոցիկ՝ զոր ըստ իւրեանց սովորականին 'ի վերայ ածէին, և սնապարծութեամբ զա՛յն յաղթանակ՝ բուռն ուժոյ բազկի՛ իւրեանց գրէին՝ 'ի ներգործութենէ չարագլուխ աղանդապետին

զօրացեալ: Օրս հեգնելով բանաստեղծն՝ ՚ի նմանութիւն նկուն և զազիր կենդանեաց, խորհրդածէ սովորութիւն գոլ նախախնամողին ամենայնի զիւրն ընտիր արարածս այսպիսեաւքս փորձ կացուցանել. և հուսկ ուրեմն զանօթ պատուհասին չարաչար կատարածիւ ՚ի կորուստ մատնել: Ուր և զվարկ աղէտիցն՝ նոցին ՚ի վերայ հասանելոց՝ պէսպէս եղանակաւ այլաբանեալ, զելսն այնր արժանահաւ դատաստանի՝ պուետական իմն առասութեամբ կանխաձայնէ հատուցանել ՚ի ձեռն նորին իսկ ֆռանկ ազգի, այն որ այժմ անուանին ֆռանցուզք. որ յառաջադէմն էին ՚ի խաչակիր շահատակութեան անդ եւրոպեանցն միաբանելոց՝ ՚ի վանումն չարաղանդ բարբարոսական սրշաւանաց բռնացելոց ՚ի տնօրէնական կողմանսն: Յորոց և ՚ի Թագաւորեալ մայրաքաղաքիս՝ որպէս ասացաք, պատեհաբար իմն սկիզբն առնու հրատարակումն գուշակաւոր բանիցս: Նախաշաւիղ արդեւք յապագայսն ամբոկ գործոյն վճարման: Եւ այնու օրինակաւ շրջեալ զողբերգականսն ՚ի յուրախութեանցն նուագս, աւետիս մատուցանէ զանդրէն կրկնապատիկ բարօրութեանցն լիա֊

Ահա առ քեզ՝ բանըս խաւսիմ,
վիճակ ւաթոռ՝ըս Թադէի :
Լո՛ւր ՚ի հեռուստ՝ իմոյս ձայնի,
լե՛ր ողբակից՝ ինձ յայս վայրի ·
Լա՛ց ընդ լացողս՝ որպէս ասի,
ըստ գրեցելումն՝ առ քեզ բանի :
Է Ձեռըն մատո՝ վաղվաղակի,
ինձ կապելոյս՝ ՚ի տան բանտի ·
Ա՛ռ ըզվըրէժս՝ աններելի,
՚ի թըշնամւոյն՝ գլխս գերողի :
Առ քե՛զ են բանք՝ իմ փարելի,
ո՛վ դու քաղաք՝ յոյժ պանծալի ·
Օ՛ որ Կոստանդեայ՝ թագաւորի,
շինեալ իսկիզբըն՝ ասխայի :
Երկրորդ եղեալ՝ երուսաղէմ,
և Նոր հըռոմ՝ զարմանալի ·
Սիրեցելոյն՝ աշակերտի,
աթոռ գոլով՝ փոխադրելի:
Ժողովարան՝ սուրբ վըկայից,
տուն և տեղի՝ մաքրագունից .
Գահոյք հըզաւր՝ մեծ արքայի,
յերկրի Նըման՝ երկնաւորի :
Լո՛ւր ինձ և դու՝ խոնարհաբար,
ունկըն մատո՝ լալոյս ձայնի .

Օ՜ ի սեփհական՝ ես քո էի ,
մայրաքաղաք՝ քում վիճակի ·
'Ի քէն շինեալ՝ յիս տաճարի , ե̄
անուանակիր՝ քոյդ խորանի ·
Հանգոյն վերին՝ ըն սիոնի ,
անհամեմատ՝ երկրաւորի :
Բայց այժմ թողեր՝ զիս ամայի ,
իբրև ըղքու՝ աւերակի ·
Կամ որպէս մարդ՝ անաւգնական ,
և 'ի մեռեալս՝ անյիշելի :
Օ՜ որ պաղատիմ՝ զարթուցանել ,
ըզ զաւրութիւնդ՝ անվանելի ,
Հատուցանել՝ բազմապատիկ ,
ըզվրէժ 'ի ծոց՝ իմոյն նեղչի :
Ահա գոչեմ՝ առ դըունըս քո ,
մայրաքաղաքդ՝ Եգիպտոսի ·
Աղէքսանդրո՝ սրդ ցանկալի ,
անուանակիր՝ քում շինողի :
Որ ես աթոռ՝ դու մարկոսի ,
մեզ աւետեաց՝ քարոզողի ·
Որ և դրախտին՝ ա̃ծայնոյ ,
տունկ բանաւոր՝ 'ի քեզ տընկի ·
Արմաւենիք՝ ծաղկեալ 'ի տան , ծ
հոյլք արդարոց՝ տ̃ն ընծայի ·

Եւ որպէս մայրք՝ լերանցանս,
են փառաձունք՝ քում նահանգի.
Հրեշտակերամք՝ և խաչակիրք,
և անմարմնոց՝ նմանք յերկրի :
Հինն և արդար՝ ուղղափառաց,
տարամերժող՝ հերձուածողաց,
Էին զաւակք՝ հայրապետաց,
որ առ 'ի քոյդ՝ նախադասին.
Թէպէտ և չեն այժմ 'ի մէջն,
այլ լոկ երազ՝ են զերծեալ :
Քանզի եղէր՝ և դու այրի,
կարծեմ նման՝ ինձ ողբալի.
Երբեմն էաք՝ մեք ընդձայն,
բայց այժմ եղաք՝ յոյժ եղկելի :
Որով հայցեմ՝ ձայն բաղձալի,
ել ողբակից՝ ինձ յայս վայրի.
Օ՜ն հաւատար՝ հանդուրժելի,
անաւրէնաց՝ եղաք գերի :
Է Սրբդ մրտիրոսք՝ յայսմ ամէնի,
մեզ երկուցանեցա՝ այս լինեցի.
Մաքուր մաղթանս՝ աղերսալի,
մատուցանել՝ տեառն արարչի :
Օ՜ն բարկութիւնն՝ որ ըստ մեղաց,
'ի քաղցրութիւն՝ փոխարկեսցի.

'Ի տեսանել՝ մեզ ըղձալի,
ւ'ի թըշնամիս՝ լինել չարի .
Թէ աստանաւր՝ հաճոյացի,
և եթէ անդ՝ հատուցանի,
Փափագ ըղձից՝ մեր կատարի,
պարգեւողէն՝ յամենայնի :
Բանիւ դատմամբ՝ ընդ քեզ կայցեմ,
ով Անտիոք՝ քոյր սիրելի .
Առաքելոց՝ տուն և տեղի,
յաւետարան՝ ըն մատթէի .
Յորում անունն՝ ըսքանչելի,
նախ առաջին՝ 'ի քեզ դընի .
Որ քրիստոնեայն՝ վերակոչի,
երկրըպագուաց՝ ըս քրիստոսի :
Ի'մ մերձաւոր՝ և ընձկալի, հ̄
յուրախութեան՝ ժամանակի,
Ընդէր չհասեր՝ վաղվաղակի,
ինձ 'ի թիկունս՝ աւգնականի .
Այլ թոյլ ետուր՝ վասըն խեթի,
մատնել 'ի ձեռս՝ անաւրինի :
Արդ լուր իմոյս՝ դառըն ձայնի,
և լեր կըցորդ՝ սըրման սըրտի .
Լաց ընդ լալիս՝ յամենայնի,
լեր տըրտմակից՝ թախծեալ սըրտի :

Ըստ առաքելոյն՝ սուրբ հրամանի ,
Լալ ընդ լացող՝ սըն վըշտալէ :

Արդ 'ի ստորին՝ կողմ աշխարհէ ,
զոր խաւսեցաք՝ ըս շատասցի ·
Բայց բանըս մեր՝ փոփոխեսցի ,
յելս արեւու՝ վերադարձցի ·
Ուր մեծըն Հայք՝ տուն Թորգոմի ,
յազգ և ծընուն՝ դըն յաբեթի ·
Մնդ ուր աթոռ՝ պարթեւազանց ,
Թագաւորացն՝ արշակունի :
Ճ Յորում էի՝ 'ի սահմանի ,
յառաջագոյն՝ որպէս ասի ·
'Ի յարքարու՝ Թագաւորէ ,
Նայունց շինեալ՝ ես լինէի :
Նա և Նրման՝ զոլ վիճակի ,
առաքելոյն՝ Թադէոսի ·
Յորմէ բղխեալ՝ ծաղիկ բարի ,
'ի շառաւիղ՝ գաւազանի ·
Գրիգորիոս՝ պարթեւազըն ,
լուսաւորիչն՝ այնմ աշխարհի ·
Խոստովանող՝ըն քրիստոսի ,
և մարտիրոս՝ սըն կենդանի :

Եւ արդ ա՛ռ քեզ՝ բանիւ բերեմ ,
հայաստանեա՛յց՝ եկեղեցի ·
Յորում կաթեաց՝ շողն երկնային ,
զպաղըն հալեաց՝ ըղհիւսիսի :
Լո՛յսն անըստուեր՝ ծաւալեցաւ ,
և ճառագայթն՝ անճառելի .
Սաստի՛կ եհար՝ ուռամբ ոսկի ,
ձայնք հընչեցին՝ ստորինս յերկրի :
Ա՛նդ հրեշտակա՝ցըն բազմութիւնք· ի
յերկնից հեղան՝ ըստ հեղեղի .
Եւ մարդկային՝ ազգ երկրածին ,
վերասլացան՝ յեթերըն երկնի :
Որ անապատ՝ էիր վայրի ,
եղեր նըման՝ փըթթեալ ծաղկի .
Եւ կուսական՝ արեամբ ներկեալ ,
պայծառացար՝ ՚ի գոյն վարդի ·
Որդիս ծընար՝ աւազանի ,
որ քան զաւազ՝ շա՛տ էր ծովի ·
Դիեցուցեր՝ կաթն ՚իս տենէ ,
սնուցեր արեամբ՝ըն կենդանի .
Դաստիարա՛կ՝ մանկանց բարի ,
տալով զաւըրէն՝սըն մովսէսի .
Եւ կերակուր՝ կատարելոց ,
զաւետարան՝ըն քրիստոսի :

Նա՛խ առաջին՝ ձեզ բարբառիմ ,
արփիափայլ՝ և հրաշալէ ·
Չորեքկերպից՝ըն նըմանեալ ,
յերկրի աթոռք՝ երկնաւորի :
Որ էք բղխումն՝ ձայնին ,
՚ի յաղբերէն՝ ադենային ·
Ցորս առ ՚ի ձէնջ՝ քառավտակ ,
յորդահոսան՝ գե՛տ հոլովին ·
Արբուցանե՛լ՝ ըզտոթեղերս ,
աւետաբեր՝ բղխմա՛մբ բանին ·
Առ որս խաւսիմ՝ աղերսալէ ,
դուք լըսեցէք՝ լալոյս ձայնի :

Ժ Երուսաղէ՛մ՝ քաղաք մեծի ,
Թագաւորին՝ երկնաւորի ·
Ուստի աւրէնք՝ և մարգարէք ,
աղբերաբար՝ բղխեալ յերկրէ :
Ցորմէ որդին՝ հա՛ւր միածին ,
լո՛յս ծագեցաւ՝ անճառելի ·
Եւ ինձ գրբեաց՝ երնութիւն ,
յառաջագոյն՝ քան զամենի :
Քանզի նախկին՝ հաւատացի ,
զորդի ընդ հաւր՝ դաւանեցի ·

Որով թէ ոչ՝ յանդըրգնէի,
զիս վեհագոյն՝ քեզ ասէի :
'Ի քեզ սպասեմ՝ զօրն 'ի փոյթ,
ես 'ի հեռուստ՝ երկիրպագի ·
Թէպէտ և այժմ՝ 'ի մի հողի,
երկրպագեմք՝ Նորին խաչի :
Բայց լո՛ւր և դու՝ ո՛վ սիրելի,
տարաբաղդելոյս՝ աղաղակի ·
Լե՛ր մխիթար՝ ցաւակցելի,
և ցո՛յց ինձ դեղ՝ բժշկեալ սրտի :
Եւ դու Հռոմ՝ մա՛յր քաղաքաց ; Ի
զերապայծառ՝ և պատուելի ·
Մեծին աթոռ՝ ըզ պետրոսի,
առաքելոց՝ գըլխաւորի :
Եկեղեցիդ՝ անշարժելի,
'ի կեփայեան՝ շինեալ վիմի ·
Դրանց դըժոխոց՝ անյաղթելի,
և կնիք երկնի՝ ցըն բացողի :
Ո՛րթ վայելուչ՝ բազմատեղի,
և հաստատարմատ՝ տունկ պաւղոսի ·
Ոռոգեալդ՝ արեամբ նորին,
որպէս ըզդրախտն՝ որ յադենի :
Մասին հասեալ՝ ըզ ղուկայի,
աստուածային՝ մատենագրի ·

Այս առ քեզ՝ բանըս խաւսիմ,
վիճակ ւաթոռ՝ըս թաղէի :
Լուր 'ի հեռուստ՝ իմոյս ձայնի,
լե՛ր ողբակից՝ ինձ յայս վայրի ·
Լա՛ց ընդ լացողս՝ որպէս ասի,
ըստ գրեցելումն՝ առ քեզ բանի :
Լ̆ Ձեռըն մատո՝ վաղվաղակի,
ինձ կապելոյս՝ 'ի տան բանտի .
Ա՛ռ ըզվըրէժս՝ աններելի,
'ի թըշնամույն՝ զիս գերողի :
Առ քե՛զ են բանք՝ իմ փարելի,
ո՛վ դու քաղաք՝ յոյժ պանծալի .
Օ՛ որ Կոստանդեայ՝ թագաւորի,
շինեալ իսկիզըն՝ ասիայի :
Երկրորդ եղեալ՝ երուսաղէմ,
և Նոր հըռոմ՝ զարմանալի ·
Սիրեցելոյն՝ ա՛շակերտի,
աթոռ գոլով՝ փոխադրելի:
Ժողովարան՝ սուրբ վըկայից,
տուն և տեղի՝ մաքրագունից .
Գահոյք հըզաւր՝ մեծ արքայի,
յերկրի Նըման՝ երկնաւորի :
Լո՛ւր ինձ և դու՝ խոնարհաբար,
ունկըն մատո՝ լալոյս ձայնի .

Զի սեփհական՝ ես քո էի ,
մայրաքաղաք՝ քում վիճակի ·
՚Ի քէն շինեալ՝ յիս տաճարի , Խ̄
անուանակիր՝ քոյդ խորանի ·
Հանգոյն վերին՝ ըն սիոնի ,
անհամեմատ՝ երկրաւորի :
Բայց այժմ թողեր՝ զիս ամայի ,
իբրեւ ըղըու՝ աւերակի ·
Կամ որպէս մարդ՝ անաւգնական ,
եւ ՚ի մեռեալս՝ անյիշելի :
Զոր պաղատիմ՝ զարթուցանել ,
ըզ զաւրութիւնդ՝ անվանելի ,
Հատուցանել՝ բազմապատիկ ,
ըզվրէժ ՚ի ծոց՝ իմոյն նեղչի :
Ահա՛ գոչեմ՝ առ դրունըս քո ,
մայրաքաղաքդ՝ Եգիպտոսի ·
Աղէքսանդրո՝ սրդ ցանկալի ,
անուանակիր՝ քում շինողի :
Որ ես աթոռ՝ դու մարկոսի ,
մեզ աւետեաց՝ քարոզողի ·
Որ եւ դրախտին՝ ա̃ծայնոյ ,
տունկ բանաւոր՝ ՚ի քեզ տընկի ·
Արմաւենիք՝ ծաղկեալ ՚ի տան , ծ
հոյլք արդարոց՝ ա̃ն ընծայի ·

Եւ որպէս մայրք՝ լեռնականաւ ,
Էն փառաձունք՝ քում նահանգի .
Հրեշտակերամբք՝ և խաչակիրք ,
և անմարմնոց՝ նըմանք յերկրի :
Հինն և արդար՝ ուղղափառաց ,
տարամերժող՝ հերձուածողաց ,
Էին զաւակք՝ հայրապետաց ,
որ առ ՚ի քոյդ՝ նախագահէ .
Թէպէտ և չէին՝ այժմ ՚ի միջի ,
այլ լոկ երբեմն՝ են գիրերի :
Քանզի եղեր՝ և դու այրի ,
կարծեմ նըման՝ ինձ ողբալի .
Երբեմն էաք՝ մեք ըղձալի ,
բայց այժմ եղաք՝ յոյժ եղկելի :
Որով հայցեմ՝ ով բաղձալի ,
ե՛ւ ողբակից՝ ինձ յայս վայրի .
Օ՜ի հաւասար՝ հանդուրժակի ,
անաւըրինաց՝ եղաք գերի :
Է Արդ մըխիթար՝ յայսմ աղէտի ,
մեզ երկոցունցս՝ այս լինիցի .
Մաքուր մաղթանս՝ աղերսալի ,
մատուցանել՝ տըն արարչի :
Օ՜ի բարկութիւնն՝ որ ըստ մեղաց ,
՚ի քաղցրութիւն՝ փոխարկեսցի .

'Ի տեսանել՝ մեզ ըղձալի,
ւ'ի թըշնամիս՝ լինել չարի ·
Թէ սատանաւր՝ հաճոյացի,
և եթէ անդ՝ հատուցանի,
Փափագ ըղձից՝ մեր կատարի,
պարգևողէն՝ յամենայնի :
Բանիւ դատմամբ՝ ընդ քեզ կացցեմ,
ով Անտիոք՝ քոյր սիրելի ·
Առաքելոց՝ տուն և տեղի,
յաւետարան՝ ըն մատթէի ·
Ցորում անունն՝ ըսքանչելի,
Նախ առաջին՝ 'ի քեզ դընի ·
Որ քրիստոնեայն՝ վերակոչի,
երկրըպագուաց՝ ըս քրիստոսի :
Ի'մ մերձաւոր՝ և անձկալի,
յուրախութեան՝ ժամանակի,
Ընդէր չհասեր՝ վաղվաղակի,
ինձ 'ի թիկունս՝ աւգնականի ·
Այլ թոյլ ետուր՝ վասըն խեթի,
մատնել 'ի ձեռս՝ անաւրէնի :
Արդ լո՛ւր իմոյս՝ ղաւըն ձայնի,
և լե՛ր կըցորդ՝ սյրման սըրտի ·
Լա՛ց ընդ լալիս՝ յամենայնի,
լե՛ր տըրտմակից՝ թախծեալ սըրտի :

Ըստ առաքելոյն՝ սուրբ հրամանի ,
Լալ ընդ լացող՝ սրն վրշտալի :

Սիրտ 'ի սորին՝ կողմ աշխարհի ,
զոր խաւսեցաք՝ ըս շատասցի ·
Բայց բանըս մեր՝ փոփոխեսցի ,
յելս արևու՝ վերադարձցի ·
Ու մեծըն Հայք՝ տուն Թորգոմի ,
յազգ և ծընուն՝ դըն յաբեթի ·
Մնդ ուր աթոռ՝ պարթևազանց ,
Թագաւորայն՝ արշակունի :
ձ Յորում էի՝ 'ի սահմանի ,
յառաջագոյն՝ որպէս ասի ·
'Ի յարքարու՝ Թագաւորէ ,
Նոցունց շինեալ՝ ես լինէի :
Նա և Նըման՝ զոլ վիճակի ,
առաքելոյն՝ Թադէոսի ·
Յորմէ բղխեալ՝ ծաղիկ բարի ,
'ի շառաւիղ՝ գաւազանի ·
Գրիգորիոս՝ պարթևազին ,
լուսաւորիչն՝ այնմ աշխարհի ·
Խոստովանող՝ըն քրիստոսի ,
և մարտիրոս՝ սըն կենդանի :

Եւ արդ ա՛ռ քեզ՝ բանիւ բերիմ ,
հայաստանեա՛յց՝ եկեղեցի ·
Ցորում կաթեաց՝ շողն երկնային ,
զպաղըն հալեաց՝ ըղհիւսիսի :
Լո՛յսն անըստուեր՝ ծաւալեցաւ ,
և ճառագայթն՝ անճառելի ·
Սաստի՛կ եհար՝ ուռամբ ոսկի ,
ձայնք հընչեցին՝ ստորինս յերկրի :
Մ՟նդ հրեշտակա՝ցըն բազմութիւնք· ղ̃
յերկնից հեղան՝ ըստ հեղեղի ·
Եւ մարդկային՝ ազգ երկրածին ,
վերասլացան՝ յեթերն երկնի :
Որ անապատ՝ էիր վայրի ,
եղեր նըման՝ փըթթեալ ծաղկի ·
Եւ կուսական՝ արեամբ ներկեալ ,
պայծառացար՝ 'ի գոյն վարդի ·
Որդի՛ս ծընար՝ աւազանի ,
որ քան զաւազ՝ շա՛տ էր ծովի ·
Դիեցուցեր՝ կաթն 'իս տենէ ,
սնուցեր արեամբ՝ըն կենդանի ·
Դաստիարա՛կ՝ մանկանց բարի ,
տալով զաւրէն՝սըն մովսէսի ·
Եւ կերակուր՝ կատարելոց ,
զաւետարան՝ըն քրիստոսի :

Յաճախեալ էիր՝ երանելի,
այսու բնաւից՝ դու ցանկալի.
Երկնաւորաց՝ և երկրայնոց,
և կենդանեաց՝ բոլոր սեռք:
Բայց հարցանեմ՝ ով բարձրալի,
բանիս խնդրեմ՝ պատասխանի.
Տեղեկացո՛ ՝ զիս հաւաստի,
հարցանելեացս՝ այս ընդ կարգի:
Այժմ ո՛ւր է քո՝ Թագըն զարդի;
և կամ ոսկա՛կըն հրաշալի.
Ո՛ւր զարդարանքդ՝ ըն զգեստի,
հարսին որդւոյ՝ Թագաւորի:
Ո՛ւր պաճուճանք՝ հարսնարանի,
կամ ոսկեհուռն՝ վերջաւորի.
Է՛ր չէ՞ փեսայն՝ 'ի խորանի,
կամ փեսաւերքն՝ 'ի տաճարի.
Ո՞ւր են մանկունքն՝ առագաստի,
զի ոչ հընչեն՝ զերգն ըղձաւթի.
Օ՛ երգ լըռեալ՝ ո՛չ հարկանեն.
զկոչըն հընչող՝ տարածանացի:
Ո՛ւր պարարակ՝ եզնամոլին,
զկա՛րդ 'ի քեզ՝ ոչ զենանին.
Կամ մատռուակ՝ քըն բաժակին,
զի՞ ո՛չ բաշխեն՝ զանոյշ գինին.

Ուր թագաւորք՝ ըն զուարճակցին,
ընդ զինու որդւոյն՝ անապական ·
Կամ տարածեալ՝ զերկ հայրենին,
յա՞ ՚ի համբոյր՝ մեղաւորին :
Ո՛ւր քաղցրաձայնն՝ երաժշտի,
կամ գեղեցկութեան՝ եղանակի ·
Ո՛ւր ընթերցողք՝ ըն սուրբ տառի,
կամ վարդապետքն՝ ՚ի հանդիսի ·
Ո՛ւր է աթոռ՝ հայրապետի,
կամ քահանայքն՝ ՚ի սուրբ բեմի ·
Ո՛ւր սարկաւագքն՝ են ՚ի սպասու,
կամ պաշտաւնեայք՝ պատարագի ·
Ո՛ւր են խընկոցն՝ ՚ի քեղ բուրմունք,
աներեւոյթ՝ երեւելի ·
Կամ ժողովոց՝ ըն զուամարութն,
յաւուր տաւնի՝ ցըն տէրունի :
Ո՛ւր են գահոյք՝ թագաւորի,
վաղարշապատ՝ քո քաղաքի ·
Կամ նախարար՝ քըն արքայի,
այրարատեա՝ նըրդ գաւառի ·
Ո՞ւր են իշխանքն՝ որ առաջի,
կամ զինակիրքն՝ որ են վերջի ·
Ո՛ւր զաւրականքն՝ յասպարիսի,
կամ՝ լեգէոնքն՝ ՚ի ճակատի ·

Ո՛ւր մեծամեծքն՝ 'ի բազմոցի,
կամ ո՛ւր սեղանն՝ ամենալի.
Ո՞ւր են ազատքն՝ 'ի տաճարի,
կամ տեառնորդիքն՝ 'ի ծաղկոցի:
Ահա բարձաւ՝ այս վաղազոյն,
յորժ հեռացաւ՝ որ չերևի.
Անուրջք և երազք՝ էին յայտնի,
արդ ծածկեցաւ՝ 'ի զարթմընի:
Այլ փոխանակ՝ այսր ամենի,
յորժ հակառա՝ կըն տեսանի.
Քանզի նըստիս՝ ո՛րբ և այրի,
տըխուր դիմաւք՝ գերդ 'ի սըգի:
Վասն այն ըզքեզ՝ իսկ կոչեցի,
լըսե՛լ սըգակից՝ ինձ յայս վայրի.
Քանզի նըման՝ քոյն ցուցանի,
իմոյս նորոգ՝ եղեալ չարի:
ձԼ Արդ ուսուցես՝ ո՛վ սիրելի,
և զե՛մս ողբալ՝ ըստ արժանի.
Ի բըրու հըմուտ՝ լալեաց բանի,
և քաջ տեղեակ՝ այրման սըրտի:
Բայց և ըզքեզ՝ յա՛յս հրաւիրեմ,
արևելեան՝ քաղաքդ Անի.
Կացո՛րդ իմոյս՝ լինել ձայնի,
և ըմփոփիչ՝ տարակուսի:

Քանզի և դու՝ երբեմն էիր,
վայելչական՝ հարսն 'ի քաւղի
Մերձաւորաց՝ յոյժ ցանկալի,
հեռաւորաց՝ փափագելի ։
Շինեա՛լ եղեր՝ տուն արքունի,
ընտրեալ նահանգ՝ ըստ շարայի ·
Թագաւորաց՝ բագրատունի,
որ 'ի ցեղէն՝ իսրայէլի ·
Յազգէ՛ սերեալ՝ մեծին դաւթի,
աստուածահաւր՝ մարգարէի ·
Գեղեցկանունդ՝ զարմանալի,
որ երրակի՝ տառիւ բերի ·
Երրորդութեան՝ ըն խորհրդի, ճ̄ի
որ միշտ 'ի քէն՝ երկրպագի ։
Յորում էիր՝ ժամանակի,
բերկրեալ ուրախ՝ և ցնծալի ·
Որպէս այգի՝ ողկուզալի,
կամ ձիթենի՝ պտղով 'ի լի ·
Մանկունքդ քո՝ զուարթալի,
նըման նորոգ՝ բուրաստանի ·
Դըստերքդ քո՝ պաճուճալի,
յերգ և քընար՝ միշտ 'ի խաղի ·
Իսկ թագաւորքդ՝ քո պանծալի,
նըստեալ յաթոռ՝ թագ 'ի գըլխի ։

Եւ զաւրականքն՝ աստի ւ անտի ,
կալով 'ի սպաս՝ իւր հրամանի :
Նա և ոգիքն՝ ըզ օրինին ,
նըման դասուց՝ ըն հրեղինի·
Յարմարապէս՝ յաւրինուածով ,
կաթուղիկէն՝ եկեղեցի :
Այն որ հանդէսն՝ և հաւատար ,
վերնականոյց՝ ըն խորանի :
խծ Հայրապետք՝ ւեպիսկոպոսունք ;
և քահանայք՝ ւայլք ըստ կարգի ·
Իւրաքանչիւր՝ յիւրում դասու ,
պատշաճաւորն՝ յայն տաճարի :
Օ որ թէ ասեմ՝ հարկ լինիցի ,
է դըժուարին՝ ւերկարելի ·
Եւ անաւգուտ՝ այժմիս բերել ,
յորոց և չէ՝ մի 'ի միջի :
Քանզի անցին՝ ըստ երազի ,
որպէս ծաղիկ՝ ամարայնի ·
Եւ այժմ ո՛չ են՝ ւո՛չ երևի ,
ըստ գրեցելոյն՝ 'ի սաղմոսի ·
Իբր ըղձորդեալ՝ յորդ վտակի ,
գարնանաւորեր՝ հեղեղատի ·
Կամ զուռուցեալ՝ պըղպըջակի ,
որ ընդ լինել՝ ըն պատառի :

Սուրբն անաղարտ՝ անաւրինին ,
որ մեր արեանն՝ էր 'ի ոտին :
Որ չէ՛ յաղթեալ՝ և ո՛չ յաղթի ,
մինչև 'ի գալ՝ կատարածի .
ՃԿ Նոյն նա եհաս՝ ուրեմն 'ի քեզ ,
որպէս յետ յայս՝ ժամանակի .
Հրնձեաց զորայն՝ անդատաստանի ,
կանաչաւորն՝ և 'ի հասկի .
Զայգին խըլեաց՝ արմատաքի ,
մերկեաց յոստոցն՝ ըղձիթենի .
Եհեղ զարիւն՝ սրբոց յերկիր ,
հօտեաց նորանն՝ ջրրոց գետի :
Արար զհամկ՝ անթըւելի ,
անթաղ 'ի կոյր՝ զէշ գազանի .
Քահանայից՝ ըն քրիստոսի ,
արեամբ ներկեաց՝ զեկեղեցի .
Սարկաւագաց պաշտօնէից ,
մարմինք անկեալ՝ մէջ փողոցի :
Եւ այլ բազում՝ որ ոչ թըւի ,
և է ասելն՝ անկարելի .
Որ քեզ հասին՝ յայնըմ վայրի ,
բոլոր ումեմն՝ մասունք չարի ..
Եւ արարին՝ ըզքեզ գերի ,
քան ըզստաղենն՝ այլ աւելի :

ՃՀ Վասն այսորիկ՝ ո՛վ անձկալք,
որ ես ներհուն՝ այ՛ր ամենի.
’Ի քոյն յայնժամ՝ խիստ աղետի.
ծանի՛ր և զի՛մս՝ ողորմելի.
Եւ որպէս փորձ՝ տարակուսի,
լե՛ր տրտմակից՝ ինձ յայս վայրի.
Քանզի նըման՝ յոյժ տեսանի,
իմըս քոյոյն՝ հասեալ չարի:
Արդ ժողովեա՛՝ զդըստերըս քո,
վասն իմ ’ի լաց՝ նի՛ստ ու’ի սըգի.
Գոչեա՛ ձայնիւ՝ կականելի,
շարժեա՛ ’ի յողբ՝ զամեն հոգի.
Զի զովացումն՝ այրման սըրտի,
ո՛չ է այլ ինչ՝ քան այս լինի.

Բայց իմ աղէտս՝ այս ցաւալի,
ո՛չ փոքրագոյն՝ դեղով բուժի.
Եւ ո՛չ միով՝ տեղեաւ փակի,
կամ մասնաւոր՝ մարդկամբ սփոփի:
Այլ կարեկից՝ այսր աղէտի,
պա՛րտ է կոչել՝ աղերսալի,
ՃՁ Զչորեքծագեան՝ կողմ աշխարհի,
ուր ե՛նդ հանուր՝ մարդկան որդի.

Օ՜արեւելս՝ արեւմըտիւք,
և ըզհարաւ՝ ընդ հիւսիւսի ·
Ա՜ռ որս գոչեմ՝ ձայնիւ գուժի,
լալով խաւսիմ՝ զայս ասելի ·
Թէ՛ ազգք ամէն՝ բանաւորի,
ժողովեցէ՛ք՝ 'ի մի՛ վայրի ·
Ա՛րք և կանայք՝ հարք և որդիք,
հարսն և փեսայ՝ առագաստի ·
Տըղայք մանկունք՝ ւերիտասարդք,
ծերք և հանուր՝ չափ հասակի :
Թագաւորք՝ հանդերձ զաւրաւք,
պէտք և իշխանք՝ տեա՛րք աշխարհի ·
Հայրապետք՝ տեսուչ հաւտի,
կարգեալ իշխանք՝ յեկեղեցի ·
Քահանայք՝ սարկաւագաւք,
և խո՛ւմբ հանուրց՝ գղերիկոսի ·
Վանականք՝ յանապատի,
որք անմարմի՛ն՝ էք 'ի մարմնի ·
Հո՛յլք իմաստուն՝ սուրբ կուսանաց, ճղ
որ ցեղակից՝ էք սրովբէի ·
Դա՛սք հանճարեղ՝ վարդապետաց,
և քաղցրաձայն՝ պաշտաւնէից ·
Օ՜րս ողբակի՛ց՝ ինձ հրաւիրեմ,
յորդւոց իմոց՝ կոտորածի :

Լացէք լացէ՛ք՝ բարձրը ձայնիւ,
առ հասարակ՝ յամենայնի ․
Օ իս ողբացէ՛ք՝ կողկողալի,
որ էք ծընունդ՝ աւազանի ։
Եդեսիէ՝ Ուռհայ քաղաք,
որդեկորոյս՝ որբ և այրի ․
Կանչեմ առ ձեզ՝ ձայն կանացի,
կականալըր՝ ողորմելի ․
Օ քաւղս 'ի գլխոյս՝ մերկանալով,
զիմ պատառեմ՝ ծածկոյթ զարդի ․
Փետեմ ըզվարսս՝ իմ ցանկալի,
խըզեմ ըզհերս՝ անխնայելի ․
Քարամբ ծեծեմ՝ զկուրծըս սըրտի,
բաղխեմ զերեսս՝ իմ յապտակի ։
Մ Նըստիմ 'ի սուգ՝ 'ի տան մըթի,
որպէս աւրէն՝ է սգաւորի ․
Եւ փոխանակ՝ որդան զգեստի,
սեաւ ըզգենում՝ գոյն տըխրելի ․
Հեղում արտասուք՝ անչափելի,
յորդ և առատ՝ նըման գետի ։
Քանզի առա՛կ՝ եղէ յերկրի,
տիեզերաց՝ նախատելի ․
Եւ անցաւորք՝ ճանապարհի,
վա՛յ 'ի վերայ՝ ասեն վայի ։

Զի ո՛չ ծածուկ՝ էի տեղի ,
կամ 'ի յանկեան՝ ինչ թագըստի ,
Այլ 'ի գետոյցն՝ որ յագենի ,
էի բազմեալ՝ ես 'ի միջի ·
'Ի յեփրատայ՝ և տիգրիսէ ,
որ միջագետք՝ անուանէի ·
Արքայարան՝ մեծ արքայի ,
Հայ ւասորւոց՝ Աբգարոսի :
Արդ նախ ասեմ՝ զայն որ կրեցի ,
'ի ձեռանէ՝ նո՛ն ըղջաւրի ,
Ապա զչարիսն՝ որ պատահեաց , մծ
ինձ ըստ մեղաց՝ յանկարծակի :
Դո՛ւք հեզաբար՝ աստ մատուցէք ,
զականջըս ձեր՝ իմոյս բանի ·
Զոր ծանուցից փոքր 'ի շատէ ,
ձեզ ըղձանգատս՝ իմ ըստ կարգի :
Ես մա՛յր էի՝ բազմորդութեան ,
անթիւ ծընայ՝ դուստր և որդի ·
Զորս մայրաբար՝ դարմանեցի ,
խստեանց իմոց՝ կաթն արբուցի ·
Գեղեցկատիպ՝ յաւրինեցի ,
վայելչապէս՝ զարդարեցի :
Քանզի երկիր՝ պարա՛րտ էի ,
աղբիւր կաթին՝ յո՛րդ բղխէի ·

Աւետաբեր՝ նըման վայրի ,
ւայլ գերագոյն՝ որպէս Թուէի ·
Բիւր բարութեամբ՝ լըցեալ կայի ,
’ի զանազան՝ բերմունս երկրի :
Զհուր կենդանի՝ յինէն բըղխէր ,
զուարթատեսիլ՝ բոյսս յաւրինէր ·
Մի Ըզքուրաստանս՝ արբուցանէր ,
և ըզմարդիկ՝ ուրախ առնէր :
Ծոփս ’ի միջի՝ իմ ծածանէր ,
քաղցրիկ աւդով՝ ըն ծիծաղէր ·
Զաղտեղութիւն՝ տըղմին մաքրէր ,
ըզհրապարակ՝ սըն զարդարէր :
Բազմագունի՝ տունկ յաւրինէր ,
որպէս ըզդրախտն՝ որ յեդեմ էր ·
Սաղարթաբեր՝ ծաւովք ծաղկէր ,
առատագոյն՝ պըտղաւետէր :
Տերեւախիտ՝ հեզի՛կ շարժէր ,
հոտ անմահից՝ յիւրմէն բուրէր ·
Նարդոս քըրքում՝ ինձ ընծիւղէր ,
վարդ մանուշակ՝ վերաբերէր :
Առաւաւտեան՝ ցաւղն իջանէր ,
ոսկենըման՝ ճաճանչ փայլէր ·
Անհամեմատ՝ յերկրէ նմ էր ,
պըտղովքն ամեն՝ զոր ընծայէր :

Զօր և տիւ՝ ողջ կարէր ,
մի առ միոյ՝ թէ և կամէր :
Զի զանգաստանս՝ իմ թէ գործէր , մլ
ոք երկրածին՝ և սերմանէր ,
Հարիւրաւոր՝ վաթսունաւոր ,
կամ երեսուն՝ պտղաբերէր :
Տոհմականաւք՝ զոր ընծայէր ,
բազմաբեղուն՝ բարիս բերէր ․
Ցըշտեմարա՛նըս ժողովէր ,
այնու զորդիսն՝ իմ կերակրէր ․
Զամենեսեան՝ ուրա՛խ առնէր ,
'ի բիւր բարիսն՝ որ ընծայէր :
Բայց թէ ըզձիրս՝ իմ յանգաւոր ,
ոք պատմեսցէ՝ պատշաճաւոր ,
Կարծեմ թէ չէ՛՝ նըմանաւոր ,
այս քաղաքացս՝ որ երկրաւոր :
Լո՛յն և արձակ՝ նըստեալ յաթոռ ,
որպէս 'ի կա՛ռըս թագաւոր ․
Կամ թագուհի՝ յոյժ գեղաւոր ,
ոսկետըռուն՝ և ճամկաւոր ․
Փողփողելով՝ 'ի վերջաւոր ,
պայծառազգեստ՝ և պըճնաւոր ․
Շուրջանակի՝ պարառաւոր , մի
պարիսպ ածեալ՝ լայն և ամուր :

Աշտարակաւք՝ բարձր աճաւոր ,
իմաստապէս՝ ւարուեստաւոր .
Որպէս գըլուխ՝ըն դիպաւոր ,
մակ հաւասար՝ անձին բոլոր :
Հաստահեղոյս՝ հիմամբ 'ի խոր ,
մահարձանաւք՝ պըսակաւոր .
Տունք և տաճար՝ գարմանաւոր ,
շինեալ 'ի գիրկս՝ իմ գեղաւոր .
Յարկք և փողոց՝ տեղ վաճառոց ,
գոյր յաւրինեալ՝ հանճարաւոր :
Բայց և գլխորան՝սըն լուսաւոր ,
Թէ որպիսիք՝ յոյժ փառաւոր .
Զայն չէ ասել՝ ինձ հնարաւոր ,
կամ հողեղէն՝ մարդ երկրաւոր :
Զի երկնայնոցն՝ էր նմանաւոր ,
վերնագունին՝ հանգիտաւոր .
Զարմանազան՝ և աննըման ,
զոր չէ տեսեալ՝ ոք բանաւոր :
մծ Ա՛յդպէս կացի՝ յոյժ խընդաւոր ,
զերդ մայր որդւովք՝ բերկրեալ յորդոր .
Դուստր և որդիք՝ իմ բիւրաւոր ,
զինեւ կային՝ շուրջ պարաւոր .
Փըթթեալ վարդից՝ նըման թերթից ,
կամ գեղունակ՝ ճըղած խընձոր :

Որպէս զայգի՝ մեծ դաշտաւոր ,
կամ բարունակ՝ ողկուզաւոր .
Իբր 'ի յանկեան՝ տունկ սորեկորթ .
տեղուոջ պարարտ՝ և զաւրաւոր:
Եւթանասունք՝ խորհրդաւոր ,
աւանք պատեալ՝ զինև բոլոր :
Եւ ես բազմեալ՝ զերդ թագաւոր ,
կայի 'ի մէջ՝ հանդիսաւոր :

Արդ այս բարիքս՝ որ պատմեցան ,
փոքր 'ի շատէ՝ բան ճառեցան .
Որ 'ի յանցեալ՝ դարուն ըսկսան ,
և այժմ աւին՝ փոյթ ըզվախճան :
Ցորում էի՝ ուրախական ,
մասին հասեալ՝ երանական .
'Ի տեսողաց՝ ներբողական , մկ
և լըսողաց՝ զարմանական :
Բայց 'ի հասեալ՝ ներկայական ,
ժամանակիս՝ որ դիպեցան ,
Բարիքն ամէն՝ ըսպառեցան ,
և քաղցրութիւնք՝ ըն դառնացան .
Եւ երանի՝ տալոյն փոխան ,
զիս եղկելի՝ այժմիկ կարդան :

Թռչնամեաց դասք՝ ըն մեր խընդան,
և սիրելեք՝ ձայնիւ ողբան.
Գլուխ 'ի վերայ՝ իմ ամբառնան,
Միք 'ի ներքոյ՝ ոտից եզան:
Ազգ որ ծառայքն՝ էին բնական,
ծընունդք որդիքն՝ աղախնական.
'Ի սառայէ՝ փախըստական,
հագար ւորդին՝ հալածական.
Օ՛ն մի՛ ժառանգ՝ նա հայրական,
աբրահամու՝ գոլ սեփհական :
Ա՛յժմ յազատիս՝ վերայ յարեան,
հանել զտիկին՝ըս կամեցան.
մհ Անժառանգել՝ զիս խորհեցան,
և հալածել՝ յորդւոց մարդկան ;
Եւ թէ զի՛արդ՝ այս գործեցան,
կամ յի՞նչ իրաց՝ պատահեցան,
Ժա՛մ է ասել՝ դէմ յանդիման,
պատմել բանիւ՝ ողբերգական :
Թէպէտ և ո՛չ՝ հընարական,
ըզքովանդակն՝ է ասել բան .
Սակայն փոքունք՝ մեզ բաւական,
յայտնել զաղէտն՝ որ դիպեցան :
Քանզի այդւո՛յն՝ այն պաշապան,
եդ որ ըստեղծ՝ զիս իսկըզբան .

Եւ աւանդեաց՝ ինձ պատուիրան,
 ուստի և կեանք՝ անմահական:
Յայնժամ որդի՝ քըն մայրական,
 մարտեան ընդ իս՝ պատրողական.
Տեսեալ ՚ի փառս՝ անզուգական,
 չա՛ր նախանձու՝ բորբոքեցան:
Յերկիր հանին՝ անիծական,
 փու՛շ և տատասկ՝ յորմէ բուսան.
Մեղաւք լցին՝ անյագական, մՃ
 սիրոյ մերժեալ՝ յարարչական:
Մինչև հովուն՝ արիական,
 խընդրեաց ըզհաւտն՝ իւր բանական.
Բարձեալ ՚ի յուսն՝ աստուածական,
 հանել ՚ի վեր՝ ուստի անկան:
Սակայն դարձեա՛լ՝ Թըշուառացայ,
 յերկնից յերկիր՝ կործանեցայ.
՚Ի բարձրութեան՝ ցըն վայր անկայ,
 խոնարհեցայ՝ և ափշեցայ:
Ըզպատուիրան՝ ըն մոռացայ,
 և յաւըրինա՝ ցըն հեռացայ.
Բազմատեսակ՝ մեղաւք լըցայ,
 և չար գործովք՝ աղտեղացայ:
Սողովմոնեան՝ խորան եղայ,
 և կեդ՛արու՝ անուանեցայ.

Քանզի խէթիւ՝ յիս նայեցաւ,
 լուսն արևուն՝ և սևացայ:
Արդ վա՛յ ասեմ՝ ինձ ըստ դաւթայ,
 քանզի յերկար՝ պանդխտեցայ.
Իսկըզբանէ՝ յորմէ ըսկսայ, մղ
 լինել ազգին՝ ցեղին հռովմայ:
Յայնժամ յարեան՝ 'ի յիմ վերայ,
 ազգ և ծընուն՝դըն հազարայ.
Յառաջ զորդիսն՝ իմ զոր ծընայ,
 կոտորեցին՝ 'ի յանխընայ.
Ապա զաւան՝սըն պարագայ,
 որ շուրջ կային՝ զինև 'ի ճահ.
Աւերեցին՝ և քանդեցին,
 հողաբլուր՝ թողին զնոսայ:
Եւ այս 'ի յամս՝ էր ոչ սակաւ,
 այլ քառասուն՝ կամ գերակայ,
Յորս 'ի յուժոյ՝ պակասեցայ,
 և զաւրութեամբ՝ տըկարացայ.
Հէնք 'ի հինից՝ գային վերայ,
 ասպատակաւ՝ ես գերեցայ.
Պէսպէս ցաւովք՝ հիւանդացայ,
 յախտըս մահու՝ ծիւրեալ անկայ:
Եւ դեղ ցաւոցս՝ իմ ո՛չ գըտայ,
 և ո՛չ բըժիշկ՝ որ դեղըն տայ.

'Ի դըժոխոց՝ դըրունըս հասայ, Ց
Նա և յատա՝ կըն մերձեցայ :

Արդ զա՛յս տեսեալ՝ բըռնաւորին,
և կամակոր՝ չար վիշապին,
Սողայր և գայր՝ նըման աւձին,
և նենգաւոր՝ թիւնաւորին ·
Աւռ 'ի խայթել՝ գարշապարին,
և հարկանել՝ գաղտնի նետին ·
Այն որ ղաւղեալ՝ և թագուցեալ,
ծածկեալ ունէր՝ զնենգն 'ի մըտին :
Եւ դարանեալ՝ գայլն 'ի մայրին,
ինձըն թագչէր՝ յանապատին ·
Որում անուն՝ իւր կոչէին,
զանկի՛ չարեաց՝ գործաւնէին :
Յարձակեցաւ՝ յանկարծաւրէն,
և յեղակարծ՝ ժամանակին ·
Յորժամ տեսին՝ և ծանուցին,
զիմ զաւրականքն՝ որ աստ չէին :
Յա՛յնժամ պատեաց՝ շուրջանակի,
զիս պաշարեաց՝ զաւրաւք նորին ·
Արաբացւոց՝ մոլորականին, ԺԴ
որ ըստ անուանն՝ իսկ ո՛չ թուին :

Եղիմացէք՝ և քեռացէք ,
անթիւ բազում՝ ընկերօքն ․
Շամբք և հաւտիւք՝ պատեալ կայքն ,
անել ւանձուտ՝ գէս ոանէքն ·
Մէշտ հանապազ՝ մարաընչէքն ,
ասք ըստ աւրէ՝ գէս նեղէքն ·
Զեւ զանազան՝ փափուխէքն ,
Նոքաւք 'ի մարտ՝ վառեալ գայքն :
․Օ ըրահաւորք՝ մըկընդաւորք ,
Ջաւշէւք ծածկեալ՝ բոլոր անձէն ·
Սուսաւորք՝ աղեղնաւորք ,
նետիւք հարեալ՝ խոցոտէին :
Պատնէշ կանգնեալ՝ մեքենայիւք ,
ըռըմբաքա՝ բըս հոսէին ․
Ծեծէին՝ հարկանէին ,
անհընարին՝ տագնապէին :
Բայց այսոքիւք՝ ո՛չ կարացին ,
յաղթել քաջացն՝ որ յիս կային ·
Ժե Մինչև 'ի յայլ՝ հընար մըտեալ ,
այն խորամանկ՝ նենգաւորին ·
Որպէս խըլուր՝ դըն փորէին ,
ներքոյ հիմանն՝ ամրականին ·
Սիւնս և նեցուկ՝ հաստատէին ,
աշտարակացն՝ և պարըսպին ·

Ա՝ռ 'ի յայրել՝ պատրաստէին ,
որպէս աւրէն՝ էր այս նոցին :
Յայնժամ բարբա՛ռ՝ արձակէին ,
առ ժողովուրդ՝ ըս քաղաքին .
Մի՛ յամառել՝ ասեն 'ի նմին ,
զի մի՛ մահու՝ մեռանիցին .
Այլ տալ յաւժա՛ր՝. և կամովին ,
զի բարութեանց՝ պատահեսցին :
Եւ զայս լուեալ՝ ժողովէին ,
քաջն և արիքն՝ 'ի միասին .
Պընդէին՝ հաստատէին ,
ուխտ և դաշի՝նըս դընէին .
Ո՛չ յերկուանալ՝ 'ի հանդիսին ,
ո՛չ լըքանել՝ պատերազմին .
Ո՛չ հաւանել՝ բանից նոցին , ՃԼ
և ո՛չ բանալ՝ կամաւ նըմին :
Այլ բարիոք՝ վարկանէին ,
զի անդանսուր՝ մեռանիցին .
Քանթէ սըրտել՝ մեծի ուխտին ,
և վայելել՝ առաւրէին :
Մակաբայեանց՝ նըմանէին ,
և վարդանանց՝ պատերազմին .
Միշտ առ միմեա՝նըս ձայնէին ,
աղաղակաւ՝ գո՛յս ասէին .

Մի՛ երկիցուք՝ զանգիտելով,
Ե՛ղբարք 'ի սրոյ՝ մահկանացուին.
Եւ ընդ քաջացն՝ արիութեան,
մի՛ խառնեսցուք՝ զերկիւղ վատին:
Անուն բարի՝ ժառանգեսցուք,
որ ընթանայ՝ յազգ երկրածին.
Անդրդուելի՝ կազմել զհոգին,
վասըն յուսոյ՝ երկնաւորին:
Մե՛զ աւրինակ՝ բարեաց ասեն,
ունիմք բազումք՝ 'ի հանդիսին,
Յի Ըզվըրկայից՝ըն բազմութիւն,
որ քան զթիւ՝ գերազանցին:
Որք յաղթեցին՝ չար իշխանին,
երեւելոյն՝ և անյայտին.
'Ի մարդկանէ՝ այժըմ գովին,
և յաստուծոյ՝ փառաւորին.
'Ի հանդերձեալ՝ըն պըսակին,
ւ արեգական՝ նըման ծագին:
Փոքր'ինչ էր վիշտ՝նըն զոր կրեցին,
անբաւ բարիք՝ որ պարգեւին.
Չարչարեցան՝ 'ի վայրկենին,
բայց ժառանգեն՝ զյաւիտենին:
Նըմանեսցո՛ւք՝ սուրբ վըկայիցն,
որ քառասունք՝ վերաձայնին.

Որք միաբան՝ ընթանային ,
յաղթող գնդան՝ յասպարիսին :
Մի՛ նըմանել՝ թոյլ և վատին ,
զոր բաղանի՝քըն կորուսին .
Այլ պըսակաց՝ըն տեսողին ,
իմաստախոհ՝ բանտապետին :
Հանդիսադիր՝ մերոյ մարտին , Յծ
չէ՛ ’ի ցեղից՝ հողեղինին .
Եւ ո՛չ եդաք՝ զյոյս մեր ’ի մարդ ,
մահկանացու՝ և երկրային :
Այլ զաւրագլուխ՝ըն հրեշտակաց ,
որ է յաթոռ՝ քերովբէին .
Նա՛ յարդարիչ՝ պատերազմին ,
և պարգեւիչ՝ յաղթանակին :
Ա՛ռ որ ունիմք՝ անքակտելի ,
զհաւատ և զյոյս՝ առ սիրելին .
Ցորմէ կըրկին՝ մեզ պարգեւի ,
թագ և պըսակ՝ բրաբիոնին :
Զի թէ յաղթեմք՝ և պըսակիմք ,
ւանուն բարեաց՝ մեզ քարոզին .
Եւ թէ մարմնով՝ յաղթահարիմք ,
լուսով հոգիք՝ մեր փայլեսցին .
Ընդ արդարոց՝ըն դասեսցուք ,
յարքայութեան՝ հաւըրըն վերին ,

Յանզրաւական՝ հարսնարանին ,
զոր խոստացեալ՝ է յաղթողին :
ճկ .Օք թէ աստուստ՝ տարագրեսցուք ,
որ հայրենեաց՝ կոչէ գետին ·
Որ թէ պայծառ՝ յերևելիս ,
և վայելուչ՝ աչաց բերին :
Այլ փոխանակ՝ անցաւորիս ,
ժառանգեսցուք՝ զանանց բարին ·
'Ի փափկութեան՝ լուսոյ դրախտին ,
յորմէ անկաւ՝ մարդն առաջին ·
Յանմահութեան՝ անախտ վայրին ,
'ի սեփհական՝ մեր հայրենին :
Եւ փոխանակ՝ այս քաղաքի ,
որ է շինուած՝ սա մարդկային ,
Ունիմք շինուած՝ մեք յաստուծոյ ,
անձեռագործ՝ և երկնային .
Որոյ հիման՝ ճարտարապետ ,
ա՛ջ արարչին՝ է անեղին ·
Այն որ կամար՝ կապեաց զերկին ,
կացոյց 'ի նմա՝ զդասըս վերին ·
Ա՛յն որ զերկիր՝ըս հաստատեաց ,
և զըրս 'ի սմա՝ մինչ ոչ գոյին :
ճհ Արդ մեք 'ի նա՝ հաստատեցաք ,
զյոյս և զհաւատ՝ և զերկոսին ·

Զի թէ կամի՝ և կեցուսցէ,
 փառք և պատիւ՝ տացուք նըմին.
Ապա թէ ոչ՝ զայս ախորժէ,
 այլ տայ 'ի ձեռս՝ անաւըրինին,
Ցայս առաւել՝ մեք գոհասցուք,
 զի տնաւըրինէ՝ մեզ ըղքարին:
Որպէս ըղձայր՝ զթած խըրքատէ,
 վասըն մեղաց՝ մեր որ լինին.
Բայց և դարձեալ՝ մըխիթարէ,
 որպէս բնութիւն՝ է այս նորին:
Եւ ըզտըղայս՝ բաբիլոնին,
 մատնէ զաւըրաց՝ քըրիստոնէին.
Կալով զոտից՝ մանկանց նորին,
 և հարկանել՝ պինդ ըղքարին.
Որ քակեցէք՝ այժմ ասացին,
 և մինչ 'ի հիմ՛ըն հասուցին,
Քանդեցին՝ աւերեցին,
 և 'ի հիմանց՝ տապալեցին.
Զերդ վաղափուըն՝ աշտարակին, յձ
 զոր շինեցին՝ դարձեալ նոքին,
Եւ կամ դըժոխքն՝ անդըընդային,
 զոր աւերեաց՝ աջ հըզաւըրին:
Արդ նոքա զայս՝ և այսպիսիս,
 միշտ առ միմեան՝ըս գոչէին.

Իբր ատամունք՝ըն վարազին ,
բանիւ զիրեար՝ըս սըրէին .
Քաջալերէր՝ հայրըն զորդին ,
ւորդիքն 'ի մարտ՝ պատրաստէին .
Մի՛շտ հանապազ՝ քարոզէին ,
հրապարակաւ՝ և առ տընին :
Ա՛նդ ո՛չ իշխան՝ էր պատուական ,
և ո՛չ կըրտսեր՝ 'ի տեղ վերջին ,
Այլ միաբան՝ և հաւասար ,
միախորհուրդ՝ ամենեքին .
Եպիսկոպոսք՝ և քահանայք ,
իւրաքանչիւր՝ դասք յիւր ցեղին .
Ա՛նդըրդուելի՝ կա՛լ 'ի մարտին ,
արիաբար՝ ընդ դէմ չարին :
յՂ Մի՛ երկընչէլ՝ 'ի սրոյ նոցին ,
որ սպանանէ՝ միայն զմարմին .
Այլ յա՛յնմանէ՝ զարհուրեսցուք ,
որ զեհենին՝ տայ զերկոսին :
Միայն ըզնա՝ մեք սիրեսցո՛ւք ,
որ պըսակէ՝ զիւր սիրելին .
Համբերութեամբ՝ ստասցո՛ւք զոգին ,
վա՛րձս ընկալցուք՝ զանպատմելին :

~~~~~~
~~~~~~

Արդ երբև զայս՝ բարբառէին ,
և քաջալերս՝ միմեանց տային ·
Ա,հա հասցեն՝ մեզ յաւգնութիւն ,
քաջ և արի՝ զաւրքըն վերին ·
Եւ ՚ի Թիկու՝նըս հայէին ,
ընդ Ճանապարհ՝սըն դիտէին ,
՚Ի գիշերի՝ և ՚ի տունջեան ,
միշտ զալըստեանն՝ ակն ունէին :
Թէպէտ և ո՛չ՝ ժամանէին ,
որոց նոքայն՝ ըսպասէին ·
Քանզի յամեալ՝ յապաղեցին ,
որ ընդ հանուր՝ կողմանս էին ,
Գալ յաւգնութիւն՝ իմոյ կամսին , Ն
Երկըրպագուք՝ սըրբոյ խաչին :
Վասն այնորիկ՝ յո՛յժ փութային ,
կողմանք դասուց՝ հակառակին ·
.Օ,ի գործ ծածուկ՝ մեքենային ,
փո՛յթ և արագ՝ վըճարեսցին :
Քանզի գիտէր՝ չա՛րն ՚ի յինքեան ,
ո՛չ դիմամարտ՝ լինել նոցին ·
Այլ թէ կանխեալ՝ ժամանէին ,
յանդըգերծ տեղիս՝ըն փախչէին:
Բայց զի մեղաց՝ըն բազմութիւն ,
որ միշտ առ իս՝ յաճախէին ,

Օ՛ այն որ բարեաց՝ մատունքն էին ,
զամենեսեան՝ խափանէին :
Իսկ ըղձարիս՝ մերձեցուցին ,
մինչև 'ի գլուխ՝ զայն հասուցին :
Օ՛ որ աստանաւր՝ սիրտ իմ ճըմլէ ,
ւերիկամունք՝ըս գալարին ·
Ցա՛ւ հարկանի՝ յորովայնիս ,
միտք և հոգիս՝ իմ այլայլին .
նժ Մինչ զեռ յիշեմ՝ զաւրն ահագին ,
և զառաւաւտըն մըթագին ,
Օ՛ անլոյս ցերե՛կըն խաւարին ,
որ լուսացաւ՝ նըսեմ խորին :
Յորժամ ըզհու՝րըն սողումին ,
ներքուստ 'ի վեր՝ բորբոքէին ·
Ո՛չ 'ի վերուստ՝ անձրևածին ,
այլ 'ի ստորին՝ըս փորածին .
Յա՛յնժամ պարիսպ՝ ամրականին ,
վերուստ 'ի վայր՝ կործանէին ,
Եւ 'ի հիմանց՝ տապալէին ,
մ՛ուտ թըշնամեաց՝ըն գործէին :
Այլ քաջ-արիքն՝ ո՛չ կասէին ;
ւո՛չ 'ի փախուստ՝ ինչ դառնային .
Բայց առ միմեան՝ըս ձայն տային ,
քաջալերեալ՝ յորդորէին .

Արփաբար՝ հաստատէին ,
•դինուք յանկած՝ըն պարըրալին·
Դիմել 'ի մահ՝ խրախուսէին ,
ո՛չ դանդաղել՝ 'ի սրոյ նոցին :
Այլ որպէս հաւտ՝ հովուապետին , Նի
յաղն երկնային՝ գըրոց տային ·
Քահանայք՝ եփուտաւորք ,
սաւսերաւոր՝ըք լինէին ·
Եպիսկոպոսք՝ըն պատուականք ,
'ի ձեռս առեալ՝ գնըշան խաչին ,
Հօտս եղբար՝ըք սիրելիք ,
մի՛ զարհուրիք՝ առձայնէին ·
Օ մահ ընտրեցէք՝ զուք քաջութեամբ ,
որ քան ըղկեանս՝ է գովելին ·
Ահա հասեալ՝ է մարտադիրն ,
և յաղթանակն՝ է՛ 'ի ձեռին ·
Եւ պարսակէ՝ զքաջն և զարին ,
որ յայսմ աւուր՝ մեռանիցին :
Իսկ չարութեան՝ արբանեկին ,
զդատարկն վառեալ՝ զաւրականին ,
Հրատարակէր՝ 'ի լուր նոցին ,
արկանեալ՝ յայնըմ մարտին :
Ցորմէ պարգևուք՝ խոստանային ,
և մեծութիւն՝ յայժ երկրային ·

Նա և պատիժ՝ պատուհասին ,
սպառնայր ածել՝ Թո՛յլ և վատին :
Յա՛յնժամ զինեալ՝ըք լինէին ,
գունդըք զաւրաց՝ անաստուածին ,
Գաղանաբար՝ յարձակէին ,
մերձեալ 'ի մաւտ՝ըն պարըսպին :
Իսկ զաւրականքն՝ անյաղթելը ,
որ անդանաւր՝ հասեալ կային ,
Ընդ դիմամարտ՝ գոլով նոցին ,
ըզհակառակ՝սըն վանէին ,
Եւ որպէս փայտ՝ ինչ յանտառին ,
յանաւրինաց՝ կոտորէին .
Մինչ զի զահի՝ հարկանէին ,
և յետս ընդդէմ՝ նահանջէին :
Բայց երանի՝ զանձնէ իմմէ ,
Թէ բանք իմ աստ՝ դադարէին .
Եւ ոչ յառաջ՝ ա՛յլ խաղային ,
Ճըմլեալ ըզսիրտ՝ըս լըսողին :
Աւաղ չէ՜ աւգուտ՝յայսցանէ ինձ ,
բանիւ լըռել՝ զորս 'ի կարգին ,
Իբրու արդեամբք՝ ընդ իս անցին ,
չարիքս այս մեծ՝ ւանհընարին :
Քանզի յորժամ՝ ո՛չ կարացին ,
յաղթել քաջացն՝ որ անդ կային .

Յայնժամ վերազն՝ անդրնդային,
կոչեաց զռամիկ՝ զաւրականին ·
՚Ի սուր յաւար՝ ու ՚ի գերութիւն,
ասաց առնել՝ զամենեսին :
Եւ զայն լուեալ՝ արաբացին,
անթիւ զաւրաց՝ բարբարոսին,
Իբրև զեռանդ՝ պլտուտկէին,
շրջման առեալ՝ շուրջ քաղաքին ·
Ջեռմամբ յեռեալ՝ տագնապէին,
մի՛ առ միով՝ արշաւէին ·
Փողս և քոսեր՝ըս գոչէին,
երբև յամպոց՝ որոտային ·
Զայնս ահագին՝ըս հընչէին,
մինչ զի զերկիր՝ դըղըրդէին ·
Որ վատասիրտ՝քըն վախէին,
քաջք և արիք՝ խիզախէին ·
Ոմանք ՚ի մահ՝ըն դիմէին, նծ
ւ այլք ՚ի յահէն՝ մեռանէին :
Այլ զի նուաղ՝ ժողովէին,
ւ ո՛չ բաւական՝ըս պարըսպին,
Եւ այն դատեալ՝ վաստակէին,
՚ի յանդադար՝ պատերազմին ·
Քանզի տեսեալ՝ ժուժկալեցին,
երբ ամսաւրեայ՝ գոլով մարտին :

Վասն մայրիկ՝ տեղ ինչ մասին,
՚ի պահպանաց՝ Թափուր գըտին.
Ցորում ելեալ՝ բարձրանային,
սակաւք ոմանք՝ յաշտարակին:
Իսկ ժողովուրդ՝ըք քաղաքին,
զայն ինչ տեսեալ՝ զարհուրէին.
Ձայնըս գուժի՛՝ արկանէին,
և ՚ի փախուստ՝ըն դառնային:
Եւ ապա զի՞նչ՝ կամ ո՛րպիսի,
անդ տեսութիւն՝ դըժուարելի:
Քանզի խուժան՝ անաւրինին,
երբ ըզփախուստն՝ըն զայն տեսին,
նկ Սուսերամերկ՝ըք լինէին,
մէջ քաղաքին՝ յարձակէին:
Եւ ժողովոց՝ըն բազմութիւն,
մի ըզ միոյ՝ հետ կասէին.
Որք առաջին՝ ընթանային,
մինչև ՚ի դըրուն՝ըս դըղեկին:
Իսկ մարդադէմ՝քըն գազանաց,
ըզ սայրասուր՝ըն քամէին,
Եւ որպէս զայլք՝ ՚ի հաւտ գառանց,
՚ի մէջ նոցունց՝ անկանէին.
Առ հասարակ՝ կոտորէին,
արեան վըտակ՝ըք հոսէին.

Օ՛ երիտասարդս՝ և ըզ մանկութին,
անխնայապէս՝ խողխողէին :
Յալիս ծերոցն՝ ո՛չ գըթային,
և ո՛չ ՚ի հասակն՝ըն տըղային ·
Ո՛չ ՚ի պատիւ՝ քահանային,
ո՛չ յաշտիճան՝ հայրապետին ·
Մինչ զի արեան՝ցըն ճապաղին,
ծերոցն ալիք՝ ներկանէին :
Եւ քահանայք՝ըն խորհըրդին, նՀ
՚ի սուրբ արեան՝ կենարարին,
Օ՛ արիւնս իւրեանց՝ յայն խառնէին,
և ընդ նոսին՝ թաթաւէին :
Քանզի արեանն՝ էր ծարաւի,
և արբեցաւ՝ սուրըն նորին ·
Առիւծ գոչեաց՝ ՚ի յանտառին,
և գիշախանձ՝ արջն ՚ի բային :
Բայց ըզհանդէպն՝ ողորմագին,
որ դառնագոյն՝ է լըսողին,
Չէ՛ բաւական՝ բան ասողին,
պատմել զաղէտ՝ըն սաստկագին :
Քանզի յորժամ՝ գայլքըն մըտին,
և շունքըն լերբք՝ պաշարեցին,
Օ՛ հաւտ ոչխարաց՝ըն ցրըւեցին,
զանմեղ գառինս՝ պատառեցին :

Ցա՛յնմ երկնուղէ՝ զարհուրէին ,
բարձր ՚ի դըղեակ՝ըն զիմէին :
Իսկ չարութեան՝ արբանեկին ,
որ պահապան՝ էր կըլային ,
ՆՃ Ըզդըրունս ընդդէմ՝ եղեալ նոցին ,
ո՛չ թողացոյց՝ըզմուտ բերդին :
Եւ բազմութիւն՝ փախըստէին ,
յահէ սըրոյն՝ խուսափէին .
Ամենեքեան՝ ա՛նդ փութային ,
երբ յապաւէն՝ անկանէին .
Մի ըզմիով՝ անցանէին ,
առ ՚ի ճեպոյն՝ տագնապէին :
Եւ զի փակեալ՝ մուտն առաջին ,
և թըշնամեաց՝ սուրըն վերջին ,
Ցա՛յնժամ առ դուր՝սըն կոտէին ,
երբև ըպշեղջս՝ անհընարին .
Կամ յաւրինակ՝ մայրեաց փայտին ,
միմեանց վերայ՝ դիզանէին .
Ա՛րք և կանայք՝ ծերք և տըղայք ,
մանկունք և ամեն՝ չափ հասակին :
Դըստերքն ՚ի մարց՝ լային գըրկին ,
և ընդ լալոյն՝ նուաղէին .
Մարքն ըզտըղայսն՝ընդ գըրկէին ,
ւ ՚ի միասին՝ մեռանէին :

Հարքն ընդ որդւոց՝ տառապէին, Նղ.
Թէ փրկութեան՝ հասանիցեն ·
Որդիքն ընդ հարց՝ըն ջանային,
զի ՚ի յանդորր՝ ելանիցեն :
Այլ զի չէր ոք՝ նըպաստ նոցին,
ոչ ձեռընտու՝ ՚ի յայն վայրին ·
Միայն յերկինս՝ ամբառնային,
զաչըս մըտաց՝ կողկողագին :
Եւ զի խաւսել՝ ոչ կարէին,
յոգոց հանել՝ըն հեղձնուին ·
Եղբայր եղբաւր՝ ոչ աւգնէին,
և ոչ ՚ի քոր՝սըն գըթային ·
Թէ և կարի՝ յոյժ սիրէին,
ւաղէկոտոր՝ իսկ լինէին ·
Բայց փրկութեան՝ ձեռն ոչ տային,
զի և շարժել՝ ոչ կարէին :
Իւրաքանչիւր՝ յիւրում տեղւոջ,
ուր պատահեացն՝ անկանէին ·
Եւ ՚ի շընչոյն՝ նուազութեանց,
հեղձամըղձուկ՝ անդ լինէին :
Իսկ փախըստեայքն՝ ըշտապէին, Շ
յահէ սըրոյն՝ զարհուրագին ·
Եւ յանկելոց՝ դիակուտին,
կէսքն ընդ ոտիւք՝ ընթանային ·

Որպէս 'ի գետ՝ կամ 'ի ծովը,
վերայ գըլխոց՝ըն լողային :
Բայց այլազգեաց՝ըն բազմութիւն,
որ սուսերաւքն՝ 'ի հետ գային,
Իբրև գազան՝ըս վայրենիս,
'ի մէջ հաւտիցն՝ անկանէին ·
Իւրաքանչիւր՝ աջ ըստ մըտին,
առ յընտրութիւն՝ պարապէին :
Քանզի զոման՝ըս գերէին,
որ գեղեցիկ՝ դիմաւքն էին,
Առ յուստերաց՝ և դըստերաց,
ընդ որ ինքեան՝քըն հաճէին ·
Իսկ ըզ լըցեալ՝սըն հասակաւ,
զայն չարաչար՝ խողխողէին :
Եւ զխեղճելոց՝ զիակունսն,
մարմինսն արտաք՝ըս քարշէին ·
ժէ Զորս զընկնէին՝ կողոպտէին,
մերկ փայտատակ՝ զայն թողուին :
Ո՛չ պատանաւք՝ զոք պատէին,
ո՛չ վերարկուս՝ արկանէին ·
Աւրինաւոր՝ ո՛չ թաղէին,
և ո՛չ կոծովք՝ յուղարկէին :
Անդ ո՛չ դպիր երգ՝ քահանայի,
և ո՛չ հընչումն՝ աստուածային ·

Ո՛չ պաշտաւնեայք՝ սաղմոսէին,
ո՛չ սարկաւագք՝ ընթեռնուին:
Թէպէտ յերկինս՝ հոգիքն ելին,
և յաստուծոյ՝ են 'ի ձեռին:
Որոց անուանք՝ըն գրոշմէին,
'ի դրպրութեան՝ կենաց գրքին·
Սակայն մարմինքն՝ անպատուէին,
զի յապաժոյժ՝ թաւալէին:
Զորս ընդ քարին՝սըն հոսէին,
երբև ըրդէշ՝ անասնային·
'Ի գազանաց՝ գիշատէին,
և կերակուր՝ շանց լինէին:
Զորմէ պատգամք՝ մարգարէին, շէ
յառաջագոյն՝ գուշակեցին·
Յերուսաղէմ՝ խաւսեալ բանին,
որք և առ իս՝ կատարէին.
Զարիւն սրբոցն՝ յերկրի հեղին,
որպէս հոսանք՝ ջուրց վտակին·
Ըզ քահանայն՝ և ժողովուրդն,
առ հասարակ՝ խողխողէին:
Ձորից անդնդաց՝ քրիստոնէից,
գըլուխք հատուց՝ որ աստ կային·
Դաղմատեանըն՝ և թորգոմին,
յունականըն՝ և ասորին.

Առ հասարակ՝ զանձինս եդին,
մինչև 'ի մահ՝ զուն գործեցին,
Քա՛ջ և արի՝ հաւատապետին,
գործովք բարեաց՝ նըմանեցին :
Ո՛չ վարձկանաց՝ նըման փախեան,
'ի տեսլենէ՝ չար գազանին.
Եւ ո՛չ զհաւ՝ տըն մատնեցին,
և կամ զանձինս՝ ապրեցուցին.
ՀԸ Այլ քաջապէս՝ հարկանէին,
ընդդէմ գայլոյն՝ պատառողին :
Մինչ զի 'ի նմին՝ պատերազմին,
արեացեալ՝ 'ի հանդիսին,
Հռովմայեցւոց՝ հաւատապետին,
զանձն իւր 'ի մահ՝ ետ ընդ հաւտին.
Եհե՛ղ զարիւն՝ իւր ընդ նոսին,
նըման յուղա՝ մակաբէին.
Եղէազարն՝ այն առաջին,
որ քահանայն՝ էր ըստւերին.
Բարեբարոյն՝ ըստ զովեստին,
և ծերունին՝ ըստ հասակին :
Նա և զհայոց՝ ազգաց ցեղին,
եպիսկոպոս՝ ընտրեալ նոցին.
Թէպէտ մահու՝ ոչ մատնէին,
ըստ խընամոց՝ բարերարին.

Զայն որ պահեաց՝ ՚ի մէջ կուսին,
որպէս զՅովնան ՚ի փոր կիտին ·
Սակայն յոքունց՝ ՚ի հանդիսին,
յաղթող գրտաւ՝ յասպարիսին ·
Անձամբ տուեալ՝ զանձն իւր ՚ի մահ, շէն
եբր յաւրինակ՝ հաւատապետին ։
Բայց զի հընար՝ ո՛չ լինիցին,
զոր աստանաւր՝ կատարեցին,
Մի ըստ միոյ՝ գրել բանիւ,
զիւրաքանչիւր՝ գովեստ անձին ։
Զի այս անկար՝ շարագրողին,
և անհընար՝ բանաւորին ·
Ո՛չ թէ տըկար՝ միայն անձին,
և անտեղեակ՝ քերեալ տաղին,
Այլ և նոցունց՝ ներ արհեստին,
որ պանծալիք՝ գոլով սովին ։

~~~~~~~~

Բայց մեք ՚ի կարգ՝ անդր առաջին,
դարձեալ սկըսցուք՝ աստ վերըստին ·
Մինչև յանկեալ՝ վախճանեսցի,
պատմեալ աղէտս՝ ողորմագին ։
Քանզի երբև՝ շունըք հասին,
և ցուլըք գէրք՝ պաշարեցին,
~~~~~~~~

Անմեղ գառանց՝ 'ի հետ մրտին,
խեղդմամբ և սրով՝ վախճանէին :
ՇԺ Որք յայնմանէ՝ զերծանէին,
սակաւք 'ի դղեակն՝ ամրանային .
Յոր հուպ եկեալ՝ բռնաւորին,
զայս տեսլով՝ բա՛ն առ նոսին ·
Իմո՞ւմ թէ ոչ՝ լսէք բանին,
և հնազանդեալ՝ տայք 'ի ձեռին,
Լինէք և դուք՝ նըման սոցին,
անկեալք գէշ՝ գազանային :
Բայց նոքա ո՛չ՝ զանգիտէին,
և տալ 'ի յանձն՝ ո՛չ առնուին,
Այլ քաջապէս՝ յո՛յժ պընդէին,
արիաբար՝ հաստատէին :
Սակայն զի ո՛չ՝ յառաջագոյն,
անդ կերակուրք համբարեցին,
Եւ ո՛չ ըզջուրսն՝ որ 'ի ներքուստ,
վերաբերեալ՝ պատրաստէին :
Նաև զաւրաց՝ քրիստոնէին,
որք ժողովեալք՝ 'ի միասին,
Զարմա՛ր տեղեակ՝ ոչ ըզնոսին,
Թէ ահա մերձ՝ գա՛ն և հըղին :
ՇԿ Վասն այսորիկ՝ ո՛չ կարացին,
տեւել յերկար՝ ընդդէմ չարին,

Այլ յետ աւուրց՝ ինչ պայմանին,
տուեալ արտաքս՝ ելանէին:
Իսկ զիւարնակ՝ նենգաւորին,
և խորամանկ՝ չար խաբողին,
Զուխտըն սրտեալ՝ զոր եդ նոսին,
որպէս բնութիւն՝ էր այս նորին:
Ընտրէր ըղձասս՝ զաւրականին,
յորոց ունէր՝ խոց 'ի սրտին.
Տայր նըշաւակ՝ կանգնեալ յոտին,
նետիւք խոցէր՝ իւրով ձեռին:
Զոր յաղթութիւն՝ յապագային,
մեծ վարկանէր՝ իւրոյ անձին.
Նա և վարձուց՝ փոխարինին,
ըստ ժամտագործ՝ աւրինադրին:
Զինքըն կարծէր՝ ողորմելին,
վըրէժխընդիր՝ երկնաւորին.
Որում նուէր՝ աստուածային,
մատուցանէր՝ զարիւն նոցին.
Որպէս և բան՝ըն տէրունին,
յառաջագոյն՝ գուշակեցին: շն
Այդ երբև զայս՝ կատարեցին,
զորս 'ի շատէն՝ փոքր ասացին,
Ըզգերելոցն՝ որ գերեցին,
և զորս աբեամբ՝ սրով ըսպանին.

Օ ջինջ և ըղձալի՝ կողոպտակէին,
զհարց և զհաւուց՝ զորս պահէին.
Օ ոսկիակուռ՝ զարդ կանանցին,
և զգաստաւորան՝ հանդերձանին.
Օ արծաթեղէն՝ զոսկեղէնին,
զանաւթ սըրբոյ՝ պատարագին.
Օ ուռնակ բուրման՝ անուշ խընկին,
և զհընչեցող՝ քըրշոցանին.
Ըզ վարագոյր՝սըն խորանին,
և զհանդերձան՝ըս սեղանին:
Օ քահանայից՝ զարդ հանդերձին,
զհայրապետաց՝ պատմուճանին.
Ըզ պատուական՝ նափորտանին,
զեմիփորոն՝ սուրբ խորհրդին:
ճձ Օ ոսկէնըկար՝ տիպն ուրարին,
այն որ զուսովք՝ըն պատէին.
Օ ականակապ՝ քառակուսին,
որ էր նըման՝ սուրբ վակասին.
Օ բազմագունեան՝ գործ հրաշալին,
այն որ 'ի քղանց՝ըս հանդերձին.
Եւ զայլըն ամէն՝ որ ըստ կարգին,
որոց ողբումն՝ է յիշելին:
Որովք 'ի տաւնըս տէրունին,
վայելչապէս՝ զարդարէին.

Իբրեւ փեսայ՝ յառագաստին ,
կամ որպէս հարսն՝ ՚ի տաճարին :
Քահանայք՝ սարկաւագունք ,
կարգ ըստ կարգի՝ պար առնուին ,
Եւ հայրապետն՝ այն ՚ի միջի ,
որպէս գլուխ՝ բոլոր հաւտին ,
Շրջան առեալ՝ յեկեղեցին ,
մեղմաւրէնակ՝ անդ ձեմէին :
Իսկ ժողովոց՝ըն բազմութիւն ,
արք և կանայք՝ որ անդ կային .
Ըզհետ հետոց՝ ընթանային , շղ
որպէս և հաւտն՝ ըզկնի հովուին .
՚Ի մի բերան՝ փառաւորէին ,
զերգս ՚ի բարձունս՝ առաքէին .
Ընդ անմարմնո՝ցըն սրովբէից ,
զերեք սրբեան՝ըն հընչէին ,
Զերրորդութիւն՝ըն գովէին ,
զմի տէրութիւն՝ դաւանէին :
Արդ փոխանակ՝ այսր ամենի ,
դո՛ւք լուարուք՝ զի՞նչ լինիցի .
Կամ դառնաբեր՝ պտուղ չարին ,
զո՛րս ընդ որոց՝ փոխարկեցին :
Զի հեթանոսքն՝ իբրեւ մրտին ,
և զիս արեամբ՝ զետով լցին .

Օ՛ իմ գեղեցիկ՝ ծընեալ զորդիսն ,
մօտ ՚ի գրկիս՝ խողխողեցին :
Յայնժամ պղծեալ՝ գարշապարաւ ,
ըզսրբութիւնս՝ իմ կոխեցին ,
Ըզ սուրբ տաճար՝ըն պղծեցին ,
և ըզ սեղանս՝ կործանեցին :
Ո Ու զտէրունեան՝ նըշան խաչին ,
ոտից կոխան՝ զայն առնէին ․․
Ու ըզպատկերս՝ աստուածային ,
մարմնացելոյ՝ հաւրըն բանին ,
Ու զսրբուհւոյ՝ ա̃ծածնին ,
և զայլ սրբոցն՝ որ ըստ կարգին ․
Կոխէին՝ ու անարգէին ,
հայհոյութեան՝ բան ասէին :
Իսկ առաջնորդք՝ չարեաց նոցին ,
որոց մամուլս՝ անուանէին ,
՚Ի բարձրութիւնսն՝ ելանէին ,
ուր ըզ զանգակ՝սըն հընչէին ․
Ձայնիւ մեծաւ՝ անդ գոչէին ,
աղաղակաւ՝ զա՛յս ասէին ․
Թէ այսաւր քեզ՝ մեծ աւետիք ,
մա՛հմէտ պատգամդ՝ երկնաւորին ․
Դարձեալ առաք՝ զոր կորուսաք ,
զքո սեփհական՝ զտուն և զտեղին ․

Յա՛յս մոլորեալ՝ ժողովրդոցս ,
երկրըպագուաց՝ անշունչ քարին ·
Օ՜ որոց արեամբ՝ լըցաք զերկիր , ոժ
ըստ հրամանի՝ քում դիւրանին :
Ահա և քե՛զ՝ ձայն աւետեաց ,
մեծըդ մաքքա՛յ՝ տուն մահմէտին ·
Յորում է յոյսն՝ 'ի սեւ քարին ,
և հետեւումն՝ըն մի ոտին :
Օ՜ է այժմ առ քեզ՝ փոփոխեսցուք ,
զերկրըպագուսն՝ արեւելին ,
Ըզմոլորեալսն՝ զհետ խաչին ,
և զպաշտամանեայ՝սըն յիսուսին :
Օ՜ ա՛յս ասելով՝ խրախճանային ,
երգս և խըընճոյս՝ յաւրինէին ·
Ծա՛փըս ծափի՝ հարկանէին ,
ոտիւք վազեալ՝ կաքաւէին :
Այլք 'ի շարին՝ արբանեկաց ,
որոց ղազիքն՝ անուանէին ,
Իբրև ըզշուն՝ըս կատաղիս ,
յորսոց վերա՛յ՝ յարձակէին ·
Օ՜ արիւնս առեալ՝ զըսպանելոցն ,
զանձինս իւրեանց՝ ածանէին ·
Եւ զորովայն՝սըն հերձէին , ոի
զլեարդսն հանեալ՝ խածատէին ·

Եւ ըզգըլուխ՝սըն քերթէին ,
ւ՚ի խորտասան՝ զայն տանէին ,
Օ՛է ՚ի նոցունց՝ վարձս ընկալցէին ·
ընդ սպանելոց՝ըն համարէին :
Իսկ անաւրէն՝ պիղծ վիշապին ,
և չարաթոյն՝ բըռնաւորին ·
Այն որ նըման՝ գոլով նեռին ,
եղջիւրամբարձ՝ դէմ արարչին ,
Արհամարհեաց՝ զլարկ տանջարին ,
զաստուածընկալըն՝ և զհրաշալին ·
Օ՛անուանակիր՝ըն յովհաննու ,
ըզ մըկըրտիչ՝ մարգարէին ·
Կամ զաւետեաց՝ քարոզ բանին ,
իբր համանուն՝ զոյլ երկոքին :
Եմուտ անդ զօ՛րըն՝ և պղծալին ,
արիւնահեղըն՝ և նենգով լըին ·
Հանդերձ զաւրաւքըն՝ որ ընդ նըմին ·
պաշտաւնէիւ՝քըն մահձետին :
ոլ̄· Եւ՚ի սեղանն՝ աստուածային ,
յոր միշտ զենոյր՝ ա՛ծորդին ,
Հա՛րձըս նըստոյց՝ երգել ՚ի նմին ,
և գինարբուս՝ ըստ հերոդին :
Ա՛նդ ուր հրեշտակ՝քըն հընչէին ,
և սերովբէք՝ սաւսանէին ,

Յոր քերովբէքն՝ ակումբ կային,
և պետութիւնք՝ըն սարսէին.
Յորժամ երկնից՝ թագաւորին,
գալուստ լինէր՝ յեկեղեցին.
Եւ անարատ՝ և սուրբ գառին,
հեղոյր արիւնն՝ ՚ի սեղանին.
՚Ի հաշտութիւն՝ հաւրըն վերին,
ւ ՚ի քաւութիւն՝ մեղաւորին:
Բայց ո՛չ միայն՝ անդ առնէին,
զանարգութիւնսն՝ որ ասացին,
Այլ յամենայն՝ խորանս սրբոց,
որք աստանաւր՝ շինեալ կային:
Յիւրաքանչիւրս՝ մըտանէին,
ըզսրբութիւն՝սըն պըղծէին.
Գո՛րծ գարշութեան՝ անդ գործէին, ոխ
զոր ուսուցեալ՝ էր մահմէտին.
Օ որ և խաւսեսըն՝ է աղտեղի,
լըսելըն գո՛րշ՝ սըրբասիրի:
Օ ոմանս ուղտոց՝ տուն առնէին,
և զայլս էշոց՝ ւ երիվարին.
Յոմանս ինքեանք՝ բընակէին,
որ են վատթար՝ քան զանբանին:
Արդ երբև զայս՝ կատարեցին,
ըստ թոյլ տալոյ՝ բարերարին.

Օ՜ որ համառաւտ՝ և ծայրաքաղ,
փո՛քր ինչ ցուցաք՝ զաղէտս իրին :
Յայնժամ զգերեալ՝ոյն բաղխէին,
մի առ միոյ՝ պարգևս տային,
'Ի հեռաւորսն՝ արձակէին,
զգեղեցկատիպսն՝ որ ընտրէին .
Բաբելացւոց՝ Թագաւորին,
ւ 'ի խորասան՝ մեծ սուլտանին,
Սնոտի՛ մոլար՝ խալիփային,
կո՛յր և կուրաց՝ առաջնորդին :
ոծ Որ է յաթոռ՝ին մահմետին,
սո՛ւտ մարգարէ՝ խաբեբային .
Խաւարելոցն՝ աւրինադրին,
չարեա՛ց մեղաց՝ ուսուցողին :
Ա՛յն որ գործէ՝ զաղտեղութիւն,
զանասելին՝ մարդոյ լեզուին .
Ուսուցանէ՝ իւր ժողովին,
գործել ընդոյն՝ ըզպըղծալին :
Եւ քաւութիւն՝ մեղաց նոցին,
աւրինադրէ՝ ըզ գըզուելին,
Ողողանել՝ ջըրով գետին,
մաքրել միայն զերեսելին .
Որով և կէտք՝ որ 'ի ծովին,
առաւելուն՝ քան ըզնոսին .

Իսկ ըղձողույն՝ վայելչութիւն ,
մեղաւք թաղեն՝ միշտ 'ի տըղմին :
Արդ այսպիսոյս՝ լո՛ւր աւետեաց ,
գըրոյլ հընչէր՝ յականջս նորին ,
Թէ աւետի՛ք՝ քեզ խընդալեց ,
ահա՛ զպաշտաւնք՝ բարձի խաչին ·
Եւ ըղքաղաքս՝ ամուր նոցին , ոկ
տապալեցի՝ հրման յարեւին :
Բայց ա՛յս ըսկզբըն՝ իմոյ մարտին ,
որ վասըն քոյդ՝ է հաւատին ·
Եւ ըռասուլ՝ քոյոյ նախնոյն ,
պատգամաւոր՝ փըղամբարին :
Այլ դու յեշեա՛՝ զէս յուրբաթին ,
'ի յաղաւթեըն՝ 'ի մըզքըթին ·
Օի ես գյեսայ՝ վաղվաղակի ,
յերկրէ բառնամ՝ իւրըն ազգովին .
Եւ սատակե՛մ՝ զամենեսին ,
որք դաւանեն՝ զա̃ծ որդին :

Արդ զայս գըրէր՝ ա՛նդըր 'ի հեուին ,
ւ ինքըն փըքայր՝ օդուով շարին ,
Խորոխտա՛յր նըման՝ ըռափսակին ,
խորհէր ջընջել՝ զազգս որ կային :

Ո՛չ դիտելով՝ զայս յիմարէն ,
ուժն ըմբռնաւ՝ ածեալ կուրէն ·
Թէ ոչ ուժով՝ իւրոյ բազկին ,
կամ զաւրութեամբ՝ իւր պինդ կրնակին ,
ոչ Եղև զաւահա՝ ամնաւլ նըմին ,
մատնել ’ի սուր՝ ու’ի գերութիւն .
Այլ իմ մեղա՝ցըն բազմութիւն ,
և յաճախել՝ գործոց չարին ,
Մատնեաց ’ի ձեռս՝ անաւրինին ,
խիստ ւապըստամբ՝ բըռնաւորին :
Որպէս երբեմ՝ըն վաղագոյն ,
սոյն այս լինէք՝ իսրայէլին ·
Պատուիրելով՝ տեառըն նոցին ,
’ի ձեռըն սուրբ՝ մարգարէին ·
Թէ ախորժէք՝ և լըսէք ինձ ,
դուք ժառանգէք՝ ըզբարութիւն ·
Ապա թէ ոչ՝ լըսել կամիք ,
զձեզ կերիցէ՝ սուր գերողին :
Դարձեա՛լ բանիւ՝ աստուածային ,
խաւսի դաւիթ՝ ’ի սաղմոսին .
Եթէ թողցեն՝ որդիքըն քո ,
զաւրէնս եղեալ՝ իմ հրամանին ,
Գաւազանաւ՝ըս բարկութեան ,
հարում ըզմե՛ղսն՝ որ գործեցին :

Իբրև յաւակ՝ ժամանակին ,
յեբրայեցւոցն՝ առնէր ազգին ,
Զա́յն որ եհան՝ յեգիպտոսէ ,
անցոյց ընդ մէջ՝ կարմիր ծովին .
Եւ զմանանայն՝ յանապատին ,
էջոյց յերկնից՝ նըման ձիւնին .
Որոց 'ի տուէ՝ ամպ հովանին ,
և սիւն հրոյ՝ լոյս գիշերին .
Եւ խոստմնայր՝ տալով նոցին ,
զորս աւետեաց՝ երկիր կոչին :
Բայց իբրև ո՛չ՝ նոքա կացին ,
յաւրէնս եղեալ՝ պատուիրանին .
Այլ զարարիչն՝ իւրեանց թողին ,
որթոյն գըլխոյ՝ երկիր պագին .
Ընդ մաղխամ՝ խառնակէին ,
և պղծութեամբ՝ զերկիր լցին .
Էարկ տապաստ՝ յանապատին ,
երդուաւ 'ի յաջ՝ իւր կենդանին .
Ե՛թէ մըտցեն՝ անդր 'ի հանգիստ ,
նոքա որ զիս՝ դառնացուցին :
Որք և յերկիր՝ըն պարգեւաց ,
մի՛ յայնցանէ՝ անդ ո՛չ մըտին ,
Այլ ջընջեցան՝ ա՛նդր 'ի վայրին ,
ոսկերքն անկան՝ յանապատին :

Թողո՛ւմ ասել՝ զապականակին ,
զոր 'ի հեղեալ՝ որդւոցն ադին ,
Վասըն չարեաց՝ գործոց նոցին ,
զոր առ խորան՝ըն գործեցին :
Յորս երեսուն՝ հազար գաւին ,
ա՛յն առ անկան՝ յիսրայէլին .
Նոյն և հեղեալ՝ քահանային ,
պատուհասեալ՝ ըեկմամբ ողին :
Հեբրայեցի՛ք՝ դարձեալ նոքին ,
որ յակովբեան՝ որդիքն էին .
Յորժամ յերկիր՝ բըղխիչ կաթին ,
ըստ աւետեաց՝ հարցըն մըտին .
Եւ ստուարացեալ՝ գիրանային ,
զուխտն առաջին՝ մովսեսային :
Օորս մարգարէք՝ըն խրատէին ,
և զգալ չարեաց՝ բողոքէին .
Չ Պատասխանիս՝ խիստ առնէին ,
և 'ի տաճար՝ըն պանծային :
Յայնժամ հոգին՝ աստուածային ,
զա՛յս բարբառէր՝ ընդդէմ նոցին .
'Ի սրբութեա՛նցս՝ իմ ըսկսանիմ ,
ածել զաւերն՝ 'ի տաճարին :
Յորս 'ի հարկէ՝ շարժեալ բարին ,
'ի դառնութիւն՝ վասըն նոցին .

Էած հասոյց՝ զքաղդէացին,
մատնեաց 'ի ձեռն՝ անաւրինին :
Զերուսաղէմ՝ քաղաքն ընտրեալ,
առին յաւար՝ և 'ի գերութիւն .
Եւ ըզտաճարն՝ ըզհրաշալին,
զայն որ շինեալ՝ Սողոմոնին :
Ըզ կեփաղեան՝ ոսկին առին,
զկազմած զարդնին՝ կողոպտեցին .
Եւ զժողովուրդ՝ըն սեփհական,
գերի առեալ՝ խաղացուցին .
'Ի հեռի՝տըս տանէին,
քաղց և ծարաւ՝ պանդըխտէին .
'Ի բաբելոնն՝ նըստեալ լային, չժ
մինչ ըզսիոնն՝ անդ յիշէին :
Եւ այլ բազում՝ են որ պատմին,
մեզ յաւրինակ՝ նախ քարոզին .
Թէ չըխնայէ՝ յիւր սիրելին,
'ի ստունզանել՝ պատուիրանին .
Այլ և խրատէ՝ նա սաստկագին,
յոյժ առաւել՝ քան զատելին :
Որպէս և հայր՝ըն զիւր որդին,
փութայ խրատել՝ և ոչ զաւտարին .
Կամ ըստ երունեան՝ սուրբ առակին,
յիւրաքանչիւր՝ըն ծառային :

Կամացըն տեառն՝ըն դիտողէն ,
և արժանի՝ գործել տուժէն ·
Ըմպէլ ասէ՝ զան բազմազէն ,
քան զայն որ ոչ՝ գիտէր ընաւէն :
Ուրեմն այս ինձ՝ պատահեցին ,
ըստ իրաւանց՝ եկին հասին ·
Քանզի լըցայ՝ գործովք չարին ,
և չարարի՝ զկամըս Նորին :
չէ Այլ հաւատոմ՝ ազգ մարդկային ,
ամենեքեան՝ որ յիս կային ·
Իւրաքանչիւր՝ յիւր հասակին ,
յանդըրդնաբար՝ մեղանչէին ·
Բարեաց գործոց հեռանային ,
և 'ի չարիս՝ըն հըպէին ·
Ծերք և մանկունք՝ արք և կանայք ,
յախտըս մեղաց՝ անկեալ կային :
Քահանայքըն՝ քարոզք բանին ,
և սպասաւորք՝ սուրբ խորհրդին ,
Անխըտրաբար՝ վարուք կէին ,
զոր չէ՛ ասել՝ պարտ գործէին ·
Ապա 'ի սուրբ՝ըն օրընութեանց ,
անմաքրապէս՝ մերձենային :
Եւ այսպիսի՝ գործովք չարեաց ,
որովք 'ի Նոյն՝ անզեղջ էին ·

Զբարեբոյժին՝ զկոյն իջուցին ,
 զհուրն և զծծումբ՝ ընդ սոդոմին .
Զերկրի բերան՝ անձանց բացին ,
 որպէս կորխայ՝ և դադանին :
Այլ զէ ոմանք՝ ընդդէմ բերին , չէ
 և աստանաւր՝ հակառակին .
Ասեն զե՛մրդ՝ երաւացի ,
 ա՛յս է վճիռ՝ դատաստանին .
Մերթէ միայն՝ մեղան նոքին ,
 քան զազգս ամեն՝ քրիստոնէին .
Զի յայսքանեաց՝ բիւր քաղաքաց ,
 պատիժ նոքա՝ միայն կրեցին :
Կամ թէ արդար՝ արդեաւք էին ,
 յորոց 'ի ձեռ՝ սըն մատնէին ,
Զանձն և ուրքն՝ առ հասարակ ,
 որ ըզսոսա՝ չարչարեցին :
Բայց լուիցէ՝ ա՛յժմ այնպիսին ,
 պատասխանիս՝ իւրում բանին .
Ո՛չ 'ի յինէն՝ բան մարդկային ,
 այլ 'ի տեառնէ՝ յոյժ գիտողին .
Որ վասն անկեալ՝ աշտարակին ,
 'ի սեղովամ՝ տասն և ութին .
Կամ ընդ զոհից՝ գալիլէին ,
 զարիւն խառնեալ՝ պիղատոսին :

չխ Մի՛թէ արդեւք՝ ասէ՛ էին,
մեղաւք միայն՝ լցեալ նոքին ·
Այսմ թէ ոչ՝ ապաշխարէք,
լինի՛ք և դուք՝ նըման նոցին :
Արդ ա՛յս 'ի խրատ՝ է մարդկային,
հանուրց բոլոր՝ բարեպաշտին ·
Ո՛չ 'ի հաւատ՝ըն ճըշմարիտ,
ունել միայն՝ վըստահութիւն,
Այլ և ըզգործս՝ արդարութեան,
միաբանել՝ ընդ հաւատին ·
Քանզի մեռեալ՝ հաւատք ասին,
որում և գործք՝ ո՛չ հետեւին :
Ապա թէ ոչ՝ յայս կըրթիցին,
որ է ուրէնք՝ աստուածային,
Իւրաքանչիւր՝ ոք առ անձին,
ա՛կնունիցին՝ պատուհասին ·
Կամ ա՛յս կենաւքս՝ որ 'ի մարմին,
կամ յանաչառ՝ մեծ ատենին :
Իսկ որ 'ի ձեռ՝սըն մատնեսցին,
հաւատացեալք՝ անհաւատին,
չծ Մի՛ յայս տըգէտ՝ըք լինիցին,
աստուածական՝ դատաստանին ·
Քանզի որպէս՝ երկըրաւորիս,
ա՛յս է հրահանգ՝ դատաւորին,

Օ ՚ի սո՛ւր ածել՝ մահապարտին ,
կամ պատուհաս՝ չարագործին ,
Ո՛չ հրամայէ՝ մեծ իշխանին ,
կամ սիրելւո՝ բարեկամին .
Այլ անարժան՝ մարդոյ վերջին ,
և դառնագոյն՝ դիմաց դահճին :
Այնպէս և յայս՝ տընաւորինին ,
առ երկնաւոր՝ Թագաւորին :
Որպէս տանջանքն՝ եգիպտոսին ,
չար հրեշտակաւք՝ լինել ասին .
Կամ կռապաշտ՝ բարբարոսաւք ,
զազգսըն տանջէր՝ զիսրայէլին :
Կամ առ ՚ի խրատ՝ զարհուրագին ,
դիւաց մատնէ՝ զոմանց մարմին .
Եւ կամ բերում՝ըն կարկըտին ,
և եղեման՝ խըստագունին :
Կամ անձրևաց՝ գա՛լ անբաւին ,   չկ
կամ անխոնաւ՝ խիստ երաշտին .
Կամ բազմութեամբ՝ յո՛յժ մարախին ,
կամ դալուկին՝ և մնինային .
Եւ կամ մըկամբ՝ զազրագունին ,
՚ի յեռացումն՝ անդաստանին :

Սէրդ մի՛ պարծիր՝ ո՛վ անըզգամ,
ժա՛նտ և ժըպիրհ՝ չարեաւք փարթամ.
Թէ զաւրաւոր՝ քոյին ձեռամբք,
զի՛ս հըննձեցեր՝ դու տարաժամ.
Կամ մահմէտին՝ քո պաշտամամբ
առեր զամուրս՝ անյաղթական.
Եւ մի՛ կարծեր՝ ամբարտաւան,
ըզքեզ հըսկայ՝ և յաղթանդամ։
Քանզի նըմա՛ն՝ ես դու մըկան,
որ սատակմամբ՝ պըրծէ ըղթան.
Կամ աղտեղէ՝ կո՛յր խըլըրդան,
որ կայ յանըրոյս՝ խաւար մըթան.
Որ 'ի ծածուկ՝ ոչ յայտնական,
փորէ՛ զգետին՝ըն քէ՛զ նըման։
չճ Կամ զե՛րդ թըռթուռ՝ զագըրաբերան,
Թունաւք դեղէ՝ ըզբուրաստան.
Եւ կամ մարախ՝ յո՛յժ բազմազան,
զհիւթըն ծըծէ՝ զդալարական։
Որ վի՛ճնչ հրամանն՝ արարչական,
կամի զտանջել՝ըն նոքա զան.
Իսկ 'ի նայել՝ըն քաղցր ակամբ,
դարձեա՛լ ջընջէ՝ զայն սատակմամբ.
Ըզմուկն ըզխլուր՝զըն միաբան,
ջըրով խեղդէ՝ խոր հեղձական.

Իսկ ըզմարտախ՝ըն յոգներամ ,
ուտէ հալէ՝ տարմին բերան :
Այսպէս և դու՝ Թը՛շուառական ,
մընայ չարեաց՝ քեզ ՚ի վախճան .
Թէ ինձ եղեր՝ մահու դարան ,
զո՛ւր փորեցեր՝ կորըստական .
Ցաւաւք լեցեր՝ զիս տըխրական ,
կենացս եղեր՝ իմ դաւաճան :
Որ զէմ տըրդայքս՝ վայելչական ,
փաղաղեցեր՝ զերդ ըղձազան .
Եւ նըստուցեր՝ զիս ՚ի մըթան , չձ̄
երբ ըզ մեռեալ՝ ՚ի գերեզման :
Արդ լո՛ւր և դու՝ փլատեա՛լ գերան ,
մերձ ՚ի յանկում՝ըն կործանման .
Քանզի ահա՛՝ Թուրքն ազգական ,
սուրըն սըրեալ՝ աստուածական .
Այն որ է բա՛ն՝ըն հայրական ,
քան զերկսայրի՝ սո՛ւր հատական ,
Պարանոցիդ՝ վերայ շողան ,
ըմպել զարիւն՝ըդ մըրմըռան :
Որ ըզբաժակ՝ըն դառնահամ ,
ինձ արբուցեր՝ զլիմարական .
Արդ ըզմըրուր՝ըն վերջնական ,
արբցես և դու՝ ըզգլորական :

Որ տարապարտ՝ մարտեար ընդ իս,
չա՛ր հատուցեր՝ բարւոյն փոխան.
Ընկա՛լ և դու՝ վրիժուց տուգան,
առցե՛ս 'ի ծոց՝ըդ եւթնական:
Առա՛կ լիցիս՝ յազգս ամենայն,
տիպ ու աւրինակ՝ տոհմի մարդկան.
ՀԴ Որք տեսանենն՝ եղո՛ւկ քեզ տան,
վա՛յ 'ի վերայ՝ վայի կարդան:
Ա՛յս այր ասեն՝ ամբարտաւան,
չարա՛ր զա՛ծ՝ իւր աւգնական.
Այլ յուսացաւ՝ յո՛յժ մարմնական,
'ի մեծութիւն՝ իւր նանրական:
Վասն այսորիկ՝ ա՛ծ իսպառ,
կործանեսցէ՝ զքե՛զ յաւիտեան,
Եւ խլեսցէ՛՝ զարմատըս քո,
յերկրէ՛ հանցէ՝ կենդանական:
Զօրք ամենայն՝ որք անիծան,
իսկըզբանէն՝ մինչ 'ի վախճան,
'Ի վիշապէն՝ որ քե՛զ նըման,
և 'ի յորդւո՛ցն՝ այն կորըստեան.
Վերա՛յ գայցեն՝ քոյդ գագաթան,
և զքեզ պատե՛ն՝ որպէս պարան.
Եւ սատանայ՝ դէ՛մ յանդիման,
կացցէ յաջմէ՝ քեզ աւգնական:

Արդ եղեցես՝ դու հալածեալ,
որպէս փոշի՝ հողմով հոսեալ,
՚Ի հրեշտակէ՝ տեառըն նեղեալ, Գ
իբրեւ ըղձեւս՝ անհետ եղեալ:
Եւ ճանապարհ՝ քո խաւարեալ,
յաջ է յահեակ՝ զքեզ պաշարեալ.
Արագապէս՝ փոյթ ժամանեալ,
քեզ որոգայթն՝ անգիտացեալ:
Ո՛րսըն զոր ինձ՝ գաղտ թագուցեալ,
առցէ զոտիւք՝ըդ խորտակեալ,
՚Ի գո՛ւբ խորին՝ ապականեալ,
իջցես դու ան՝դըր կորուսեալ.
Իբր ըղձագան՝ գետին կըլեալ,
կորխ ւաբիրոն՝ յերկրէ ծածկեալ.
Քանզի քեզ ա՛յն՝ բաժին հասեալ,
արիւնահե՛ղդ՝ նենգով լըցեալ:
Որով արեւ՝ըդ պակասեալ,
լըցես տանեաց՝ խոտ ցամաքեալ.
Եւ ժամանակ՝ կենացդ հատեա՛լ,
յորում է յոյս՝ քո հաստատեալ:
Ընդ քեզ և ազգ՝ըդ կորուսեալ,
հագարացւոց՝ լըցե՛ն ջընջեալ.
Որդիք ձեր ո՛րք՝ կանայք գերեալ, պժ
լըցե՛ն մուրողք՝ և աստանդեալ:

Ելցե՛ն յարկաց՝ըն տարագրեալ,
փոխան իմոց՝ըն տատանեալ.
Օ՜ ինչս և ըղձոյս՝ ձեր վատատակեալ,
առցեն աւտարք՝ յափշտակեալ.
Օ՜ որ հատուցէք՝ ինձ չարաչար,
դարձցի՛ ՚ի գլուխ՝ ձեր բազմացեալ.
Եւ մի՛ գըտցի՝ ձեզ աւգնական;
կամ ձեր որբոցն՝ ոք ողորմեալ:
Այդ եղիջի՛ք՝ դուք տատանեալ,
հանդերձ ծնընդովք՝ յազգէ ջնջեալ.
Չե՛ր յիշատակն, յերկրէ բարձեալ,
՚ի մէջ մարդկան՝ ո՛չ յիշեցեալ:
Գո՛րծ զանիծից՝ դու զգեցեր;
ձեան այսորիկ՝ զայս սիրեցեր.
Այդ քե՛զ ելցէ՝ կործիւ աւրեր,
և կայենին՝ հասցէ երեր,
՚Ի դառնութիւն՝ դարձցին տարերք,
ջրհեղեղին՝ ելցեն գետերք:
պէ Սեաւ ամպ մըթին՝ կարկըտաբեր,
զքեզ արասցէ՝ անպըտղաբեր,
Սոդոմայ հուրն՝ ծըծըմբաբեր,
իջցէ ՚ի գլուխդ՝ անիծակեր:
Քան զփարաւոն՝ զեգիպտացին,
խիստ և ժայրագ՝ արտուիւ եղեր.

Ո՛չ ըղձմանկունսն՝ իսրայէլը ,
միայն զարու՝սըն սուզեցեր ·
Այլ հաւասա՛ր՝ խողխողեցեր ,
յարեան վըտակ՝սըն խեղդեցեր :
Ալո՛ղ անդրանիկ՝ զո՛ր սիրեցեր ,
դո՛ւ և քոյին՝ տոհմի որեր ,
'Ի հրեշտակէն՝ այն մահաբեր ,
սատակեցին՝ յանլոյս գիշեր :
Զանմեղ գառինս՝ պատառեցեր ,
ո՛վ դո՛ւ և քո՝ ազգի գայլեր ·
Ցաղջամրղջին՝ ւոչ 'ի կարմիր ,
ծովն անդընդոց՝ ընկըղմեցեր :
Զամաղեկաւ՝ չարեաւք զանցեր ,
զնորա իսրայէլ՝ չարչարեցեր ·
Իսրայէլին՝ ա՛ծ յիսուս , պէ
զքե՛զ արասցէ՝ անմանկաբեր :
Հարցէ զարեւդ՝ 'ի սուր սուսեր ,
ե՛բր անխընայ՝ զիս դու հարեր ·
Եւ ըզքաղաք՝ըս քո յաւեր ,
զերդ զերեքո՛լ՝ըն հիմն 'ի վեր :
Որ զքանանուն՝ ջընջեաց զազգեր ,
յեսուաւ յերկրէն՝ աւետաբեր ·
Նո՛յն արասցէ՝ ո՛րն իմ յիսուս ,
զքեզ տարագրեալ՝ և տարաբեր :

Զերդ ըղձողեաթ՝ բըղըրշտացին ,
յո՛յժ ւ՚ի հասակ՝ըդ փըքացեր ·
Պի՛ղծ քո դիւաւք՝ նըզովեցեր ,
և պերճալի՝ զքեզ ինձ ցուցեր :
Արդ ՚ի դաւթայ՝ ծընեալ մանուկ ,
տէ՛ր և որդին՝ խորհըրդաբեր ,
Հարցէ՛ ըզքեզ՝ այդը ՚ի ճակատ ,
երեք քարեան՝ յեռանձնաբեր :
Առցէ՛ ըզգէնդ՝ յոր յուսացեր ,
բաշխէ՛ զաւար՝ըն զոր առեր ·
պխ Հատցէ՛ ըզգլուխ՝ քո ՚ի սուսեր ,
որպէս և ան՝ դանաւր տեսեր :
Ըստափսակայ՝ նըմանեցեր ,
զեղջիւրդ ՚ի յա՛մ՝պըս համբարձեր ,
Բա՛նս առ բարձրեալ՝ըն խաւսեցար ,
և ՚ի յերկինս՝ զբերանդ եդեր ·
Արդ ՚ի դըժո՛խս՝ իջցես ՚ի խոր ,
քե՛զ անկողին՝ մէջք և ցեցեր ·
Եւ նո՛յն հրեշտակ՝ըն մահաբեր ,
սըրով հատցէ՝ զքե՛զ ՚ի յազգեր :
Անտիոքոս՝ երկրորդ եղէր ,
և զիսրայէլ՝ըս գերեցեր ,
Զտո՛ւն յուդայեան՝ յաւար առեր ,
զմակաբայեանք՝ չարչարեցեր :

Արդ հատուցի՝ քեզ փոխարէն ,
չարեացդ ամէն՝ զոր գործեցեր ·
Տուն քո լիցի՝ անհետ աւեր ,
և դու գերի՝ ազգովդ յերեր ·
Տոհմ և ազինք՝ըդ քո թուրքեր ,
հալածեսցին՝ յերկրի եղեր :
Հերովդէի՝ նըման գըտար , պծ .
ւ այլ առաւել՝ գերազանցեր ·
Օ մայրըն մանկամբ՝ դու ըսպաներ ,
զկաթն ընդ արեան՝ըն խառնեցեր :
Արդ զի դու յիս՝ ոչ խնայեցեր ,
ւ ողորմութեամբ՝ ոչ ներեցեր ·
Եւ քեզ յաւուր՝ըն չարութեան ,
մինչ տագնապիս՝ սարսըռաքեր ,
Մի՛ գըթասցի՝ աջ արարչին ,
ւ ոչ խնայեսցի՝ ողորմաքեր ·
Այլ ՚ի մաւտոյ՝ մերձ ՚ի յաւրեր ,
հեղու զմըրթերն՝ յոր գանձեցեր ·
Յաւուր վըրիժուց՝ըն հատուցման ,
մինչ հարկանի՝ ոտն ըղջարեր :
Քանզի իսպառ՝ բարկացուցեր ,
զքաղցր և զքարին՝ դառնացուցեր .
Ահա մերձեալ՝ աւր կորըստեան ,
քո ժամանակ՝ թըշուառաքեր ·

Զի է համեալ պատրաստաբեր ,
տ՛ր 'ի վերայ՝ քո վրիժաբեր ։
պկ Այն որ գոչէ՝ աստուածաբար ,
ւ ինքըն յայտնէ՝ մարդկան 'ի վեր ․
Զաջն արձակէ՝ վըրէժխընդիր ,
զսուրըն սըրէ՝ փայլակնաբեր ,
Արբուցանէ՝ զնետս իւր յարեանց ,
և կերիցէ՝ զմիս քո սուսեր ․
Մինչև առցէ՝ բազմապատիկ ,
զվրէժ արեանն՝ իմ զոր հեղեր ։
Այս յառաւուրեայս՝ և յանցաւորս ,
յորում ունիս՝ փոքր ինչ աւուրեր ․
Յոր հուպ եղեալ՝ է քեզ տապար ,
և հատանէ՝ որպէս ծառեր ։
Բայց զի՞նչ լինիս՝ ով եղկելի ,
յայն ահագին՝ աւուրն յահաբեր ,
Որ սպանելոցն՝ է կենսաբեր ,
և քեզ կըրկին՝ նա մահաբեր ։
Նոքա Թըռչին՝ ամպովքն 'ի վեր ,
'ի հրեշտակաց՝ խառնին դասեր ․
Իսկ դու կոծիս՝ անդր առընթեր ,
քո մահմէտովդ՝ յոր յուսացեր ։
պհ Դիւաց խառնիս՝ դու 'ի գընդեր ,
զորոց ըղձամ՝սըն գործեցեր ․

Նոցա՛ դըրախտին՝ բանին փակեր,
երկնից դըրուն՝քըն լուսաբեր ։
Քե՛զ դըժոխոց՝ բացեալ բերան,
և տարտարոս՝քըն ցըրտաբեր ։
'Ի հուրն անշէջ՝ կիզողական,
անքո՛ւն որդան՝ցըն լինիս կեր ։
Խաւարն անլոյս՝ ւանաւարաբեր,
Թա՛նձր և մըթին՝ գերդ գոյն կըպեր ։
Որ է նա հուր՝ խաւարակերպ,
չունի՛ ճաճանչ՝ ինչ լուսաբեր ։
Այլ թանձրամած՝ շաւշափելի,
մի՛նչ մաւտ անլոյս՝ է յայս գիշեր ։
Այրէ՛ խայտառ՝ բայց ոչ ծախէ,
անհա՛ստ պահէ՝ միշտ 'ի յերեր ։
Ո՛չ ընդհատար՝ ա՛մ կամ դերկու,
ո՛չ ընդհարիւր՝ հազար բիւրեր ։
Այլ անվախճա՛ն՝ է և աներբ,
և յաւիտեան՝ անպարաբեր ։
Յո՛ր անկանիք՝ դուք անդտեաւր, պձ
այրի՛ք որպէս՝ հոսեալ յարդեր ։
Կամ դորոմանն՝ ընտրեալ բասեր,
'ի հրեշտակաց՝ կապեալ խըրձեր ։
Յայնժամ լըցցի՝ բանն ասացեալ,
մարգարէին՝ դաւթայ երգեր ։

Ուրա՜խ լիցին՝ արդարք 'ի տէր ,
մինչ հատուցման՝ լինին դատեր .
Զի 'ի յարեան՝ մեղաւորին ,
լուասցեն ըզձեռս՝ որպէս յաղբեր ,
Եւ ասասցէ՝ մարդ արդարեւ ,
գուցէ՛ ա͞ծ՝ իրաւարեր .
Առնէ՛ բարիս՝ որք են բարիք ,
տացէ՛ չարացն՝ անբաւ չարեր :

Բայց դուք որդի՛ք՝ իմ սիրելիք ,
չէ՛ք ինձ մեռեալ՝ այլ կենդանիք .
Քանզի յերկրի՝ նահատակեալք ,
և 'ի յերկնի՝ նըս պըսակիք :
Յաչըս մարդկան՝ մեռեալ կարծիք ,
և 'ի յայժմուս՝ ողորմելիք :
պՂ Այլ յաստուծոյ՝ ձեռին լինիք ,
և կենդանի՝ յուսով պահիք :
'Ի հրեշտակաց՝ այժմ երանիք ,
և յանմարմնոց՝ դասուն կարգիք :
Զմահկանացու՝ մարմինս լուծիք ,
և զհողեղէն՝ տունս քակեցիք ,
Այլ գեղեցիկ՝ և հրաշալի ,
անձեռագործ՝ շինուած ունիք .

Որոյ շինող՝ ճարտարապետ,
այն որ կամար՝ կապեաց զերկինք:
'Ի ձմերայնի՝ վաստակեցիք,
յանձրեւաբերս՝ սերմանեցիք,
Զցորեանն 'ի հող՝ըն թաղեցիք,
յորում նեխեալ՝ անդ լուծանիք:
Եղեմնապատ՝ սաւամբ լինիք,
և ձիւնաթաղ՝ ամբողջ պահիք.
Մինչ 'ի գարունն՝ հողով ծածկիք,
ամեթացեալ՝ պարարտասջիք:
Յորժամ կենաց՝ ցաւղոյն արբջիք,
վաղվաղակի՝ բուսանիջիք,
Որոտ ընդ ոստ՝ վերաբերիք, Գ.
յանկարծակի՝ վեր երեւիք:
Որպէս ծաղիկ՝ բողբոջեցիք,
սաղարթագեղ՝ պաճուճիցիք.
Ծառոյն կենաց՝ մերձեալ հրպիք,
'ի մահացուէն՝ այլ ոչ խաբիք.
Բազմաբեղուն՝ ստեղն արձակիք,
մինչ 'ի յերկի՝նըս հասանիք:
Որք արտասուաւք՝ըն ցանեցիք,
յորժամ աստի՝ անդր երթայիք.
Խընդմայք ցընծայք՝ զուարճալիք,
զաւրայն 'ի գիրկս՝ առեալ հըրճուիք:

Աշխատեցայք՝ երբև մըշակք ,
ու ՚ի տապ տաւթոյ՝ սաստ քըրտնեցիք .
Յորժամ հընձէք՝ զոր ցանեցիք ,
յանմահական՝ զըրախտին հանգչէք :
Ընդ զովարար՝ տընկոյն նըստիք ,
և յաղբերէն՝ կենաց արբջիք :
Որ չարչարեացն՝ ըզձեզ լացցէ ;
դուք խընդալից՝ սըրտիւք երգերէք .
ջժ ՚Ի բոց հնոցին՝ նա՛ կիզանի ,
դուք ՚ի վըտակն՝ աղին շըրջիք .
՚Ի ձէնջ հայցէ՝ լեզուին ջըրիկ ,
դուք ո՛չ տայցէք՝ նըմին կաթիկ :
Նա ՚ի բերան՝ բելերայ ,
զոր խորտակէ՝ նորին ժանիք .
Եւ ընակութեան՝ իւրոյ տեղիք ,
է դըժոխոցն՝ յատակ ներքինք :
Իսկ ձեզ է գոգն՝ աբրահամեան ,
ուր դադարումն՝ ունիր նըմանիք .
Յորոց միջէ՝ վիհ անհընարինք ,
և անդրադարձ՝ ըմխաւէն չի՛ք :
Դուք ՚ի ձեռաց՝ տեառըն տանջեալք ,
զպարտըս մեղաց՝ կըրկին առէք .
Օ ըրբեղ պատկեր՝ հարեացն եղծէք ,
զոր ՚ի մարմնի՝ սաստ ունէիք .

Օ՛ ամաւթ ընութեան՝ըս մերկացիք ,
զաղտեղութիւն՝ արեամբ լուացիք :
Սրդ քան ըղձիւն՝ սպիտակ լինիք ,
և քան ըղկաթ՝ըն մածանիք ·
Սնձառ լուսով՝ լուսաւորիք , ջի̄
և թագ ՚ի գլուխ՝ պըսակեսջիք :
Օ՛ այս նեղութիւնս՝ անդ ոչ յերչիք ,
զոր ՚ի մարմնի՝ աստ տեսեցիք ·
Ըզ չարչարան՝սըն մոռասջիք ,
ւ՚ի մահուանէ՝ այլ չերկընջիք :
Թէ և մեռայք՝ այժմ ՚ի մարմնի ,
կեանք առ քո̄՝ ծածկեալ ունիք ,
Յորժամ ծագէ՝ յարեւելից ,
դուք ընդ նըմա՝ փառաւք յայտնիք ·
Յաջակողմեան՝ նորա դասիք ,
ընդ վըկայից՝ըն պըսակիք :
՚Ի գոյն արեան՝ կարմիր փայլիք ,
զոր ինքնակամ՝ ձերով հեղիք :
Ա՛րք ընդ արանց՝ սըրբոց բազմիք ,
կանայքդ ՚ի դաս՝ կուսից կարգիք ·
Անմեղ մանկունք՝ տըղայք սիրունք ,
՚ի հրեշտակաց՝ զունդըն խառնիք :
Իբրև փեսայ՝ թագիւ պըճնիք ,
և որպէս հարս՝ըն զարդարիք ,

ձէ Անճառ փառաւք՝ լուսաւորէք,
բազմանըկար՝ գոյն պաճուճէք:
Արեգակա́ն՝ նըման ծագէք,
յարքայութեան՝ երկնից փայլէք·
Ընդ անմարմնոց՝ դասըս խառնէք,
յիմանալեաց՝ըն բերկրեսջէք·
Միշտ երգակից՝ նոցին լինէք,
՚ի լոյս փառաց՝ տեառըն բնակէք:

Արդ կենդանեաց՝ դա́սք հաւասար,
բանքս այս լեցին՝ ձե́զ մըխիթար·
Որ էք ՚ի լաց՝ դուք անդադար,
նըստէք ՚ի սուգ՝ ու՚ի տան խաւար·
Վասն իմ հընձոց՝ըն տարաժամ,
կանաչ բուսոց՝ խորշակահար:
Եւ թէ ցրուած՝ կայք ՚ի յաշխար,
ու՚ի գերութիւն՝ յերկիր աւտար·
Եթէ ՚ի սրոյն՝ յայն մահարար,
մնացեալ մա́ռ իս՝ էք յուսաբար·
Եւ թէ յայլուստ՝ ոք բարերար,
յիս մերձեցայք՝ վըշտակցաբար·
ձխ Կացէք յոտաց՝ գուարճաբար,
զսուգըդ լուծէք՝ ըզվըշտարար·

Հանէք զըզգեստ՝ըդ տըխըրաբար ,
 զգեցէք պայծառ՝ ուրախաբար ·
Մի՛ տըրտմիցէք՝ այլայլաբար ,
 զերդ հեթանոս՝ կամ հրէաբար :
Մի՛ 'ի յերկիր՝ հայէք 'ի չար ,
 և զայս կենացս՝ տեսէք վըճար ·
Մի՛ յաւաւրեայս՝ անասնաբար ,
 դընէք ըղձոյս՝ իբր անհանճար :
Մի՛ զփափկութիւն՝ըս մահաբար ,
 տեսէք անձին՝ կենդանաբար ·
Մի՛ զմեծութիւն՝ կորըստաբար ,
 համեմատէք՝ կենացն անճառ .
Մի՛ զցանկութեան՝ ախտ հեշտաբար ,
 համարիցէք՝ զուարթաբար .
Մի՛ որք մեռանն՝ աստ չարաչար ,
 լա՛յք և ողբայք՝ անյուսաբար :
Քանզի ունիմք՝ տէ՛ր բարերար ,
 որ բըժըշկէ՝ զմեզ տիրաբար :
Թէպէտ հարու՝ ոչ սաստկաբար , ջծ
 այլ հայրաւրէն՝ և գըթաբար .
Քանզի սփոփէ՝ զմեզ սիրաբար ,
 և ո՛չ բարկանայ՝ նա մեզ իսպառ :
Ո՛չ ըստ մեղաց՝ մերոց արար ,
 ո՛չ ըստ չարեացն՝ ածէ վըճար ·

Այլ ըստ երկնի՝ցըն բարձրութեան,
զողորմութիւն՝ իւր բա́րձր արար ·
Եւ ընթացիւք՝ արեգական,
հեռի 'ի մէնջ՝ ըզմեղս արար ։
Զի անհնարինքն՝ է նմա հընար,
անկարելին՝ քըն դիւր և կար ։
Ահա սակաւ՝ ինչ ժամանակ,
փոխէ զպըղտոր՝ ջուրն 'ի յըստակ ·
Եւ տա́յ ըմպել՝ դառնաճաշակ,
այնմ որ արբոյց՝ ինձ դըժընդակ ·
Զվերջին մըրու՝րըն կապուտակ,
արբուցանէ՝ նըմին բաժակ ·
Իսկ ինձ պայծառ՝ և քաղցրունակ,
զանմահարարն՝ ըմպել վըտակ ։
ԶԷ Ո՛չ թէ իմոյն՝ միայն զխիմակ,
զոր ինչ հատոյց՝ ինձ ձախողակ,
Այլ և եւթնից՝ըս չափ կըրկնակ,
դարձցէ 'ի ծոց՝ իւր հակառակ ։
Իսկ ըզ կապեալըս՝ որ է 'ի փակ,
արձակեսցէ՝ տէր յընդարձակ ·
Եւ զգերութիւն՝ իմ վըտարակ,
դարձուցանէ՝ այսրէն 'ի յարկ ·
Մատնէ զգերիչս՝ իմ 'ի յապտակ,
սուր ւ'ի զընդան՝ ձեռ փոխանակ ։

Շարժէ՛ կըրկին՝ զազգըն փըռանկ,
անհուն հեծեալ՝ և հետևակ .
Իբր ըզծովու՝ ալեաց կուտակ,
բորբոքելով՝ զան խիստ և բարկ .
Ափա՛ն գետոց՝ աւազին գունակ,
կամ զէրդ աստեղք՝ երկնից 'ի կարգ .
Լընուն զամէն՝ երկրի յատակ,
որպէս ըզձիւն՝ ասրաքատակ .
Հընչեն զերդ հող՝ մըրն հիւսիսակ,
զա՛մպըն վարեն՝ ըզհակառակ .
Մաքրեն զաշխար՝ հըս բովանդակ, ՁԵ
յանհաւատից՝ առնեն դատարկ .
Զմահմետական՝ ազգ հասարակ,
անո՛ւն յաւար՝ և յասպատակ :
Գերեն զխորին՝ըն խորասան,
և զբաբելո՛ն՝ դա՛ռն աւերակ .
Եւ զանապա՝ տըրն դիւաբնակ,
զմաքքա՛ քակեն՝ հիմն 'ի յատակ .
Զայն որ յամէն՝ բարեաց դատարկ,
յաստուածային՝ ջըրոյն ցամաք .
Ցորում ըզդեւ՝ սըն հալածակ,
ա՛նդըր աւաքէր՝ տըրն հեռարձակ :
Զքա՛րըն գըլլէն՝ ըզսեւորակ,
ձըրդեն կարմիր՝ ծովուն յատակ .

Որպէս առիւծ՝ ընդ նապաստակ,
զհետ մըտանեն՝ նոցա երագ.
Կամ զո՛րդ առիւծ՝ գոչէ առակ,
փախչին էրէքն՝ ան հակառակ:
Այսպէս ջընջին՝ նոքա իսպառ,
'ի սուր սուսեր՝ 'ի տէգ նիզակ.
ջձ Եւ զմ՛յլըն առնեն՝ փախըստական,
վարեն յայն կոյս՝ մինչ անբընակ.
Առնուն ծառայս՝ և աղախնայս,
զկանայս նոցա՝ և ըզ զաւակ:
Տէրեն ամեն՝ երկրի ծագաց,
և ընդ հոնուր՝ կողմ աշխարհաց.
Քրիստոնէից՝ հանուրց ազգաց,
փրկիչ լինին՝ յանաւրինաց:
Ցեկեղեցիս՝ըն խաւարած,
յայնժամ վառի՝ լոյս կանթեղաց.
Եւ որ ծառայքն՝ էին չարաց,
խառնին 'ի գուն՝դըն մեծատանց:
Գ՛ան ժողովին՝ յամեն կողմանց,
ուր հալածեալ՝ են և ցրուած.
Շինին աշխարհ՝ քրիստոնէայց,
անչափ անբաւ՝ բարեաւք լըցած.
Լինի առատ՝ պըտուղ բազմաց,
սերմանց ւամեն՝ պըտղաբերաց:

Մարդիք ցընծան՝ զուարճացած,
 յուտել յըմպել՝ըն պարարած.
Որք վա՛յ ասեն՝ վաղ մեռելոց,   ջղ
 եղուկ կարդան՝ գերեզմանաց.
Թէ ե՞ր չհասիք՝ յաւրըս կենաց,
 յանգիւտ բարիս՝ հասարակաց.
Օ՛ր պարգեւեաց՝ հայրըն փառաց,
 մեզ ՚ի վերջին՝ ժամանակաց:
Յայնժամ որդիքդ՝ իմ հեռացած,
 որք այժմ յինէն՝ էք բաժանած,
Գա՛յք ՚ի վերայ՝ բարձեալ կառաց,
 պալարակա՛պ՝ երիվարաց.
Ուր ցրուեցայք՝ յամեն կողմանց,
 չորեքծագեան՝ տիեզերաց.
՚Ի գաւառաց՝ հեթանոսաց,
 և յաշխարհաց՝ պարսից թուրքաց:
Ե՛ս համբառնամ՝ զաչս ՚ի բարձանց,
 զձե՛զ տեսանեմ՝ շուրջ ժողոված.
Ընդ որ խընդամ՝ և ցընծացած,
 զիրկս արկանեմ՝ և զուարճացած:
Եւ զտըխրական՝ զգեստ մերկացայց,
 կարմիր կանաչ՝ գոյն ըզգեցայց:
Եւ զպատմուճա՝նըս պատառած,   Ու
 փոփոխեցից՝ նորոգ կարած.

Ո՛չ յերկրաւոր՝ ոստայնանկած,
այլ ՚ի վերուստ՚ըն փորանկած:
Եւ զառագաստն՝ իմ նըկարած,
յոսկիաթել՝ պաճուճանաց,
Դարձեալ պարզեմ՝ պայծառացած,
՚ի հարսնարանն՝ իմ զարդարած:
Անդ ՚ի ներքոյ՝ վարագուրաց,
սուրբ քահանայք՝ խորհըրդագըզեաց.
Աստուածայնոյ՝ նուիրանաց,
գո՛վ պարգեւիչ՝ պատարագաց:
Անդ մակաղէք՝ հաւտք ոչխարաց,
դասըք անմեղք՝ և սուրբ գառանց.
Ըմպէք զարիւն՝ պատճառ կենաց,
ուտէք զերկնից՝ իջեալըն հաց.
Ննակէք ՚ի վայ՚ըրս դալարաց,
սնանիք առ ջու՚ըրս հանգըստաց,
Յանմահական՝ սուրբ աղբերաց,
և ՚ի յամպոցն՝ երկնատեղաց.
ռծ Յառաքելոց՝ մարգարէից,
՚ի սուրբ բանից՝ վարդապետաց:
Պարտկցելոց՝ երկնաւորաց,
ձայնիւ հընչէք՝ ընդ հրեշտակաց,
Օ՚երեք սրբբեան՚ըն սրովբէից,
երրորդութեանն՝ երգս ՚ի բարձանց:

Ա՛րդ այսպիսի՝ պայծառ փառաց,
ա՛կընկալէք՝ յուսով կենաց.
Զի փառք նախնին՝ իմ տաճարաց,
քան ըզվերջին՝ըն լինի ցա՛ծ.
Եւ սա՛ անցեալ՝ անդր ՚ի բարձանց,
քան զառաջին՝ըն գերազանց:
Բայց այս խընդման՝ բա՛ն աւետեաց,
ո՛չ միայն իմս՝ է խորանաց.
Այլ բոլորից՝ բարեպաշտաց,
եկեղեցեաց՝ հանրականաց:
Զոր ընթերցեալ՝ ՚ի սուրբ տառից,
նախագուշակ՝ տեսանողաց,
Տա՛մ աւետիք՝ տիեզերաց,
յուսով սպասել՝ այսըր կենաց.
Եւ յառաւրեայս՝ չարչարանաց, ռե
տեւել տոկալ՝ տըրտմականաց:
Զի չէ՛ ամոլ՝ այս լինելոց,
ո՛չ առ յապայս՝ կատարելոց,
Այլ փութապէս՝ վըճարելոց,
արագ արագ՝ վախճանելոց:
Զի ե՛կն եհաս՝ աւուրց մերոց,
զոր ասացին՝ ամաց թուոց.
Եւ ՚ի տուեալ՝ նըշանս գըրոց,
տեսաք մտաւք՝ թէ է գալոց:

Ա՛րդ զայս տուաք՝ բան սակաւուց,
ձեզ մխիթար՝ տրտմեցելոց·
Յերկրաւորաց՝ ւ ո՛չ յերկնայնոց,
յուսով սպասել՝ որ լքնելոց:
Զի զայն հընար՝ չէ՛ ասելոց,
և ո՛չ մարդոյ՝ բան խաւսելոց·
Ո՛չ հողեղէն՝ տեսանելեաց,
և ո՛չ ունկամբ՝ լուր լսելեաց·
Որ չէ՛ 'ի միտս՝ անկեալ մարդոց,
զոր պատրաստեաց՝ տէր իւր սրբոց:
աՆ Որով թէ դուք՝ համբերեցէք,
չարչարանա՝ ցըդ հասելոց·
Զարքայութիւն՝ տո՛ն ընտրելոց,
էք ընդ նոսին՝ ժառանգելոց:
Յորում տեղւոջ՝ տեսանիցէք,
ըզսիրելեացն՝ անձինսն 'ի լոյս·
Զոր այժմ ողբայք՝ լալով անյոյս,
անդէն ցընծայք՝ տեսլեամբ սրբոց·
Անդր 'ի դրախտն՝ էք մրտելոց,
'ի միասին՝ զուարճանալոց,
'Ի հայրենին՝ զոր կորուսաք,
յանմահական՝ կեանքն երկնայնոց:

Յորոց հայցեմ՝ անդ լինելոց,
և զիս յիշել՝ տարտամ յոգւոց.
Զլո՛կ համանուն՝ մեծի հայոց,
զՆերսէս բացեայ՝ բարեաց գործոց.
Եւ շառաւիղ՝ նորին ոստոց,
բայց ո՛չ նման՝ գոլ արմատոց:
Զողբերգական՝ բանիս գրող,
առ ՚ի սփոփա՝նըս տըրտմելոց.
Քե՛զ և բոլոր՝ մարդկան այլոց, ուխ
որք են ՚ի սուգ՝ վասըն նոցունց:
Քանզի բանիւ՝ զիրս եղելոց,
մե՛ր ժամանակ՝ըս դիպելոց,
Որով տուաք՝ ո՛չ թէ գիտնոց,
այլ տխմարաց՝ և տղայոց:
Զոր պահանջեաց՝ տարփմամբ սիրոյ,
եղբաւրորդին՝ իմ ըստ մարմնոյ.
Մանուկ տղայ՝ գոլով տիոց,
և կատարեալ՝ յիմաստ ոգւոց.
Ներհըմտացեալ՝ յարհեստ գինուց,
ըստ հրահանգին՝ հոռվմայեցւոց,
Գո՛լ յաջողակ՝ ՚ի նուս ձիոց,
որպէս աւրէն՝ է վարժելոց:

Անուն նախնեացն՝ յորջորջելոց,
Է Ապիրատ՝ մակձայնելոց:
Օ որ արարաք՝ խրախճանելոց,
Երբ ըղձաւսա՛նըս հրճուելոց:

Արդ աուընկա՛լ՝ բան դուզնաքեայ,
և վերծանեա՛՝ ըստ իմաստնոց.
ուծ Ո՛չ առաւել՝ և ո՛չ նուազ,
այլ 'ի յոտին՝ բերեալ չափոց:
Ցոր վայելեա՛՝ սիրով սոցունց,
լըրմամբ տառիս՝ քո խընդրելոց.
Օ որ աստանաւր՝ էմ յանգելոց,
զգերըս բանիս՝ վըճարելոց.
'Ի փառըս Հաւր՝ աւարտելոց,
և Որդւոյ Հոգւոյն՝ կատարելոց:

ՎԱԽՃԱՆ:

'Ի բաղդատութենէ երից օրինակաց՝ ըս-
պատշաճագոյնն ընտրելով 'ի բնաբանիս,
զ'ի բաց թողեալ տարբերութիւնսն նշա-
նակեմք աստէն իւրաքանչիւր յանուանէ.
վասն գաղափարին Եզնկայ՝ եղեալ տառս՝
ե. Կիլիկիոյ՝ կ. և Փարիզու՝ փ:

Փ. 'Ի սկիզբն անդ յաւելեալ ունի զայս
վերնագիր. "Երգըս ոգեալ տն Ներսէսի,
և սրբազան կաթողիկոսի, եղբօր սբյն գրի-
գորիսի, հայոց մեծաց հայրապետի": Կ.
ճան բարառնական: Ն. տողիւ չափեալ:
Կ և փ. խօսեալ բանիւ: Կ. և ընդոստն
ընդ երեքկի: փ. օր շաբաթի:
Փ. Ողբացէք եկեղեցիք... հարք և Ա
եղբարք և սիրելիք.. քաղաքք և գեղք:
կ. կերպից՝ըն նմանի... աղենայի.. առ
'ի ձեզ քառորդ վտակ.. գետ հոլովի:
փ. բղխման բանի:
Փ. Աշէրսաբար բղխեալ յերկ": կ. Ժ
հօր միածնի.. ամենի.. քանզի նախկին..
որդի ընդ հօր: փ. պտրն 'ի խաչին.. այժմ
եմ 'ի հաւտի, երկրպագեմ: կ. բայց դու
լսեա ով սիրելի:
Փ. Ջոամ մայրաքաղաք.. մեծի ա- Ե
թոռ": ե. և փ. եկեղեցիքդ ան": կ. բազմ-
աստեղեան... բանըդ խաւսիմ: փ. հա-

սեալ ընդ ղուկ"... վիճակաթուղթ մա_
թէի.. իմ այս վայրի.. լալ ընդ լացողս :

Լ̄ Փ. 'Ի կապելոյս 'ի տան.. ինձ գերողի..
սկիզբն յասխայի : Կ. մաքրագունի :

Խ̄ Ե. Բայց դու թողեր : Փ. զիս յամայի :
Կ. մարդ անապական : Փ. զզօրութիւքդ..
իմոյ նեղչի : Կ. աղէքսանտրը ցանկալի :

Ծ̄ Կ. Հրեշտակք երամք : Ե և Փ. հիմն
և աւարտ ուղղա" : Փ. տարամերժեալ
հերձ" : Կ և Փ. ողջակցելով ինձ յայս
վայրի :

Կ̄ Փ. Մատուցանել տ͞ն առաջի : Կ. 'ի
տեսանել 'ի մեզ բարի : Փ. է տեսանել
մեզ ըզ բարի.. հաճոյասցիս :

Հ̄ Կ. Ընդէր չհասանիս : Փ. լաց ընդ լա_
լիս յամենայնի, վ͞ս իմ իջօ ջուր վըտակի :
արդ 'ի ստորին :

Ձ̄ Կ. 'Ի յաբգարէ թագաւորի... և շա_
ռաւիղ գաւա".. լուսաւորչին այնմ : Փ.
կայթեաց շո" : Կ. ստորինս երկրի :

Ղ̄ Կ. Ազգ երկրածնի : Փ. յանապատն էիր
վայրի, ւէիր նման... որդիս ծնար յաւա_
զանի : Կ. շատ է ծովի :

Ճ Կ. Թագ՝ ըն քո զարդի : Փ. որ է զար_
դար՝ անք դշխոյի : Կ և Փ. ուր պատմու_
ճան հարսնարանի, կամ՝ ոսկեհուռ : Փ.
ու.ր չէ փես" : Կ. զեր՝ զըն դաւթի.. ոչ
հարկանի, զկողըն հնչող : Փ. զփողըն
հնչեն : Կ. պարարակ զենամոլըն.. ոչ զե_
նանի :

Կ. Օրուարճակից : փ. զուարճասցեն : ՃԺ
ե և փ. որդւոյ անառակին : կ. հայրենի..
մեղաւորի .. ընթերցողքն՝ են մը.. կամ
վարդապետք : փ. ո՛ւր մը խորհուրդն՝ 'ի
սպասու, կամ պաշ" : ե. գահոյք թագա-
ւորաց : կ. Նախարարքն ո՛ւր արքայի : փ.
յարարատեան՝ ըն գաւառ" :

Է. Ո՛ւր են վերջի : փ. յոյժ հեռաւոր՝ ՃԻ
որ չէ" : կ. անուրջք երազ... վասն որոյ
դքեզ իսկ կո". լինել սգակից :

Փ. Կամ քաջ տեղ" : կ. տուն արքայի : ՃԼ
փ. յազգէն սերեալ.. տառով բերի :

Է. Պտղով ըն լի : փ. դստերքըդ քո : ՃԽ
ե. կալով 'ի մէջ իւր հրա" : կ. որդիքըն
սիրելի.. դասուց՝ ըն հրեշտակի : փ. այն
որ հանգոյն և հաւասար :

Կ. Պաշտաճաւորն 'ի տաճարի : փ. զոր ՃԾ
թէ ասել՝ ըն հարկ լինի : կ և փ. յորոց է
ոչ՝ մի 'ի միջի : փ. ընդ երազի... ըզյոր-
դութիւն՝ յորդ վտակի.. պղպըճակի : կ.
սուր անող" : փ. ոչ է յագեալ :

Փ. Սոյն Նա եհաս.. անդաստանի : կ. ՃԿ
կանաչ խընծան՝ ուր 'ի հասկի : փ. կա-
նանչաւոր 'ի հասակի : ե. ջրոց հեղեղի :
կ և փ. անթաղ մեռեալ՝ դէշ : փ. քա-
հանայից քրիստոնէի.. սարկաւագաց քը-
րիստոնէից.. և այլ բազումք : կ. որ քեզ
հասին յայսմ վայրի.. մասունք սրբի :

Փ. Վա՜ այսորիկ ո՛վ եղկելի.. այս ամե- ՃՀ
նի : կ. 'ի քոյդ յայնժամ... քաջանման

յոյժ տեսանի, իմըս քոյինդ : փ . կակա_նալը . . ոգի . . աղէտ՝ ըս ցաւալը : ե . այսմ աղետի :

ճղ Կ և փ . Որ են հանուր մարդ" : փ . ըզ-յարևելս արևմտօք : կ . առ որ գո" . . թէ ազգ . . . յառագաստի : կ և փ . ծերք և ամեն՝ հափ : ե . և թագաւորք : փ . սար_կաւագունք . . հանուր կզերիկ" :

ճթ Փ . Սրովբէից . . զոր ողբակից : կ . յոր_դոց իմոց կատարածի . . . փետտեմ : փ . իմ ապտակի :

Մ Կ . 'Ի տան մթին : փ . օրէն սրգաւո_րի . . կարմիր զգեստի, սև զգենում՝ գոյն տրխրալը . . զաբտօսը : կ . է 'ի տեղի : ե . զայն ասեմ՝ զոր վայելը :

մա Կ և փ . Մայրաբար դիեցուցի . . գեղեց_կապէս յաւրինեցի : փ . քան ըզյերկիր : կ . կաթին՝ որ բըխէր . . որպէս լծուի : փ . զուարթածաղիկ բոյսս յօրի" :

մբ Կ . Գետոց նման՝ վտակ հոսէր, զբու_րաստանս արբուցանէր : կ և փ . և զհրա_պարակսն զար" : կ . բազմադիմի տունկ . . ծառօք ծաղ" . . առաւօտուն . . յերկրի նայէր :

մգ Փ . Ուք երկրածին՝ որ սերմանէր : կ . ւայնու զորդիս իմ : փ . թէ չեն նմանա" : կ . այս քաղաքաց՝ որ :

մդ Փ . Պարիսպ եղեալ՝ լայն . . գլուխ՝ըն դիտալոր : կ և փ . իմ շքեղաւոր : կ . յարկ և փո" : կ և փ . բայց ըզխորանսըն :

կ · է նմանա″ : փ · վերնագունոյն հան″ :

Փ · Այդպէս կայր·· մայր որդւոց : կ · մծ
ղինև կացին : փ · վարդից՝ նմանաւոր : կ ·
կամ․ գերրունակ ճրդած·· տաշտաւոր··
տունկս որ է կորդ : փ · տունկ որ երկրորդ :
ե · աւանդ պատեալ : փ · աւաք պատեալ··
կայր միջի հանդի″ : · · · այս բարիքն··
զոր 'ի յանցեալ դարուն սկսեալ ։

Կ · Բաց 'ի հասեալ : փ · մեր Թշնա_ մկ
մեաց դասքըն խն″ · · · ոտից եղան·· ծը
նունդք որդիք ադ″ ·· վերայ ելան :

Փ · Կամ ինչ իրաց : կ և փ · Թեպէտ մհ
և յոյժ՝ անհնարական, է զբովանդակն՝ա_
սել մեզ բան : փ · սակայն փոքրիկ՝ մի բա_
ւական, յայտնեմ զադէտն՝ որ դիպեցան :
կ և փ · քանզի այդւոյն՝ զիս պահապան, եդ
որ ստեղծեաց՝ զիս իսկզբան : փ · տեսեալ
զփառս·· հանին յերկիր : կ · աստի բու_
սան :

Կ · Արարչական : փ · հան 'ի վերուստ մձ
տեղ հանգստեան · · · աղտեղեցայ ։· վըան
եղայ · · · ես ինձ դաւթայ :

Փ · Լինել յազգին·· ապա զաւարսըն մղ
պարագայ·· և քանդէին : կ · Թողին զնա :
փ · զորս 'ի յուժոյն պակա″ · · · և դեղացոյց՝
իմ ոչ գտայ :

Փ · Նա և յատակըս մօտեցայ : ե · այն Ց
նենգաւոր : կ · գայլ 'ի մայրին : փ · զանկ
'ի չարեաց՝ գործունէին·· յորում տեսին :
կ · յորժամ ետես :

յդ̃ Կ. Մըխըրականին: փ. շունքըն զե–
նեւ՝ պատեալ կային... վառեալ կային.
զըրահաւորք՝ մըկըրտաւորք, Ճոշուք պա–
տեալ՝ բոլոր յանձին. Թուրաւորք սաղեղ–
նաւորք.. խոցոցէին.. մեքենային: կ.
յաղթել քաջաց՝ըն հըսկային:
յե̃ Փ. Հնար մըտին.. սիւն և նե՛.. օրէնն
էր.. բարբառք արձակեցին.. մի՛ յամա–
ռել՝ ընդդէմ նոցին.. քաջքն և արիքն:
կ. ոչ յերկուալ:
յզ̃ Փ. Ո՛չ հաւատալ՝ըս.. մեռանէին.
քանզի սըտել: կ. մակարէանց: կ և փ. ազգ
երկրածին: փ. բարեաց աստէն՝ ունիմք
բաղումք ՚ի հանդիսէն:
յէ̃ Կ. Այժմըն գովէին.. փոքր ինչ է վիշ–
տըն: փ. անբաւ բարիք՝ պարգև առին..
նըք վկային: կ. որք միանգամ ընթանա՛:
փ. մի՛ նմանեսցուք:
յը̃ Փ. Չէ՛ ՚ի ցեղէն հողե՛.. զոյս մեր ՚ի
մարդ: կ. յաղթականին.. զի թէ յաղ–
թեմ՝ըք պըսակիմք.. եթէ մարմնով
յաղթա՛: փ. ՚ի յարդարոցըն դասեցին.
յթ̃ Ե. Կոչէ բաժին: փ. որ է պայծառ և–
րևելի.. անցաւորին.. ՚ի փափկութեանց:
կ. որ փոխանակ: փ. քաղաքին, որ է շի–
նած.. որոյ շինող Ճարտարա՛: կ. այն որ
կանգնեաց կամար զերկին.. զգամն վե՛:
փ. և զոր ՚ի սմա:
յժ̃ Փ. ՚Ի նմա հաստատեսցուք, զյոյս ըզ–
հաւատ՝ըս զերկոսին. մի թէ կամի՝և... այ–

սու աւել՝ մեք գոհաս" : կ. մեր որ լինի :
փ. բնութիւնն : կ. մանկանց նոցին :
Փ. Վաղափուլ.. նոցին.. դժոխն : ե. յձ̄
զորս աւերեաց : փ. և այսպիսին, առ մի_
միեան՝ըս գո" : կ. Անդ ոչ.: Այլ միաք".
Միշտ հանա" : փ. միախորհուրդ՝ըք լի_
նէին : կ. իւր ցեղին :
Ե և փ. Մի երկընչիք 'ի սրոյ նոցին : յդ̄
կ. քաջ և արի՝ զօրքն ասէին : փ. և ոչ՝
ժամանակին.. յամեալ յապաղէին : կ. որ
յընդհանուր :
Փ. Տալ օգնութի̄ : կ. վըճարէին : փ. Ն
վճարեցին.. թէ կանխեալ ժամանակին..
դշարիս մերկացուցին : կ և փ. իսկ հասու_
ցին : կ. Ճըմլին.. որովայնիս :
Փ. Ցայն լոյս երեկ՝ըն.. յայնժամ ըզ նժ̄
հուըրն.. բորբոքեցին.. որ 'ի վերուստ..
փորուածին.. պարիսպ՝ըն ամրոցին : կ.
իսկ դառնային : փ. զինուք անկար՝ծըն
պա" : կ. դիմել 'ի մահ՝ խրախու" :
Կ. Գըռոհ տային : փ. Նպիսկոպոս՝ըն նի̄
պատուական, 'ի ձեռն.. եղբարք և սիրե_
լիք.. զմահն ընտրեցէք.. որ և զկեանս՝ է
գո".. իսկ չարութիւն արբա" : կ և փ. ըզ_
դասըն վսուէր : կ. նոցին, յայնըմ մար_
տին՝ պատերազմին .
Փ. Գունդքըն զօրացն : կ. մերձեալ 'ի նի̄
մուտըն պա" : փ. ինչ անտառէն.. նը_
հանջէին : կ. երանի զանձն իմ էին : փ.
Ճըմլել.. բանիւ լուեմ :

նխ Փ. Ցաղթել քաջանց՝ որ․․ վիրօքն ան_
գրն"․․ գոչեաց ռամիկ․․ 'ի սուր սուսեր՝
ւ'ի գերութի : Կ և փ․ ասաց լինել : Կ. և
զայն լուեալ եբրայեցին : փ. ձեռամբ
յեռնեալ տագնա" : Կ. փողս և քօղեր՝ըս
գոչէին․․ մինչ զի երկիր :

նծ Փ. Այնքան ղատեալ վաս"․․ ժուժ_
կալէին․․ վս այնորիկ : Կ և փ․ տեսութի
էր դըժուարին :

նկ Փ. Եւ առաջի՝ ընթա"․․ իսկ մարդա_
ղէմն՝ըն գազանին : Կ. ըզսայրասուր՝ըն
քարշէին : փ. 'ի մէջ գառանց, 'ի հաւտ
նոցունց․․ արեան վտակքըն : Կ. և ըզման_
կունս, անխնայա"․․ յարեանց՝ըն ճապա_
խին : փ․ ալիք՝ ներկանային :

նհ Կ. Եւ քհնյքըս խոր" : փ. քանզի ա_
րեան ծարաւէին․․ գոչեաց անապատին,
և գէշախած՝ արջն 'ի բային : Կ. ցըրու_
էին․․ պատառէին :

նձ Կ. Ըզգուրսն․․ ոչ Թուլացոյց՝ըզ․․ և
բազմութեան : փ. և բազմութիւն փա_
խուստ առին․․ ըզչեղջ․․ օրինակ մայրեց
փայ" : Կ. դիզանային․․ նուազէին․․ ըզ_
տղայք՝ըն գրկ", 'ի միասին :

նղ Փ. Օ՛ի անդորրել անցանէին : Կ և փ.
այլ զի չէր ոք՝ օգտակարին, ոչ ձե" : Ե.
քանզի խաւսել : փ. և ոչ 'ի քոյր՝ ըս
գթա" : Ե. աղեկոտոր ըն լինէին :

Շ Փ. Իսկ փախուցեալքն ըշտապէին․․
զարհուրէին․․ անկելոց : Կ. կէսքըն տխուք :

փ. և 'ի ծովին.. բայց այլ ազգացըն..
առ ընտրութի... հասակին ։

Կ և փ. Որք զըննէին կողոպտէին ։ կ. շժ
սարկաւագ՝ ընթեռ".. 'ի դպրութի...
ապաժուժ ։ փ. քարին՝ըս հո" ։

Կ և փ. Ցորմէ և բան՝ մարգարէին ։ շի
փ. յերկիր հեղին.. ըզքհնյք և ծիլվըքն..
չորից ծագաց քրիս" ։ կ. դաղմատեան և
թոր" ։ փ. ըզդաղմատեան և զթորգոմեան ։

Փ. Մակաբային.. քահանայ ։ ե. հայոց շլ
ազգացեղին ։ կ և փ. այն որ պահեաց ։

Փ. Իբր օրինակ հօտից նորին ։ կ. ոչ շխ
լինիցի ։ փ. գրեալ բանին, իւրաքանչ
իւր.. և կամ տեղեակ քերեալ տա". այլ
և նոցունց գերարհեստին.. վախճանես_
ցին.. քանզի իբրև ըզչունք հաօին...
և սրոյ վաղճանէին ։

Կ և փ. Սակաւք 'ի դղեակն՝ ամր" ։ ե. շծ
լըսէք բանի ։ փ. կերակուր ամբա".. և
ոչ ըզջուրն.. քրիստոնէից.. գայ և հրա" ։

Կ. Օրուխտն ստէր ։ փ. զոր ետ նոցին ։ շկ
կ. որ բընութի ։ փ. որոց ունէր.. կանգել
ոտին.. ապագային ։ կ. ըստ ժանդագործ
անաւրինին ։ փ. զարիւնս նոցին ։

Կ. Կողոպտեցին ։ փ. և հաւուց, զոր շհ
պա".. հանդերձ անձին.. զոսկեղէնին ։ կ.
զունակ բուրուռն.. և զհնչեցող զանկա_
կանին ։ ըզվարագոյր՝ըս խոըա" ։ զարդ
հանդերձին ։

Փ. Օրուսովըն պատ".. որ է նըման.. շձ

որ 'ի կարգին ։ ե․․ ողբումն է յեսային ։
փ․ պար առնէին, և հայրապետքն՝ այն ։
ե․ և հայրապետ՝ըն 'ի միջի ։ կ․ մեղու ան_
րինակ անդ ձեմ" ։

շղ Ե․ Ոպ ըղհաւտն ։ կ․ մի տէրութիւն ։
փ․ կամ՝ դառնագոյն պըտ"․․ և գիս ա_
րեան․․ ծնեալ որդիքս, աստ 'ի գիրկըս՝
խողխողե" ։

Ո Կ․ Եւ ըղսրբոյ ածած" ։ փ․ որ 'ի
կարգին ։ կ և փ․ իսկ առաջնորդ ։ փ․ քեզ՝
մեծ աւետիս․․ տուն և տեղի․․ մոլորած՝
ժողովրդոցս․․ անշունչ քարի ։

ոժ Փ․ Յորոց արեամբ ։ կ․ մաքայ ։ ե․ մէք_
քա ։ փ․ յորում է յոյս․․ զի այժմ առաք
փոփո"․․ յարևե"․․ 'ի հետ խաչին ։ կ․
ըղպաշտաւնե"․․ խրախճանէին ։ փ․ այլ
և չարեաց՝ արբանեկին ։ ե․ որոց շաղէք ։
փ․ զաղէք․․ կատաղեալ, յորսոյ վերայ
արձա"․․ սպանեցելոյն, յանձինս՝ իւրեանց ։

ոի Կ․ Օրովայնսն հեղձնուին․․ խայթա_
տէին․․․ ըստ ըսպանելոց" ։ փ․ և չարու_
թիւն բռ"․․ և հրաշալին․․ հոմանուն․․
արիւնահեղ՝ նենգով 'ի լին ։

ոլ Կ և փ․ Երգել նըմին ։ կ․ գինարբունս ։
փ․ գինարբոյս ։ կ․ քերովբէքըն ։ փ․ խո_
րան սըրբոց․․ իւրս՝ըն մտնէին ։

ոխ Փ․ Ոսուցեալ է մաւհ"․․ ըղտոց տուն․․
և զայլ․․ զոմանս ինք" ։ կ․ որ էր վատ_
թար ։ փ․ զորս համաւտ․․․ սուլթա_
նին․․ և կոյր կուրաց ։

Կ. Խաւարելոց աւ" ։ փ. աղտեղութի, ոճ
զանասելի.. ուսուցանող... աւրինադրէ
զլուանալին..որով և զորտք որ'ի ծովին ։.
մեղօք (թաղել ։ ե. արդ այսպիսի լուր ։ փ.
այլ զպաշտաւն բար" ։

Փ. Քոյոյ Նախնին.. փաղամպարին.. ոկ
'ի մրկլրթին ։ կ. զի ես աչա վաղվա"..
յերկրէ բաւնամ զազգրս նոցին ։ փ. և
զազգ նոցին.. այլ արդ գրէր.. ինք փր-
քանայր ոգ" ։ կ. զայս որ կային ։ փ. ոչ
գիտելով յիմար հոգին..թէ զայս ոչ ուժն
իւրոյ բազկին.. պիղծ պնտին ։

Փ. Գործոյ չարին.. Նոյնպէս լինէր ոչ
ինէլին ։ կ և փ. դարձեալ բանիւ տն այ ։
կ. զաւազանաւ՝րն բար" ։ փ. եղեալ՝ 'ի
հրամանին ։

Փ. Իբրև յառաջ ժամանակաւ, եբր" ։ ոձ
կ. առնէ յանդին ։ ե. ձեան նրմանին..
տալոյ նոցին ։ փ. հորդուն գլխոյ... իսկ
նոքա զիս՝ դառնա" ։

Կ և փ. ոսկերք անկ" ։ փ. առ խորան_ող
սրն.. զորս երեսուն.. որդիք էին ։ կ.
ւ'ի զալ չարեաց՝ բողո" ։

Փ. Պատասխանեալ խիստ ասէին ։ կ. Չ
'ի սրբութիւնսդ ։ փ. ածեմ զաւեր.. զորս
'ի հարկէ.. առին տարան 'ի գերութիւն..
և ըզտաճարըն հրթաշալին. կ. զկազմած
զարդին ։ փ. և ժողովուր" ։

Փ. Եւ ըզսխոխ անդ.. բազումք են չճ
գոր պատմին.. և թէ չինայէ.. յոյժ ա_

ռաւել քան ըղնոսին · այլ որպէս հայրըն
զիւր որ" : կ և փ. կամ տերունեան . .
արբեցէ ասէ՝ գան : փ. քան զայլն՝ որ ոչ . .
քանզի լցաք փորձովք . . և ոչ արարաք՝
զկամս արարչին :

չի Փ. Ցիւրաքանչիւր՝ յիւր հա" . . մեղաց՝
անկանէին . . վարուք չին, չէ պարտ
ասել՝ զոր գործէին : կ. 'ի սը՝ըն սրով-
բէից : փ. գործովք չարին, որով 'ի նոյն . .
բերան՝ անզեղջ բացին :

չլ Փ. Այս վրձըռւխս՝ դատաստանի . . բիւր քա-
ղաքին, պատիժ նոցա՝ միայն . . կամ լծէ
նոքա՝ արդարք էին, որոց 'ի ձեռ" : կ.
պատասխանի . . 'ի սելովմայ :

չխ Փ. Այս խըրատ է . . յորում և գործք՝
ոչ երևին . . այս կըլթեցին :

չծ Կ. Որպէս՝ զերկրաւորին : փ. հրահանգ
դատաստանին, զի սուրն ածէ : կ. բարբա-
րոսին :

չկ Փ. Անձրևաց՝ զալ անչափին . . . մի-
նինային . . մըկան զազրա" . . . զամուր . .
կամ յաղթանդամ . . յայն լոյս խա" :

չհ Կ. Թաւնաւք պղծէ : փ. 'ի նայե՝լըն
քաղցրական : կ և փ. զմուկն և զխլուրդ՝ըն
միա" : կ. և ինձ եղեր մահու . . զիմ տը-
ղայս : փ. խողխողեցեր՝ զերդ ըզգա" :

չձ Փ. Եւ սընուցեր զիս 'ի մըթան . . վե-
րայ սողան : կ. մըռմըռան . . զըաժակըն
դառնաման . . վերջական : փ. 'ի ծոց՝ ընդ
եօթնաջան : կ. օրինակ յազգըս մարդկան :

Փ. Ցերկրէն հանցէ: Կ. քո գագաթան.. չի՛
պատեն ոչ՛ գազան.. քո աւգնական:
Կ և փ. Քեզ պաշարեալ.. քեզ որո_ Պ
գայթ՝ ան": փ. գաղտ թագուցեր, առցէ
զոտուք ընդ խոր": ե և փ. քանզի անդ
քեզ բա": փ. սիրով սրևըդ պա"..
լինին ջընջեալ:
Կ և փ. Լեցին մորողք և տատանեալ: պժ
փ. հատուցէք ինձ չարչարեալ: կ. ձեզ
բազմացեալ, արդ մի՛ գտցի: փ. կամ որդ_
ւոց ձեր՝ ոք ող".. գործ անիծից: կ.
ելցէ՝ կարճ 'ի յաւեր: փ. ելցէ գետեր:
Կ. Սողոմացւոց՝ հուր ծըծըմբաբեր: պի
փ. խիստ և արագ՝ սրտիւ: կ. յարեան վը_
տակքն: փ. և քոյին տոհմի թուրքեր..
սատակեսջիք.. զամաղեկայ չար":
Կ. Յեսուայ յերկրէն.. տարագրեալ պլ
աւտարաբեր.. յոյժ 'ի հասակըդ.. որդի
դաւթեայ ծն"... երեք քարեան առանձ_
նաբեր.. զգէնդ՝ զօր ուսուցեր:
Կ և փ. Հատցէ զգլուխըդ քո սուսեր: պխ
փ. խօսեցեր.. որ 'ի դժոխս իջցես.. յան_
կողին.. ըզքեզ յազդեր: կ. ըզմակաբ_
եանք չար".. չարեացն ամեն:
Ե. Եւ առաւել զերա": փ. ընդ ա_պծ
րեան՝ խառնակեցեր: կ. արդ 'ի յիս ոչ՝
խընայեցեր: փ. ո՛չ նայեսցի ողորմա": կ.
մերձ 'ի յաւեր.. որ զանձեցեր: փ. յօր կո_
րըստեան... տ̃րն 'ի վերայ:
Կ. Մինչև տացէ բազմապա".. փոքր պկ

ինչ աւեր : փ. զոր հուպ եղ"․․ աւհաբեր․․․
իբր առընթեր : կ. քո մահմճառին :

պհ Փ. Խաւնիք զուք : կ. և տարտարոսըն :
փ. զոյն կրպեռ․․ անպարապ էր :

պձ Կ. Դուլթի սուրբ երգ : փ. չէք ինչ
մեռեալք․․ պըսակեալք :

պղ Կ. Ջեռըս լինիք : փ. 'ի յանմարմնոց
դա" : կ. դասքըն կար" : փ. և հողեղէն․․
որոց չէն" : կ. այն որ կապեաց` կամար զեր_
կինք․․ վաստակեցէք․․ սերմանեցէք․․
'ի զարունն` հոգւով ծաղկիք : փ. պարա_
րեսջիք : կ. բուսանիցիք :

Ջ. Փ. Սաղարթաբեր պաճու" : կ և փ.
ծառն կենաց մեր" : փ. 'ի մահուանէ այլ
ոչ․․ արձակէք : կ. զուարճալից : փ. աշ
խատեցեալք` իբրև․․ կենաց արբիք․․
սրտիւ բերկրիք :

ջժ Փ. Նոցին կաթիկ. նուքա բերան բելմ"․․
զոգն` աբրահամու․․ զպարտըն մեր"․․․
ըզկաթըն մածազին :

ջի Փ. Թագ 'ի գըլուխ` պսա"․․ զայն նե_
ղուն : ե. անդ յիշեցէք : փ. ինքնակամ
ձերով հաճիք : կ. արք ընդ արեանց` սըր_
բոց․․ կանայք 'ի դաս : փ. թագիւ պըճ_
նեալ․․ զարդարեալ․․ դասըս ցնծայք :

ջլ Կ. Ընդ անմարմնոց` ըն դաս ցըն"․․ նո_
րին լինիք․․ դասս հաւա" : կ և փ. լեցին`
յոյժ մխի" : փ. և թէ 'ի սոյն այն մա"․․
առ իս է յու" : կ. այլուստ էք բա" :

ջխ Կ և փ. սուգըդ լու" : փ. զըզգեստըն

ոխլա″ : կ · սուէք վըճ՛ար·· ասէք յանձին :
փ · ախտ մահա·րար : կ · որ բժշկէ զմեզ սի_
րաբար :

Փ · Ո՛չ բարկանայ՝ մեզ նա իսպառ : կ · ՂԾ
ածէ զըժար : փ · և զընթացիւք արե″ :

Փ · Ո՛չ թէ խմոյն՝ միոյն զփլպակ · զոր ՂԿ
ինձ հատոյց խիստ ձախո″ : զերիչ իմ · ·
զընտան : կ · իբրև զծովու · · ծըփանաց՝
ուզին գունակ · · ընուն զաւրէն՝ երկ″ : փ ·
զձիւն արասքատակ :

Կ · Ազգ հ՛աւասար : փ · առնեն աւար՝ ՂՀ
և ասպա″ : կ · զքարէլ առնեն խիստ աւե՛ :
փ · զմաքայն քակեն : կ · զդեան որ հալա_
ծէր , անդ առա″ · տ՛րն համարձակ : փ ·
զքարին զըլեն : կ · ըզհետ մտեն՝ նոցա :
փ · զոչէ յարագ, փախչին երէք առհասա_
րակ · · ՚ի սուսեր ՚ի տէգ՝ և ՚ի նիզակ :

Փ · Եւ զայլն առնեն : կ · մինչ յայն՝ ՂՁ
կոյս անընակ · · զծառայս և զաղ″ : փ · եր_
կիր ծաւաց : կ · ամեն աղքաց · · էին չա_
րեաց : փ · ուր հալածած՝ են և : կ · լինի
աշխարհ՝ քրիս″ · յանչափ յանբաւ՝ բա_
րեաց լըցած :

Կ · Վայ ասեն՝ վայ մեռելոց : փ · ՚ի զա_ ՂՂ
ւառըս հ՛ե″ · և ՚ի յաշխարհ · · և ամբառ_
նամ · · ես ցընծացած · · · մերկացած · ·
զոյն զգեցած :

Ե · Ոստայնանկաց : կ · փորանկեալ : Ռ
փ · և զառագաստնին նկարած : կ և փ ·
պարզեմ : կ · խորհրդազգած : փ · մակաղեք

հաւտ քո խաշանց, և դասք անմեղք մբ գաւառաց :

ճժ Փ. Առաքելոց մար″ .. սրբոց բանից վար″ .. ձայնիւ երգէք ընդ .. այլ ասացէք յուսով կն″ . զի փառք նախնոյն մբ տա″ : Ի. քան զվերջինն լինի յառաջ : Փ. լինի առատ : Կ. և տայ անցեալ անդր : Փ. 'ի մբ տառաց .. սպասեմ՝ այսըր :

ճի Փ. Եւ առ ապար՝ կատա″ .. նշանս 'ի գրոց .. թէ չէ գալոց .. զայս տուեալ : Կ. ոչ հողեղէն տեսեալ աչաց : Փ. տե_սեալ էաց : Կ. ոչ թէ 'ի միտ ... էք ընդ նմին ժամուն″ :

ճլ Փ. Անդր ցնծայք : Կ. էք մտանելոց : Փ. զլուկ հոմանուն : Կ. ներսէս բաց″ : Ե. և զշառաւիղ : Փ. բանիս գրոց : Կ. 'ի սփոփանս ողորմելոց : Փ. առ 'ի սփոփանք տրտմեցելոց :

ճխ Փ. Մեզ և բոլոր : Ե. քանի բանիւ : Կ. վասն սոցունց .. այլ ախմարաց : Փ. մանուկ տղայոց տիազորով : Կ և Փ. յաջող՝ զենուց ձիոց : Փ. զոր արարաքս՝ խրա_խանելոց :

ճծ Փ. Օր վայելեաց՝ բարի սոցունց :

ԱՌԵՂԾՈՒԱԾՔ ԻՆՁ·

'Ի վերագրելոցն սբյն Ներսէսի Շնորհալւոյ:

ԵՐԿԻՆՔ:

Եկեղեցին՝ բարձր էր և լայն,
անհուն շինուած՝ էր ւանգերան,
Կանթեղքն 'ի կախ՝ կան անչուան,
Ջահերն անձէթ՝ ըզլոյսըն տան:

ԱՐԵԳԱԿՆ:

Նա բարձրանայ՝ յայրքէն 'ի քէն,
և խոնարհի՝ դարձեալ անդրէն,
Ամէն գըրի՝ հինգ աւր յիւրմէն,
գընայ ըզվէց՝ ամիսն ամէն:

ԱՐԵՒ:

Տեսի զմանուկ՝ որ ծընանէր,
ւ'ի նոյն աւուր՝ ըն մեռանէր,
Յետ թաղելոյն՝ դարձեալ յառնէր,
ւայլ գեղեցիկ՝ զինք ցուցանէր:

ԼՈՒՍԻՆ:

Կայր նըկանակ՝ մի գեղապանծ,
յաշխարհաշէն՝ փըռւան եփած,

'Ի յեփողէն՝ իւրմէ խոռուած ,
և 'ի նմանէ՝ դարձեալ լըցած :

ԱՍՏԵՂՔ :

Օառ 'ի վերոյ՝ ջուրըն մեկնած ,
ներքոյ ամուր՝ աւդով փակած ,
Աւազն ամեն՝ հըրով լըցած ,
մի քան ըղմի՝ պայծառացած :

ԱՇԽԱՐՀ :

Պանդոկ մի կայր՝ վերայերկրի ,
'ի յանցաւոր՝ ճանապարհի ,
Յոր անծանաւթք՝ 'ի նա գային ,
և իւր ծանաւթ՝քըն գընային ·
Մինչ հիւրըն գայր՝ մեծարէին ,
և մինչ գընայր՝ կողոպտէին ·
Ո՛չ թէ մասն ինչ՝ իրս առնուին ,
այլ զքովանդակ՝ըն խըլէին :

ԳԵՏ :

Աւձ մի ըստուար՝ գունով կապոյտ ,
գալարելով՝ առնու պըտոյտ ,
Յիւր փորըն կայ՝ այն բարւոյն գիւտ ,
որ 'ի ցամաք՝ մեռնի նա շոյտ :

ԾՈՎ :

Կաղմարն անթուրծ՝ է 'ի կաւոյ ,
թանաքն 'ի ներքս՝ առանց գունոյ ,
Գըրիչն անշունչ՝ է կենդանւոյ ,
առնու գըրէ՝ վերայ հողոյ :

ԱՆՁՐԵՒ:

Նա 'ի ծովէն՝ վերակայի,
ամփոփելով՝ իբր 'ի տըկի.
Քաղցրիկ մաղէ՝ ուր տեղ պիտի,
երբ աստուծոյ՝ կամքըն չափի:

ՁԻՒՆ:

'Ի յեղանելըն՝ է փըրփըրակ,
երբեմն լինի՝ փոշետեսակ.
Նա դիզանայ՝ որպէս բամբակ,
երկրի սերմանց՝ է աւժանդակ:

ՑՈՐԵԱՆ:

Մեռանիմ՝ ւանմահանամ,
դարձեալ յառնեմ՝ կենդանանամ,
Օ աչս 'ի յերկրին՝ըս ամբառնամ,
բազմաստեղաւք՝ըն զաւրանամ:

ԽԱՂՈՂ:

Օ արմանք ասեմ՝ քեզ սիրելի,
կին մի ծընաւ՝ գըռուզ որդի.
Տըղայն ունէր՝ ալիք ծերի,
երբ ծերանայ՝ դառնայ սեւի:

ՄԵՂՈՒ:

Երէց քարկոփ՝ և իմաստուն,
յիւլթոյ ծաղկանց՝ շինէ իւր տուն.
Քաղցըր բղխէ՝ նորա լեզուն,
բընաւ չանկնի՝ իւր աչքըն 'ի քուն:

